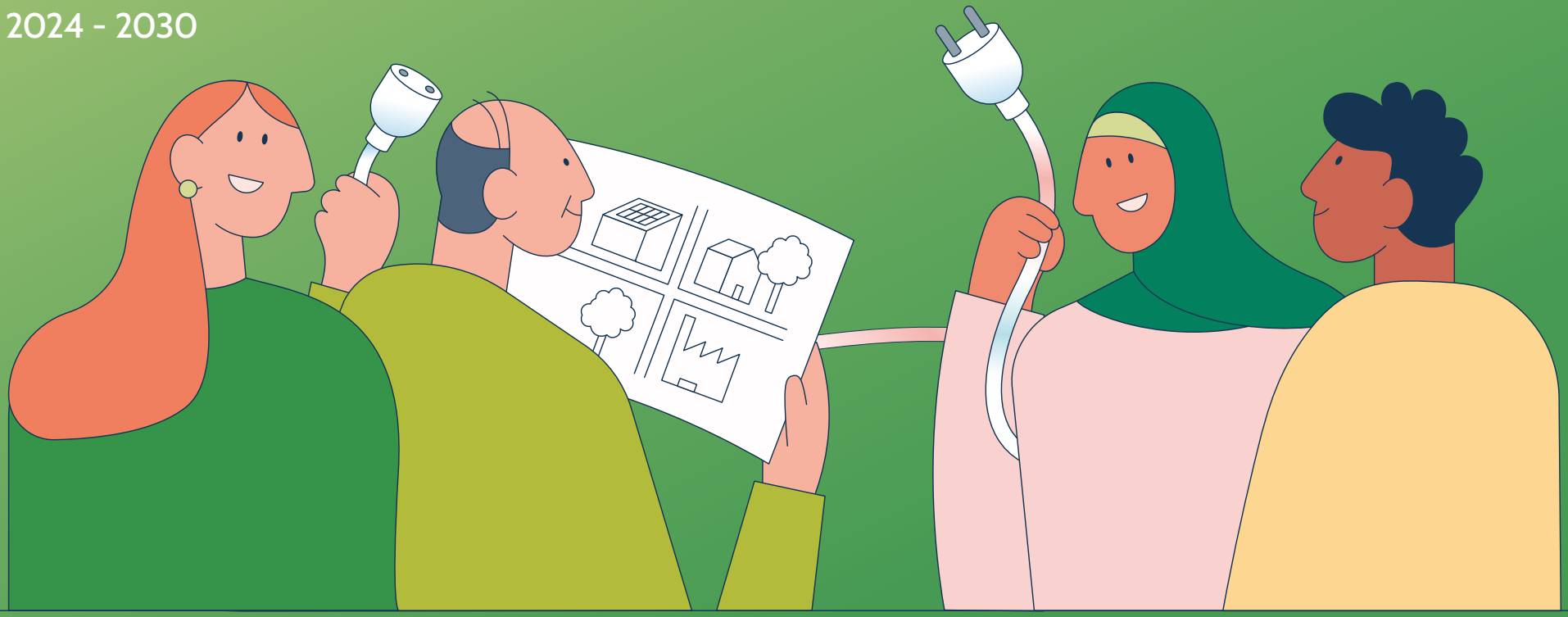
Energie van Soest
Koers

2024 - 2030

Beste Soester,

Voor u ligt het nieuwe energieprogramma, ‘Energie van Soest’. En energie om aan de slag te gaan is er zeker!

Inwoners isoleren hun huis, zetten de thermostaat lager en leggen zonnepanelen op hun dak. Ondernemers verduurzamen hun bedrijfsprocessen en werken aan oplossingen voor netcongestie. En ook Verenigingen van Eigenaren, woningcorporaties en wij als gemeente zijn volop aan de slag.

Toch kunnen en moeten we versnellen. De aarde warmt op en we willen allemaal dat toekomstige generaties in een leefbare wereld kunnen leven. Daarnaast zijn fossiele brandstoffen eindig en willen we niet afhankelijk zijn van andere landen. Met dit programma laten we zien wat wij als gemeente gaan doen om die versnelling in te zetten.

Al sinds 2016 werken we gestructureerd aan duurzaamheid. We begonnen met het Gemeentelijk Duurzaamheidsplan ‘16-’20. Dit programma werd in 2020 opgevolgd door het programma Energietransitie Soest 2020-2025. De samenwerking is sinds het begin steeds hechter geworden. Samen met Energie Actief Soest, de Soester Energie Coöperatie en BMO werken in projecten als Sociale energie in Smitsveen, realiseren van opwek, ondersteunen we inwoners bij verduurzaming onder meer in Overhees en Soestduinen.

2022 was een jaar met grote veranderingen. De inval van Rusland in Oekraïne maakte duidelijk hoe belangrijk betaalbare energie is. Ook het steeds vollere elektriciteitsnet maakte ons werk niet makkelijker. Als overheid hebben we de grote verantwoordelijkheid te zorgen dat iedereen kan meedoen ook in de toekomst.

Het programma dat nu voor u ligt, bouwt voort op het moois dat al is opgestart en geeft richting voor de komende jaren. Ook zijn we ons meer bewust van de onzekerheden die de energietransitie met zich meebrengt. Het is geen verzameling eenvoudig uitvoerbare projecten. Veel is nog onduidelijk en daarom moeten we flexibel zijn en ervoor open staan te leren. Met deze nieuwe koers weten inwoners en ondernemers wat ze van ons kunnen verwachten. We kijken ernaar uit om samen de versnelling in te zetten en Soest mooier en leefbaarder te maken.

Namens het college,
Aukje Treep-van Hoeckel

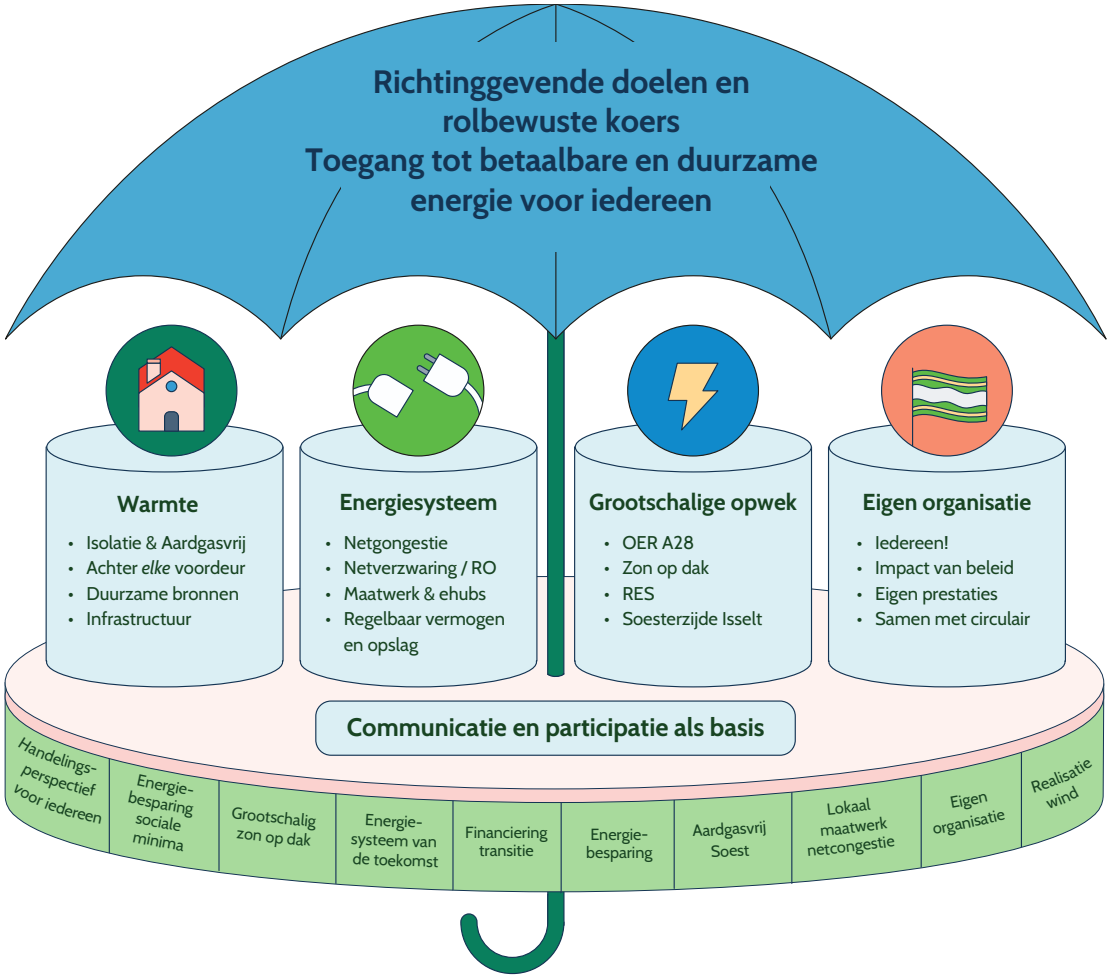
Energieneutraal & aardgasvrij Soest 2050

Samenvattende leeswijzer

Het is onze ambitie een duurzame, toekomstbestendige gemeente te zijn, waar het fijn wonen en werken is voor elke inwoner en ondernemer. In 2050 zijn we in Soest energieneutraal en aardgasvrij. Energieneutraal betekent dat we evenveel duurzame energie opwekken als gebruiken. Een belangrijk ijkpunt is 2030, zowel vanuit Europees als nationaal beleid.

Het programma bestaat uit de Koers en de Uitvoerings-agenda. De Koers bevat onze visie en strategie op de grote maatschappelijke opgave waar we voor staan. Het is de paraplu boven de projecten die we uitvoeren. We beschrijven wat we al hebben bereikt en waar we op doorbouwen in dit nieuwe programma. We doen dit aan de hand van vier programmalijnen. De Uitvoerings-agenda gaat over de uitvoering hiervan.

Figuur 1: De paraplu: het energieprogramma in een oogopslag

De Koers

Hoofdstuk 1 beschrijft de maatschappelijke opgave en de (internationale) context, zoals de afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015 en het nationale Klimaatakkoord uit 2019. Vier belangrijke redenen voor het herzien van het Energieprogramma 2020-2025 zijn:

- De erkenning dat de energietransitie zowel een technologische als een menselijk kant kent
- Het steeds voller wordende elektriciteitsnet
- Het versnellingspakket Fit for 55
- Andere overheidsprogramma's en de komst van de Omgevingswet.

Tot slot staan we stil bij de rol van en ontwikkelingen bij onze (boven)regionale partners.

In hoofdstuk 2 beschrijven we onze visie op de opgave. We beschrijven de CO_2- en energieopgave waar we als gemeente voor staan en hoe wij deze opgave zien. Deze opgave is uitgedrukt in cijfers. Daarna beschrijven we wat het betekent om in transities te werken volgens principes die gelden voor alle transities. En specifiek voor de energietransitie en de overheid zelf.

In Hoofdstuk 3 staan de kwantitatieve en kwalitatieve doelen die we onszelf bij deze maatschappelijke opgave stellen. Ook beschrijven we onze strategie om de doelstellingen te halen. We hebben twee hoofddoelstellingen: aardgasvrij en energieneutraal in 2050. Deze zijn uitgewerkt in vier richtinggevende doelen, voor 2030, namelijk:

- Minder energieverbruik
- Een beter lokaal energiesysteem dat in balans is;
- Iedereen moet mee kunnen doen;
- Energie is meer onderdeel van ons werk.

Om deze richtinggevende doelen voor 2030 te halen, hebben we ze concreet gemaakt. Zo kunnen we goed monitoren of we de doelen ook echt halen.

Na de beschrijving van de doelstellingen gaan we in op onze rol als gemeente in het behalen van de doelstellingen. We kennen vier verschillende overheidsrollen: samenwerkend, responsief, presterend en rechtmatig.

Het hoofdstuk eindigt met een aantal strategische uitgangspunten die voortvloeien uit de principes, doelstellingen en overheidsrollen.

In hoofdstuk 4 beschrijven we onze visie op de aanpak. Wij volgen hierbij vier programmalijnen. In dit hoofdstuk maken we de strategie, principes en rollen concreet:

De warmtetransitie. In deze programmalijn beschrijven we het kader voor de warmtetransitie, inclusief de prioritering van gebieden waar we starten met de aardgasvrije aanpak. Ook beschrijft deze programmalijn de aanpak voor de isolatie van woningen voor zowel huiseigenaren als huurders.

Het energiesysteem van de toekomst. Deze programmalijn beschrijft hoe we ruimte creëren op het overvolle elektriciteitsnet en hoe we een toekomstbestendig, decentraal energiesysteem willen ontwikkelen. Decentraal betekent hier lokaal en dicht bij de plaats van afname. Dat doen we volgens drie 'sporen': energiesysteem van de toekomst, versnellen van ruimtelijke procedures en lokale maatwerkoplossingen.

Grootschalige opwek van elektriciteit. Deze programmalijn beschrijft onze visie op grootschalige opwek van elektriciteit van de gemeente. De kern van dit hoofdstuk vormt het Uitnodigingskader en de bijdrage van de gemeente Soest aan de Regionale Energiestrategie (RES).

Eigen organisatie. De gemeentelijke organisatie heeft zelf een CO_2-opgave, gericht op de eigen bedrijfsvoering en bijbehorende werkprocessen. De focus ligt hier zowel op het verminderen van CO_2-uitstoot als op het ontwikkelen van energiebewust, circulair, opgavegericht en integraal werken in onze organisatie.

Aan de basis van alle programmalijnen staat communicatie en participatie. Voor de energietransitie is dit één van de belangrijkste onderwerpen. Inwoners en ondernemers staan centraal in onze aanpak, omdat zij het grootste deel van de opgave zullen gaan realiseren. We werken daarom gestructureerd aan het informeren en activeren van inwoners en ondernemers.

Hoofdstuk 5 gaat over onze visie op de uitvoering. Dat gaat over onze bevoegdheden en hoe we willen samenwerken.

In Hoofdstuk 6 geven we aan hoe we omgaan met risico's. De belangrijkste hiervan zijn een aantal interne en externe factoren die mogelijk tot vertraging leiden. Zicht houden op onze doelstellingen voor 2030 en 2050 is essentieel. Dit vraagt om tijdige evaluatie en eventueel bijstellen van keuzes die we hebben gemaakt. Om goed te kunnen evalueren is monitoring heel belangrijk. Wij gaan in dit hoofdstuk daarom ook in op monitoring. Net zo belangrijk daarbij is goed datamanagement en dataveiligheid. Wij zijn dan ook druk bezig dit te ontwikkelen.

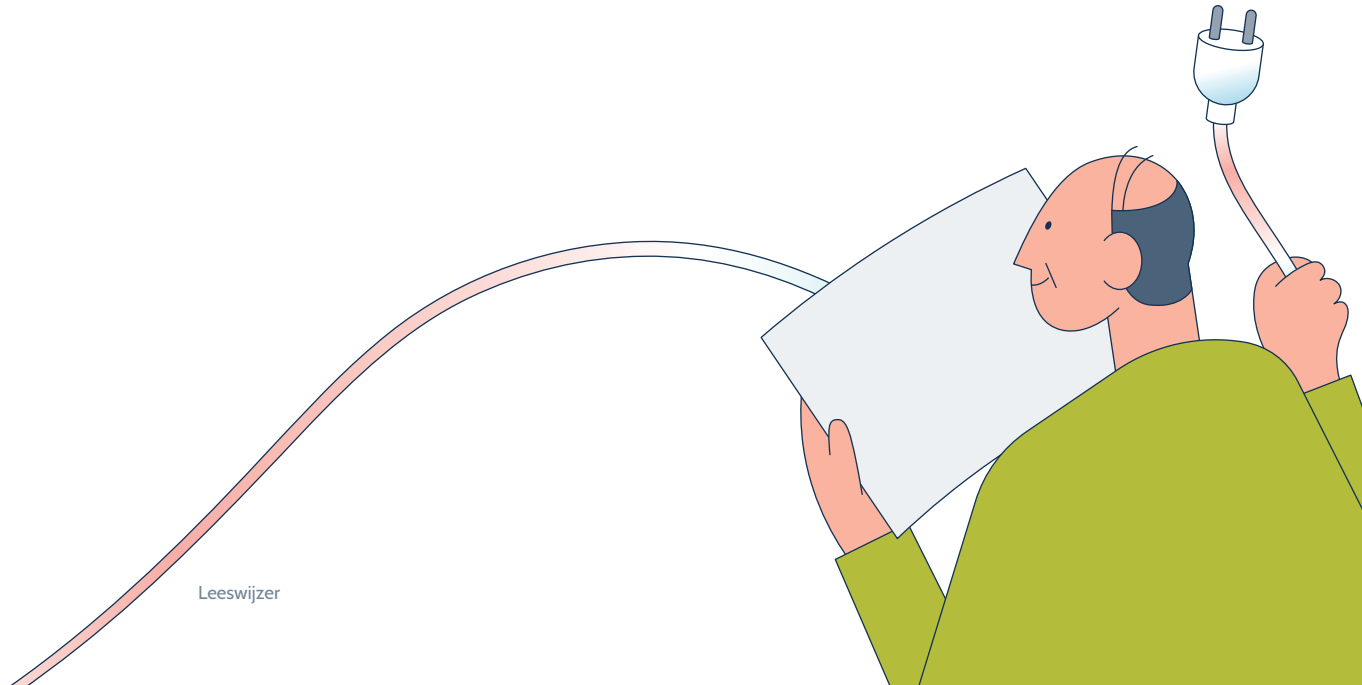
De Uitvoeringsagenda

In de Uitvoeringsagenda gaan we dieper in op wat we gaan doen. En dat is veel! Daarom hebben we de verschillende projecten en activiteiten gebundeld in herkenbare projectbeschrijvingen. We laten zien hoe de projecten onderdeel uitmaken van de verschillende programmalijnen. Hierbij ligt de focus op 2024 en 2025, maar veel acties lopen langer dan deze jaren.

Via een jaarlijkse voortgangsrapportage laten we de voortgang en eventuele aanpassingen zien.
Deze voortgangsrapportage is verbonden aan de reguliere Planning & Control-cyclus, waarin we onze financiële uitgaven en behoeften verantwoorden.
Op basis van ontwikkelingen en nieuwe inzichten bepalen we of en wanneer we een nieuwe Uitvoeringsagenda moeten maken.

De tien belangrijkste projecten zijn:

1. Handelingsperspectief voor iedereen
2. Energiebesparing
3. Energiebesparing sociale minima
4. Aardgasvrij Soest
5. Realisatie van windenergie
6. Grootschalig zon op dak
7. Lokale maatwerkoplossingen netcongestie
8. Energiesysteem van de toekomst
9. Interne opgave
10. Financiering van de transitie

Inhoudsopgave

KOERS

1 De energietransitie: een maatschappelijke opgave 8
1 Aanleidingen voor een nieuw energieprogramma 9
2 Waar bouwen we op door? 11
3 Wat gebeurt er nog meer? 13

2 Onze visie op de opgave 15
1 Een leefbare wereld uitgedrukt in cijfers 16
2 Werken in transities 18

3 Onze doelen, rol en strategie 23
1 Doelen 24
2 Rol van de gemeente 32
3 Strategische uitgangspunten 36

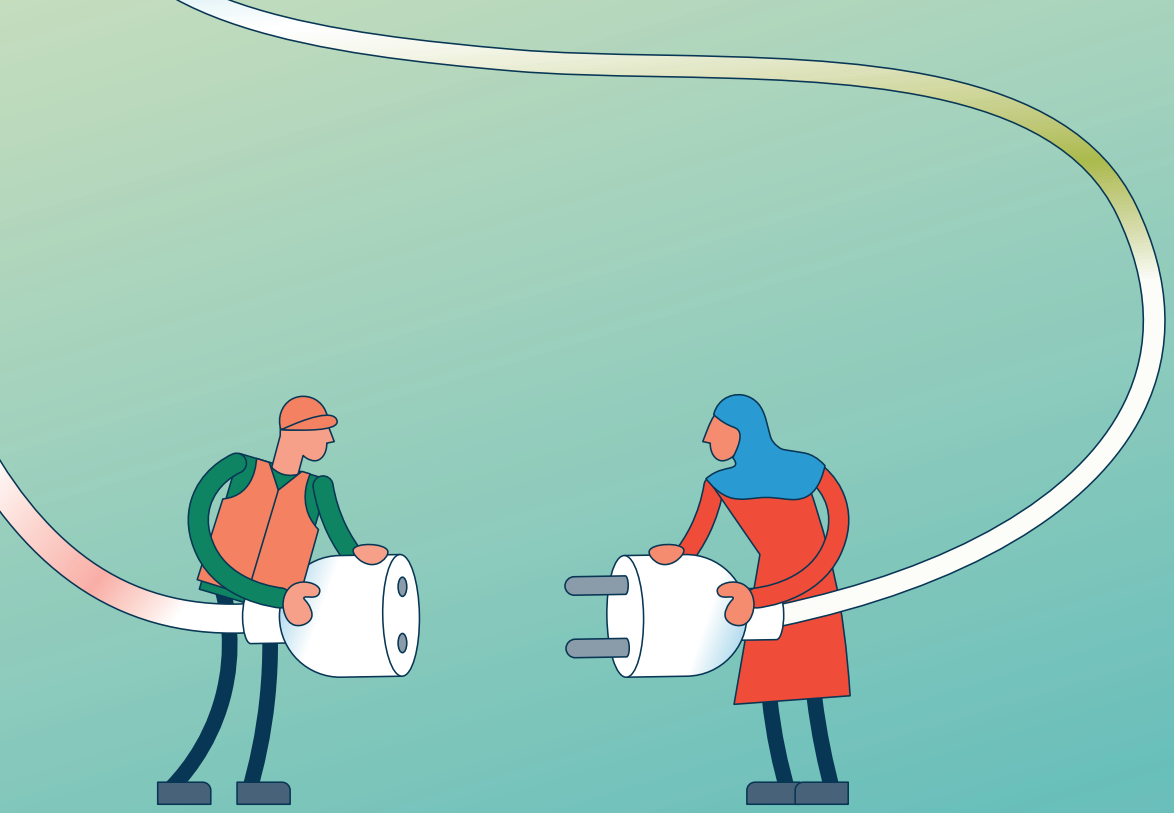
4 Onze aanpak per programmalijn 37
1 De warmtetransitie 38
2 Het energiesysteem van de toekomst 47
3 Grootschalige opwek van elektriciteit 49
4 Onze eigen organisatie 52
5 Participatie en communicatie 54

5 Onze visie op de uitvoering 58
1 Formele bevoegdheden 59
2 Samenwerkingen 60
3 Middelen 61

6 Risicobeheersing en risicomonitoring 63
1 De risico's 64
2 Monitoring van de risico's 66
3 Databeheer 67

7 Bijlagen 68
1 Begrippenlijst 69
2 Toelichting op energie-eenheden 71
3 Inzicht in warmtevraag en warmteaanbod 72
4 Gebiedscriteria en weging 75
5 Criteria voor goede samenwerkingen 77

UITVOERINGSAGENDA 79
1 Inleiding 80
2 Organisatie 81
3 Samenwerking 83
4 Projecten 85

HOOFDSTUK 1

De energietransitie: een maatschappelijke opgave

Aanleidingen voor een nieuw energieprogramma

In dit hoofdstuk gaan we in op de aanleiding en omvang van de opgave waar we voor staan. We beschrijven ook welke inhoudelijke ontwikkelingen vragen om een nieuw energieprogramma.

Sinds de ondertekening van het Klimaatakkoord van Parijs in 2015 is de energietransitie in een stroomversnelling gekomen. In Nederland heeft de ondertekening van het Nederlandse Klimaatakkoord in 2019 deze versnelling versterkt met onder andere de start van de Regionale Energiestrategieën (RES'en).

In het Nederlandse Klimaatakkoord staan afspraken tussen bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 te halveren ten opzichte van 1990. In 2050 moet deze uitstoot zijn teruggedrongen tot 95% en is de gebouwde omgeving aardgasvrij gemaakt.

Deze ontwikkelingen waren de aanleiding voor het Programma Energietransitie Soest 2020-2025. Daarna zijn de doelen opnieuw bevestigd in de Regionale Energiestrategie (RES) Amersfoort 1.0, de Omgevingsvisie en het gemeentelijke coalitieakkoord 'Bouwen aan de toekomst, samen aan de slag! 2022-2026'. Toch is het nodig om het Programma Energietransitie Soest 2020-2025 eerder dan 2025 te vernieuwen. Hier zijn vier redenen voor, die we hieronder beschrijven.

Maatschappelijke transitie

De eerste reden is het besef dat de energietransitie meer is dan een technische transitie. Ja, we gaan naar een nieuw energiesysteem, dat vraagt om nieuwe technieken. Huizen worden anders verwarmd en onze energie komt van hernieuwbare bronnen. Maar de energietransitie is veel meer dan techniek. Het is vooral een maatschappelijke transitie, waarbij we oog moeten hebben voor alle belangen. Denk hierbij aan inwoners die invloed willen hebben op hun leefomgeving en zelf beslissen over aanpassingen in hun woning. We willen de lusten en lasten eerlijk verdelen. De oorlog in Oekraïne en onze afhankelijkheid van Russisch gas hebben pijnlijk zichtbaar gemaakt hoe groot de impact van (plotselinge) hoge energieprijzen op onze samenleving is.

Netcongestie en een nieuw energiesysteem

Dit brengt ons bij de tweede reden om het Energieprogramma 2020-2025 te vernieuwen: het ontstaan van netcongestie en het besef dat we moeten werken aan een nieuw energiesysteem. Dit nieuwe systeem zal bestaan uit een combinatie van centrale en decentrale onderdelen. Hoe dit er precies zal uitzien is nog niet duidelijk, maar het is in ieder geval belangrijk om het net uit te breiden, opslagmogelijkheden van energie te onderzoeken, te innoveren en vraag en aanbod goed op elkaar af te stemmen. Dit gaat niet zomaar. Het vraagt om maatwerk, acceptatie van onzekerheden en het onderzoeken van lokale mogelijkheden. Het dwingt ons ook om op een andere manier samen te werken met bedrijven, netbeheerders en initiatiefnemers.

‘Fit for 55’

De derde reden heeft te maken met ‘Fit for 55’. Dit is een EU-wetgevingspakket met als doel om in 2030 de netto-uitstoot van CO_2 met minstens 55% te verminderen in plaats van de eerder afgesproken 49%. De Nederlandse regering start daarom steeds meer programma’s die onderdelen van de energietransitie stimuleren. Denk hierbij aan Programma Verduurzamen Gebouwde Omgeving (PVGO), Nationaal Isolatie Programma (NIP), Nationaal Programma Energiesysteem (NPE), Programma Energiehoofd-Structuur (PEH), Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK, met provinciale versies die P-MIEK heten), Cluster Energie Strategieën (CES, over industrie), Nationaal Programma Lokale Warmte (NPLW) en natuurlijk Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES). Deze ambitie en inzet van het Rijk vraagt ook inzet op lokaal niveau.

Omgevingsvisie Soest

De vierde reden en laatste reden om het Energieprogramma Soest 2020-2025 te vernieuwen is dat we na het vaststellen van de Omgevingsvisie hebben besloten een aantal beleidsprogramma’s uit te werken. Deze Omgevingsvisie geeft een andere kijk op bestaand beleid. Grootschalige opwek van elektriciteit, de warmtetransitie en het energiesysteem van de toekomst hebben veel ruimte nodig. De fysieke impact van de maatschappelijke opgave werken we waar nodig uit in een omgevingsprogramma. Hier komt de ruimte die de energietransitie vraagt, samen met andere ruimtevragers. Zo zullen we voor de warmtetransitie een Omgevingsprogramma Warmte opstellen.

We dragen bij aan zes ‘Sustainable Development Goals’

Doel 1 - Beëindig armoede overal en in al haar vormen.
De energietransitie mag er niet voor zorgen dat de mensen die het nu al het zwaarst hebben, het nog zwaarder krijgen.

Doel 7 - Zorg voor toegang tot betaalbare, betrouwbare en duurzame energie voor iedereen. Het is belangrijk dat de energietransitie inclusief is. Met de verandering naar het nieuwe systeem mag niemand erop achteruit gaan.

Doel 11 - Maak steden en andere plekken waar mensen wonen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam. Het blijft fijn wonen in Soest, doordat we onze levens aanpassen op de aanwezigheid van duurzame energie.

Doel 12 - Verzeker duurzame consumptie en productie.
Door in Soest te werken aan duurzaam gebruik van grondstoffen en deze niet meer weg te gooien, werken we aan onze circulaire economie.

Doel 13 - Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact tegen te gaan.
We werken met dit energieprogramma voortdurend aan het besef dat we ook in Soest stappen tegen klimaatverandering kunnen zetten.

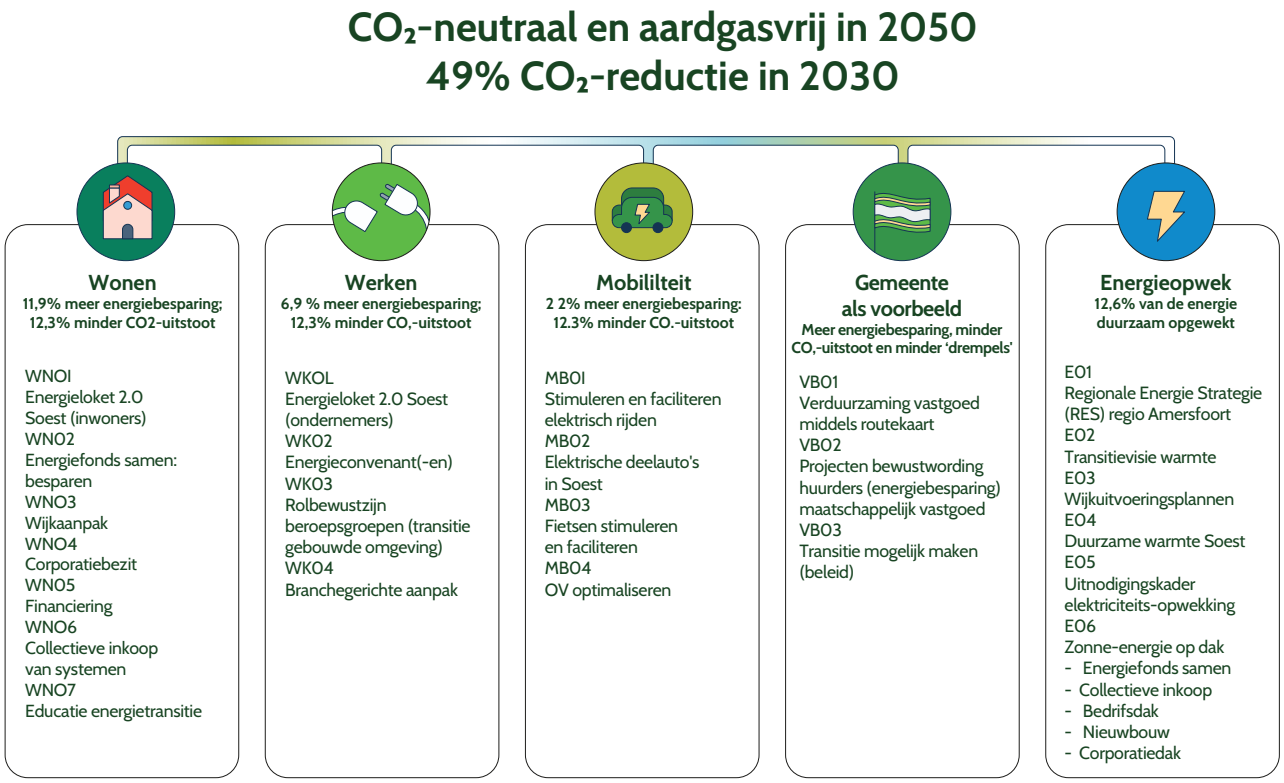

Doel 16 - Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen en bouw op alle niveaus aan doeltreffende, verantwoordelijke en toegankelijke instellingen. We werken aan het vergroten van het vertrouwen in het lokale bestuur. We doen dit door te zorgen voor duidelijkheid, transparante participatieprocessen en logische besluitvorming.

Waar bouwen we op door?

Het programma Energietransitie 2020-2025 bestond uit vijf pijlers met elk een eigen opgave om hun CO_2-uitstoot te verminderen. Een groot aantal projecten heeft een veel langere doorlooptijd dan drie of vier jaar. Deze projecten nemen we natuurlijk mee in het vervolg.

Een concreet voorbeeld van beleid dat we in deze periode hebben opgesteld en blijft gelden is het Uitnodigingskader Grootschalige Opwek. Dit houdt in dat we op drie locaties ruimte bieden aan in totaal zeven windturbines en op één locatie aan zon op land. Deze locaties zijn opgenomen in het Regionale Energiestrategie (RES)-bod. Daarnaast hebben we de Aanpak Energiebesparing voor sociale minima en de Lokale Isolatie-Aanpak Soest vastgesteld.

Figuur 2: Het programma Energietransitie 2020-2025 in een oogopslag.

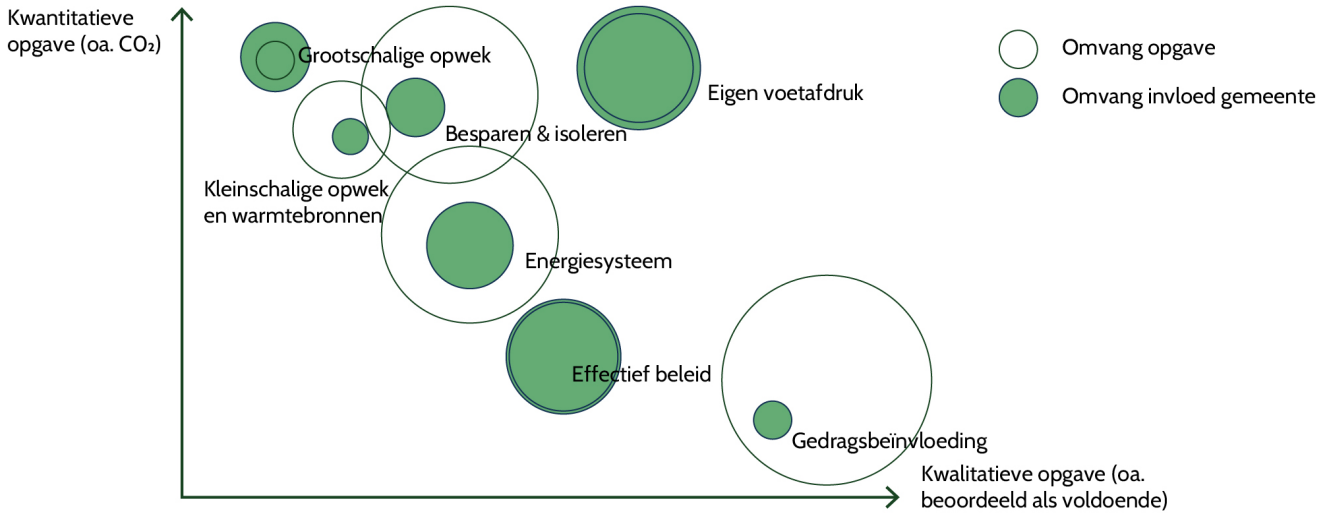
Het verminderen van CO_2-uitstoot blijft ook in dit programma het grote doel. Dat is de weg naar het behoud van een leefbare wereld. Tegelijkertijd hebben we als gemeente geleerd dat we het niet alleen kunnen. Het zijn vooral inwoners en ondernemers die CO_2-uitstoot verminderen.

In dit programma willen we meer aandacht hebben voor de rol en meerwaarde van de gemeente. Waar maken we het verschil, zodat onze inwoners en ondernemers stappen zetten die leiden tot minder CO_2-uitstoot?

Bijgaande illustratie laat zien hoe groot de opgave is en hoe groot de directe invloed van de gemeente op de opgave is. De illustratie laat daarmee zien dat onze bijdrage voor een belangrijk deel zit in het in beweging brengen van anderen.

Het bestaande programma richt zich op alle CO_2-uitstoot in de gemeente. Maar we zien dat de CO_2-opgave steeds meer onderdeel wordt van al het beleid. Een mooi voorbeeld is het zogenaamde STOMP-principe, dat voor mobiliteitsbeleid het uitgangspunt is geworden.

Bij dit principe geldt dat de auto niet langer meer centraal staat bij de inrichting van de ruimte. Hetzelfde geldt voor de totstandkoming van het Duurzaam Bouwconvenant. Dit convenant doet uitspraken over de duurzaamheid van nieuwe woningen. Vanuit verschillende beleidsterreinen werken we nu steeds meer samen aan de opgave om CO_2-uitstoot te verminderen. Dat wordt ook zichtbaar in de omgevingsprogramma's omdat daarin nu ook een CO_2-opgave is opgenomen.

Figuur 3: Illustratief inzicht in omvang van de opgave en de mate van invloed van de gemeente

Wat gebeurt er nog meer?

De energietransitie is de afgelopen jaren in een stroomversnelling gekomen. Dat heeft gezorgd voor allerlei ontwikkelingen die ook invloed hebben op hoe we in Soest aan de slag kunnen.

Het Rijk

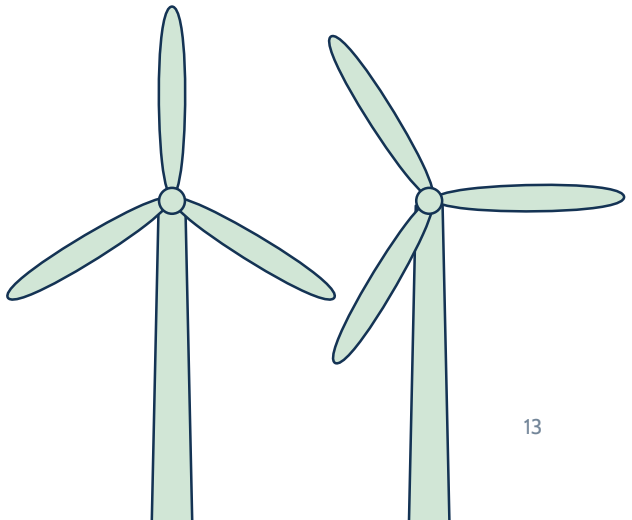
Het kabinet Rutte IV heeft ingezet op een stevig klimaatbeleid[1]. Het kabinet is verschillende beleidsprogramma's en financieringsinstrumenten gestart. Op dit moment zijn de belangrijkste voor onze gemeente met een looptijd tot 2030:

- Nationaal Programma Lokale Warmte (NPLW): gericht op ondersteuning, het delen van kennis en samenwerking in de lokale warmtetransitie
- Nationaal Isolatie Programma (NIP), inclusief verschillende specifieke uitkeringen voor de financiering van maatregelen (SpUk's): heeft als doel om 2,5 miljoen woningen te isoleren voor 2030, waarvan 1,5 miljoen nu slecht geïsoleerd zijn (label E, F of G)
- Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NP RES): gericht op ondersteuning, delen van kennis en samenwerking, met als doel om op grote schaal duurzame energie te kunnen opwekken
- Tijdelijke regeling Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat-en Energiebeleid (CDOKE): ter versterking van de uitvoering van het Klimaatakkoord, specifiek bedoeld voor menskracht

De provincie

Het bestuur van de provincie Utrecht is ambitieus. Zij zien een rol voor zichzelf om gemeenten te ondersteunen in het behalen van hun doelen. Dit uit zich in subsidieregelingen, samenwerkingsconstructies en onderzoek. Denk hierbij aan:

- Uitvoeringsverordening Subsidie Energietransitie (USET): een financiële bijdrage aan activiteiten om de energietransitie te versnellen
- Energie Diensten Centrum (EDC): een centrale plek voor samenwerking tussen gemeenten en de provincie Utrecht, om woningen te verduurzamen en synergie te benutten
- Energy Board Utrecht (EBU): een provincie-brede samenwerking om op korte en lange termijn netcongestie te kunnen opvangen, op weg naar het energiesysteem van de toekomst

1 Op het moment van schrijven van het programma is er nog geen nieuwe regering gevormd. De eventuele veranderingen in Klimaatbeleid zijn dus nog niet te overzien. De meeste regelingen zijn zo ingericht om voorbij kabinetsperioden te kunnen blijven bestaan. De koepels VNG, IPO en UvW zien daar nauw op toe.

De Regio Amersfoort

In de Regio Amersfoort wordt in verschillende samenstellingen door gemeenten samengewerkt aan regionale opgaven op het gebied van bijvoorbeeld wonen en mobiliteit. De Regionale Energiestrategie (RES) is hier ook onderdeel van, waarin ons uitnodigingskader is geland.

In de regio werken verschillende partijen samen via een elektriciteitstafel, een warmtetafel, een ambtelijk overleg en netcongestie. Hierin delen zij kennis en werken zij samen aan regionale aanpakken. Tevens monitoren zij de voortgang en rapporteren deze aan het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie. Een ambtelijk kernteam bereidt de bestuurlijke besluitvorming voor.

Stedin & TenneT

In het energiesysteem van Soest speelt Stedin een belangrijke rol. Op korte termijn betekent dit de uitvoering van reguliere werkzaamheden aan de netinfrastructuur en het opstarten van de Buurtaanpak.

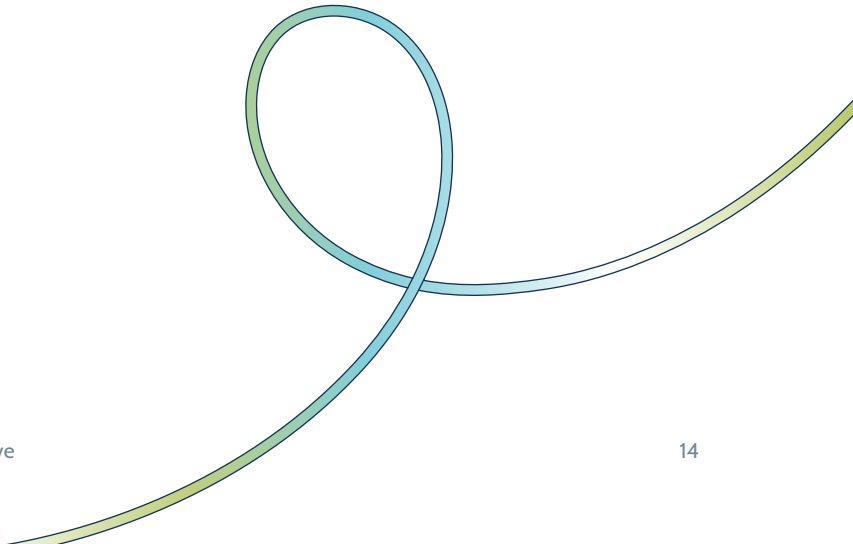
In die aanpak worden buurten één voor één toekomstbestendig gemaakt. Stedin doet dit door de huidige elektriciteitskabels te vervangen voor kabels met een grotere capaciteit en door extra transformatie-huisjes, ook wel trafo's, te plaatsen en waar we dus ruimte voor moeten vinden.

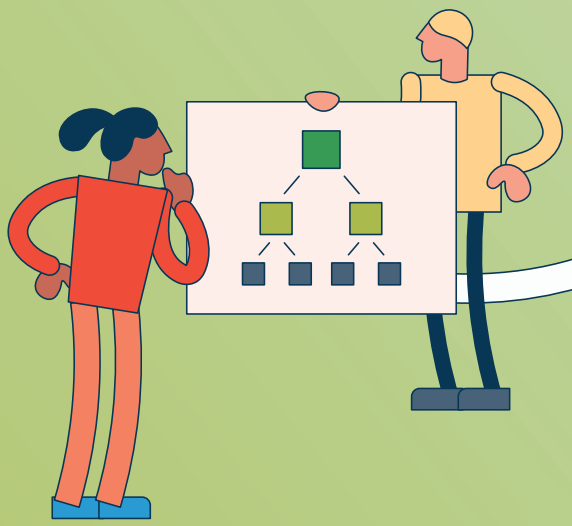
Daarnaast kijkt Stedin voor de middellange termijn naar twee nieuwe verdeelstations, waarvan de vergunning voor de eerste al in 2023 is verleend, en een nieuw transportstation. Hiervoor wordt gezocht naar ruimte tussen Baarn en Soest. Deze investeringen zorgen voor netverzwaring, waardoor we met de kennis van nu verwachten dat we de toenemende energievraag aankunnen.

Daarnaast heeft Stedin ook een rol in het vinden van flexibele oplossingen die het elektriciteitsnet ontlasten. Denk hierbij aan het bij elkaar brengen van vraag en aanbod in tijd, ruimte en opslag. Hier gaan we in hoofdstuk 3.1 ren 4.2 verder op in.

Het is een ingewikkelde opgave waarbij we regionaal en provinciaal moeten samenwerken. Tegelijkertijd werken we samen met ondernemers om op korte termijn oplossingen te vinden en wordt op landelijk niveau gewerkt aan benodigde wet- en regelgeving zoals bijvoorbeeld nieuwe contractvormen.

Het is overigens van belang om te beseffen dat Stedin de regionale netbeheerder is. Het regionale net is namelijk onlosmakelijk verbonden met het landelijke hoogspanningsnetwerk. Hiervan is Tennet de netbeheerder. Effecten op landelijke niveau werken door naar regionaal niveau. Veelal bepaalt dat de kaders van regionale mogelijkheden.

HOOFDSTUK 2

Onze visie op de opgave

Een leefbare wereld uitgedrukt in cijfers

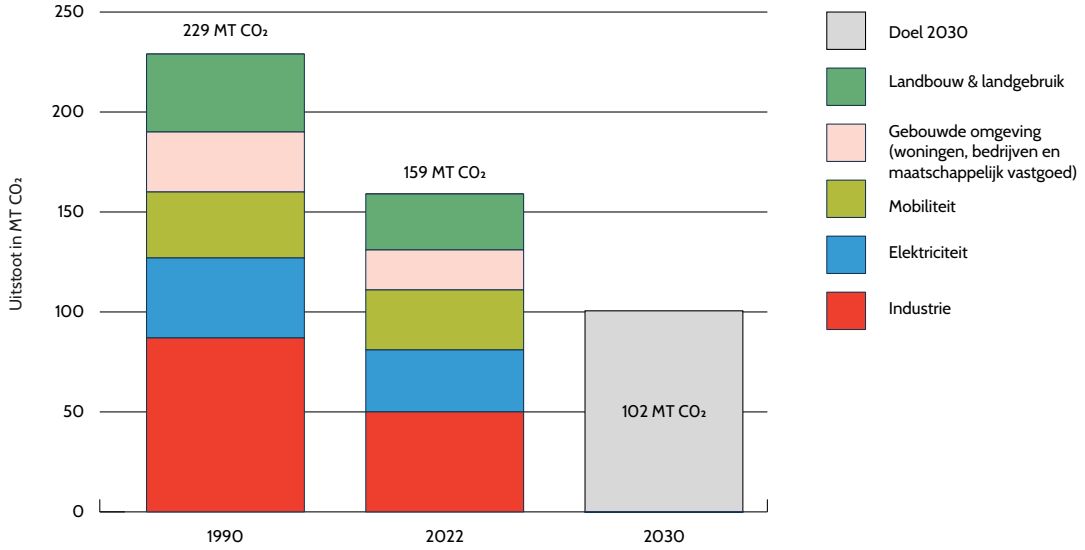
De energietransitie is een opgave van en voor iedereen. Dat betekent dat iedereen een bijdrage moet leveren, groot of klein. Alle puzzelstukjes zorgen er gezamenlijk voor dat we een leefbare wereld creëren voor toekomstige generaties.

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe de kwantitatieve opgave zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld en hoe deze er nu uitziet. Daarna gaan we in op de principes die we hanteren. Dat zijn namelijk algemene principes die ons helpen om te werken in een transitie, specifieke principes die voor de energietransitie opgaan en principes die specifiek gelden voor de overheid die in een eigen transitie zit. Al deze principes helpen onze rol invulling te geven.

In Nederland en de wereld zijn verschillende crises gaande die in het ontstaan en oplossen ervan niet los van elkaar gezien kunnen worden. Zo is de biodiversiteitscrisis niet los te zien van de klimaatcrisis en gaan de energietransitie en een circulaire economie bijdragen aan het voorkomen van verdere versnelling van de opwarming van ons klimaat.

Nederland CO_2 -neutraal

Daarom werkt Nederland aan een CO_2-neutrale samenleving in 2050. Dit betekent dat er evenveel CO_2 wordt opgenomen uit de atmosfeer, als we uitstoten. Voor 2030 is landelijk het doel om minimaal 55% verminderen ten opzichte van 1990 te realiseren.

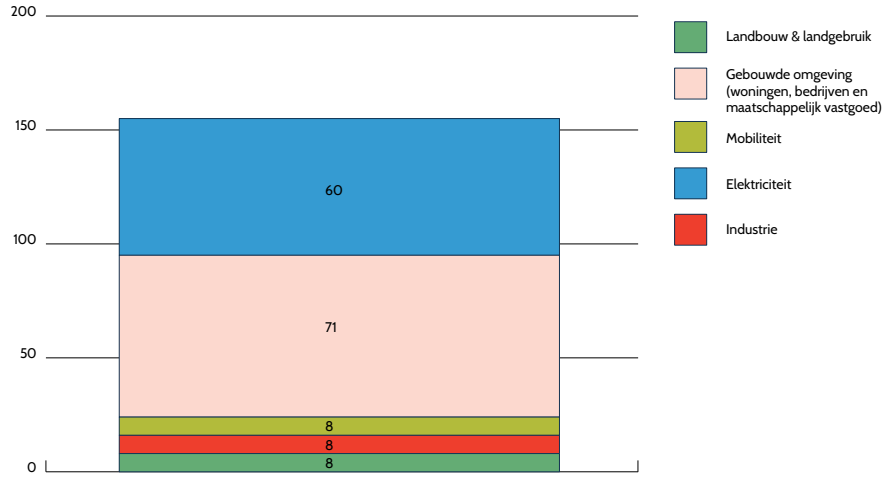
Figuur 4: De ontwikkeling van de uitstoot per sector in Nederland

Om dit te bereiken wordt landelijk een onderscheid gemaakt tussen verschillende sectoren. Voor iedere sector wordt passend beleid en bijbehorende maatregelen ontwikkeld. Het Rijk heeft daarmee de meeste sturing op het verminderen van de CO_2-uitstoot. Als gemeente Soest dragen we bij aan deze landelijke ambitie door dezelfde doelen na te streven.

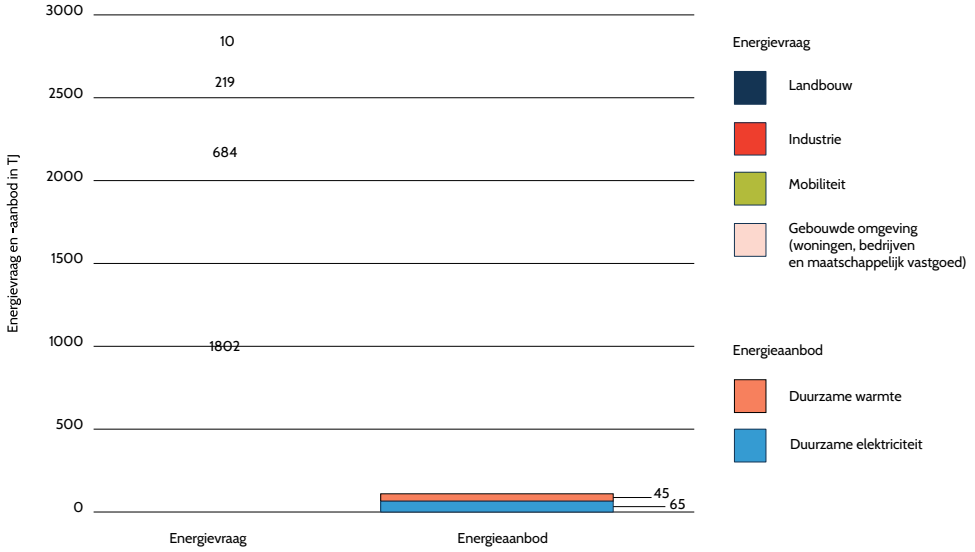
In figuur 5 is te zien hoe de CO_2-uitstoot in Soest over verschillende sectoren verdeeld is. Daar zitten grote verschillen tussen; industrie is landelijk een stuk groter dan in Soest, terwijl het aandeel van de gebouwde omgeving in Soest bijvoorbeeld groter is dan landelijk.

Verminderen van energiegebruik

Energiegebruik voor elektriciteit en warmte voor de gebouwde omgeving (woningen, bedrijven en maatschappelijk vastgoed) is in Soest de belangrijkste bron van CO_2-uitstoot. Door te focussen op het terugbrengen van de energievraag en door het gebruik van duurzame bronnen, verminderen we de meeste CO_2-uitstoot. De andere energiegebruikers zijn kleiner of vallen grotendeels buiten de invloedssfeer van de gemeente In figuur 6 is te zien hoe de energievraag van verschillende sectoren in Soest is opgebouwd en hoeveel duurzame warmte en elektriciteit er in 2021 duurzaam werd opgewekt.

Figuur 5: De uitstoot per sector in Soest in 2019

Figuur 6: Energievraag en -aanbod in Soest in 2021

Werken in transities

We praten veel en vaak over transities. Niet alleen de energietransitie, maar ook van allerlei andere onderwerpen. Dit hoofdstuk gaat in op wat ‘transitiedenken’ werkelijk betekent voor ons als gemeente.

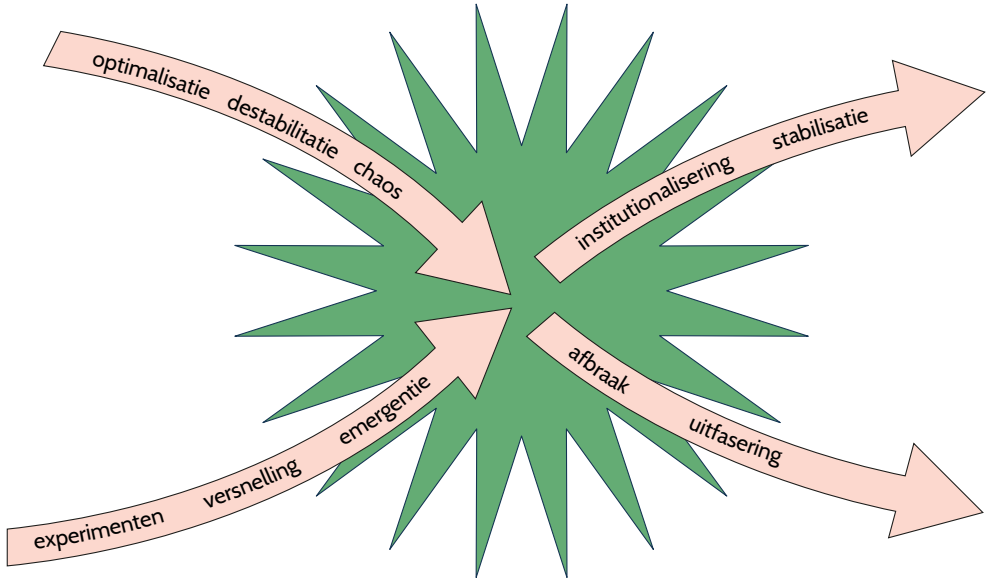
De energietransitie is een transitie

Dat betekent dat, zoals we het altijd hebben gedaan, het niet langer kan. Er moet dus een systeemtransitie plaatsvinden. Maar hoe de weg naar een leefbare toekomst eruitziet, weten we niet precies. We weten niet precies welke stappen we moeten zetten of wanneer die afgerond zullen zijn.

Een systeemtransitie kenmerkt zich door een samenspel van systemen (juridisch, financieel/economisch, institutioneel, cultureel, technologisch en ecologisch) die moeten veranderen. Aan één knop draaien is niet voldoende en lukt ook meestal niet. Dit inzicht wordt ook voor de energietransitie steeds duidelijker: alleen een technische benadering is onvoldoende.

Belangrijk is ook te begrijpen hoe een transitie zich ontwikkelt. De X-curve van Drift (Dutch Research Institute for Transitions) geeft overzichtelijk weer hoe complex een transitie tot stand komt. Het zijn twee bewegingen die tegelijkertijd plaatsvinden: een beweging waarbij het bestaande niet meer houdbaar is en op weg is naar uitfasering en een beweging waarin vanuit pilots en experimenten het nieuwe systeem ontstaat.

Tegelijkertijd weten we niet precies wat wordt afgebroken en wat een plek krijgt in het nieuwe. Het model laat daarom in het midden de botsing zien. Deze botsing staat voor het onoverzichtelijke waarin het gevoel van chaos ontstaat.

Figuur 7: X-curve van Drift

Overigens wil chaos of het onbekende niet zeggen dat we niets (kunnen of hoeven te) doen. Juist niet, want we weten ook veel al wel. Principes die we hebben afgesproken, zijn richtinggevend. En met een lerende en open houding kunnen we stappen voorwaarts blijven zetten, ook als we niet volledig zeker zijn. En accepteren dat soms een stap voorwaarts achteraf niet de juiste bleek te zijn.

Algemene principes voor werken aan transities

Hoe vinden we als gemeente onze weg in de energietransitie? Als onderdelen telkens verschuiven en inwoners en ondernemers toch in beweging willen en moeten komen? Als we wel de stip op de horizon kennen maar geen helder plan van aanpak kunnen bieden?

Uit wetenschappelijke onderzoeken en op basis van wat we al hebben geleerd, kunnen we voor de gemeente Soest een aantal principes vaststellen die relevant zijn voor de komende periode. We zetten deze centraal in onze aanpak en helpen ons zo om ons werk vorm te geven.

Algemene transitieprincipes

Opgavegericht

In de eerste plaats werken we opgavegericht. Dat betekent dat de opgave leidend is bij wat we doen. Wat is nodig voor de opgave waar we voor staan? Bestaande grenzen en structuren staan dus niet centraal. We streven daarbij naar een integrale aanpak, maar beseffen ook dat we daarin wel keuzes moeten maken om vooruit te komen.

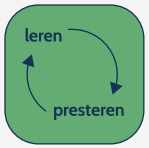
Samenwerken

Daarnaast is het besef nodig dat we het niet alleen kunnen doen; niet als individu en niet als organisatie. We moeten expliciet aandacht besteden aan hoe we het beste kunnen samenwerken.

Handelingsperspectief

Daarbij helpt het om het werk samen behapbaar te maken en de stappen die we nu kunnen zetten inzichtelijk te maken. Hoe klein die ook zijn. De complexiteit van een transitie kan namelijk ook als effect hebben dat mensen stilvallen. Het bieden van handelsperspectief, ook al kunnen we niet alles overzien, is van groot belang om de beweging op gang te krijgen en te houden.

Leren

Deze uitgangspunten maken samen heel duidelijk dat we werken in onzekerheid. Dat betekent dat we mogelijk verkeerde stappen zetten. Het zou kunnen dat iets toch anders gaat dan we vooraf dachten, of dat we zelfs ergens mee moeten stoppen. Daar kunnen we alleen mee omgaan als we accepteren dat we moeten doen, leren en beter doen. Het lerend vermogen van de organisatie is daarom heel belangrijk.

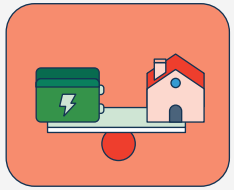
Competenties

Hierbij hoort ook het besef dat in de verschillende fases van de transitie ook verschillende mensen nodig zijn. Mensen beschikken over verschillende competenties en al deze competenties zijn op verschillende momenten hard nodig. Naast het leren als organisatie is het investeren in de ontwikkeling van competenties een randvoorwaarde voor een succesvolle bijdrage aan de transitie.

Leidende principes voor de Nederlandse energietransitie

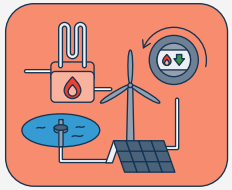
Specifiek voor de energietransitie in Nederland zijn leidende principes opgesteld. De gedachte achter deze principes is vrij eenvoudig: laten we werken volgens de principes van het energiesysteem van de toekomst. We bewegen immers naar een nieuw energiesysteem dat CO_2-neutraal is. We weten in grote lijnen hoe dat moet gaan werken. In plaats van enkele energiebronnen hebben we talloze plekken waar we energie opwekken. Echter, dat aanbod komt niet overeen met de momenten waarop er vraag naar energie is. Dat betekent dat we slim moeten zijn met het balanceren van vraag en aanbod in tijd en ruimte. Waar mogelijk moeten we deze bij elkaar brengen, maar anders moeten we de energie met behulp van opslag, conversie en specifieke distributie beschikbaar maken. Dat vraagt ook om een ander systeem van regels en afspraken, zodat iedereen kan deelnemen aan een energievoorziening die eerlijk, betaalbaar en inclusief is. Onder de naam de 'Wereld van B' wordt breed in Nederland volgens onderstaande principes gewerkt. Want als we vasthouden aan de leidende principes van het bestaande systeem, dan gaat het niet lukken om naar het nieuwe systeem te veranderen.

Principes energietransitie

Energie in balans

Zon en wind leveren lokaal steeds meer energie, Maar de zon schijnt soms fel of juist niet. Ook waait het niet altijd. Toch hebben wij 24/7 stroom nodig. Het is dan zaak om naar balans te zoeken tussen verschillende bronnen. Daarbij brengen we lokaal vraag en aanbod én opslagen conversie van energie bij elkaar.

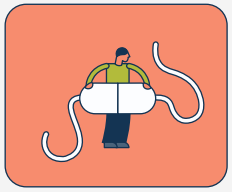
Gedistribueerd energiesysteem

Doordat duurzame energie overal opgewerkt wordt, is het energienet niet langer een brede snelweg die via provinciale en gemeentelijke wegen naar de wijk en je huis leidt. Het moet een netwerk worden van veel kleine en grote wegen die met elkaar verbonden zijn. Dat brengt (technische) uitdagingen met zich mee en vraagt een cultuuromslag.

Toegang voor iedereen

De zon en de wind leveren elke dag energie. We moeten er alleen voor zorgen dat we er toegang toe hebben. Het uitgangspunt in de wereld van B is dat duurzame energie beschikbaar én betaalbaar is voor iedereen die energie nodig heeft.

Lokaal eigenaarschap en integrerende samenwerking

De energievoorziening gaat van centraal naar lokaal. Er is niet langer een centrale leverancier maar we werken lokaal samen om duurzaam opgewekte energie op te slaan en verbruik van energie op elkaar af te stemmen. Dat vraagt om nauwe samenwerking en goede (maatwerk) afspraken.

Faciliteren van maatschappelijke kracht

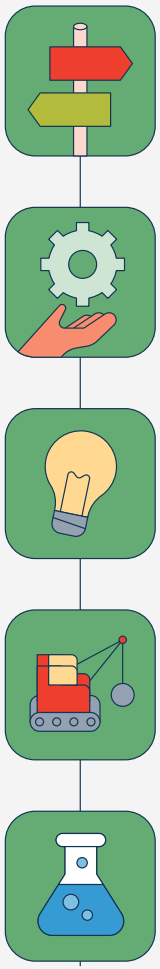
Er beweegt veel in de samenleving. Inwoners die hun eigen wijk willen verduurzamen organiseren zich, ondememers stemmen het verbruik van energie op elkaar af en coöperaties geven vorm aan lokaal eigendom. Het bieden van ruimte aan deze maatschappelijke initiatieven is een belangrike succesfactor voor deze transitie.

Transitietaken van de overheid

In 2023 is er een onderzoek verschenen naar de rol van de overheid in transities. Het richtte zich op de landelijke overheid, maar biedt ook zeker aanknopingspunten voor decentrale overheden. Hieruit blijkt dat er een nieuwe rol ontstaat voor de overheid. Deze rol biedt ambtenaren handvatten bij het vormgeven van transities in hun dagelijks werk. Onder de noemer 'transformatieve overheid' trekt de overheid taken naar zich toe om transities verder te brengen, terwijl we juist uit een periode komen waarin de overheid een terugtrekkende beweging maakte.

Deze nieuwe rol kan naast de bestaande rollen, namelijk klassieke bureaucratie (alleen taken op aanwijzen van de bestuurder oppakken als ze heel precies grondwettelijke processen en procedures volgen) en network governance (overheid is een van de spelers aan tafel waaronder ook belanghebbenden van het oude systeem wat radicale verandering tegenhoudt) bestaan.

Transitietaken Overheid

Richting geven
De overheid moet een duidelijke langetermijnvisie ontwikkelen voor de gewenste transitie en deze vertalen naar concrete beleidsmaatregelen en doelstellingen om de transitie te realiseren.

Governance structuur creëren
De overheid moet een platform of governance structuur opzetten om samenwerking tussen verschillende partijen zoals overheden, bedrijven en burgers te faciliteren en te coördineren tijdens de transitie.

Het nieuwe ondersteunen
De overheid moet ruimte creëren voor innovatieve initiatieven en nieuwe werkwijzen die bijdragen aan de transitie, en deze waar mogelijk opschalen en verspreiden.

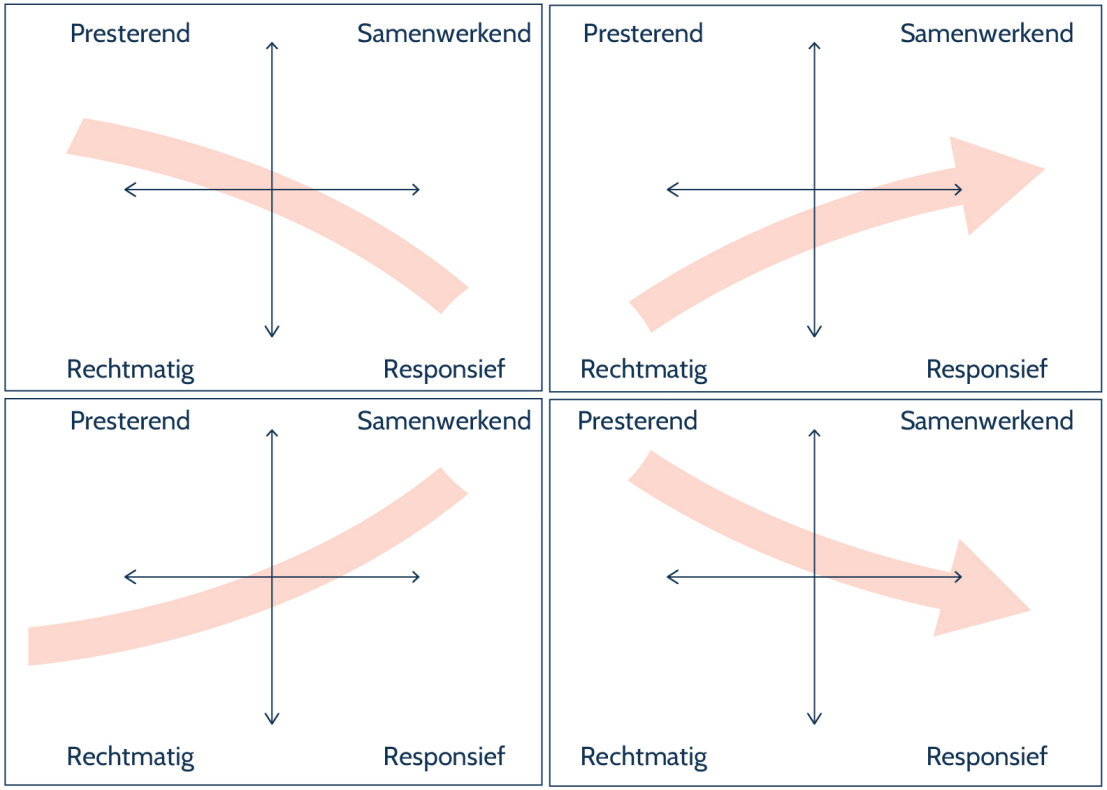
Het oude afbreken
De overheid moet afscheid nemen van oude, inefficiënte of onduurzame systemen, structuren en werkwijzen die de transitie belemmeren.

Interne capaciteiten en structuren ontwikkelen
De overheid moet de benodigde vaardigheden, kennis en structuren binnen de eigen organisatie ontwikkelen voor effectief transitiemanagement.

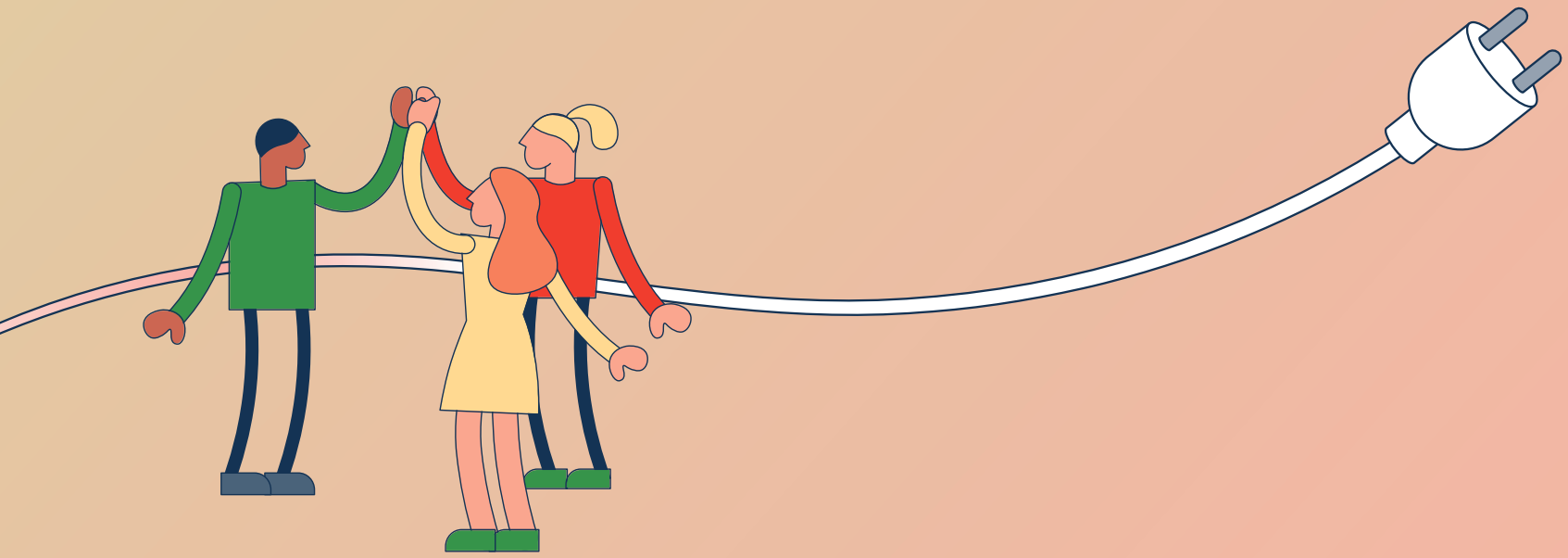
Sturing van de overheid

Tot slot nog het inzicht in de wijze waarop de overheid in transities stuurt, vormgegeven kan worden. Als gemeente helpt het NSOB-model (Nederlandse School voor Openbaar Bestuur) voor overheidssturing bij het bepalen van onze rol. Hierin wordt een onderscheid gemaakt in vier overheidsrollen: de rechtmatige, de presterende, de netwerkende en de participatieve overheid. De rollen zeggen iets over wat de overheid, afhankelijk van context en keuzes, te doen heeft. Het is meestal niet zwart-wit, in hetzelfde project kunnen alle vier de rollen voorkomen.

Het raamwerk geeft ons aanknopingspunten om bewust een rol te kiezen. Deze rollen kunnen geplot worden op de X-curve. Om zo het gesprek over een bewuste rolkeuze nog specifieker te maken. Het vraagt namelijk om na te denken waar het project zich op de curve globaal bevindt, welke transitierollen daarbij passen en op welke wijze we daar als gemeente invulling aan kunnen en willen geven. En omdat we samenwerken met anderen is het ook van belang hun verwachtingen daarover te kennen.

Figuur 8: Vier rollen in overheidssturing geplot op de X-curve

HOOFDSTUK 3

Onze doelen, rol en strategie

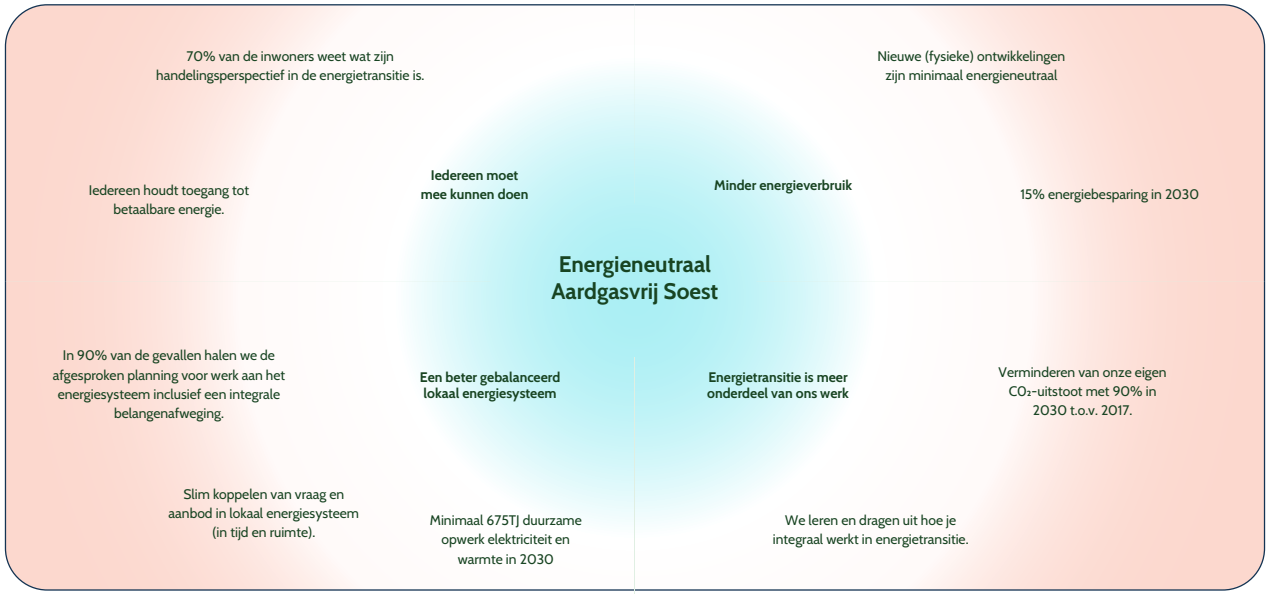
Doelen

In dit hoofdstuk beschrijven we onze focus en doelen. Samen met de inzichten in het vorige hoofdstuk leidt dat tot een beschrijving van onze rol en strategische uitgangspunten.

Onze stip op de horizon in de Omgevingsvisie is helder: een CO_2-neutraal, circulair en aardgasvrij Soest in 2050. Zo dragen wij bij aan een leefbare wereld.
Wij werken daaraan onder andere middels de omgevingsprogramma's, het Actieplan Circulaire Economie (dat op moment van schrijven nog in ontwikkeling is) en dit energieprogramma.

Vanuit onze visie op de opgave hebben wij onze stip op de horizon vertaald naar twee hoofddoelen voor 2050, namelijk een energieneutraal en aardgasvrije gemeente. Dit is nog ver weg in de tijd.
Als opstap naar deze hoofdoelstellingen hanteren we daarom vier richtinggevende doelen voor 2030:

1) iedereen moet mee kunnen doen,
2) Energietransitie is meer onderdeel van ons werk,
3) een beter gebalanceerd lokaal energiesysteem en
4) minder energieverbruik.
Uit de richtinggevende doelen volgen de concrete, meetbare doelstellingen in de buitenste ring.

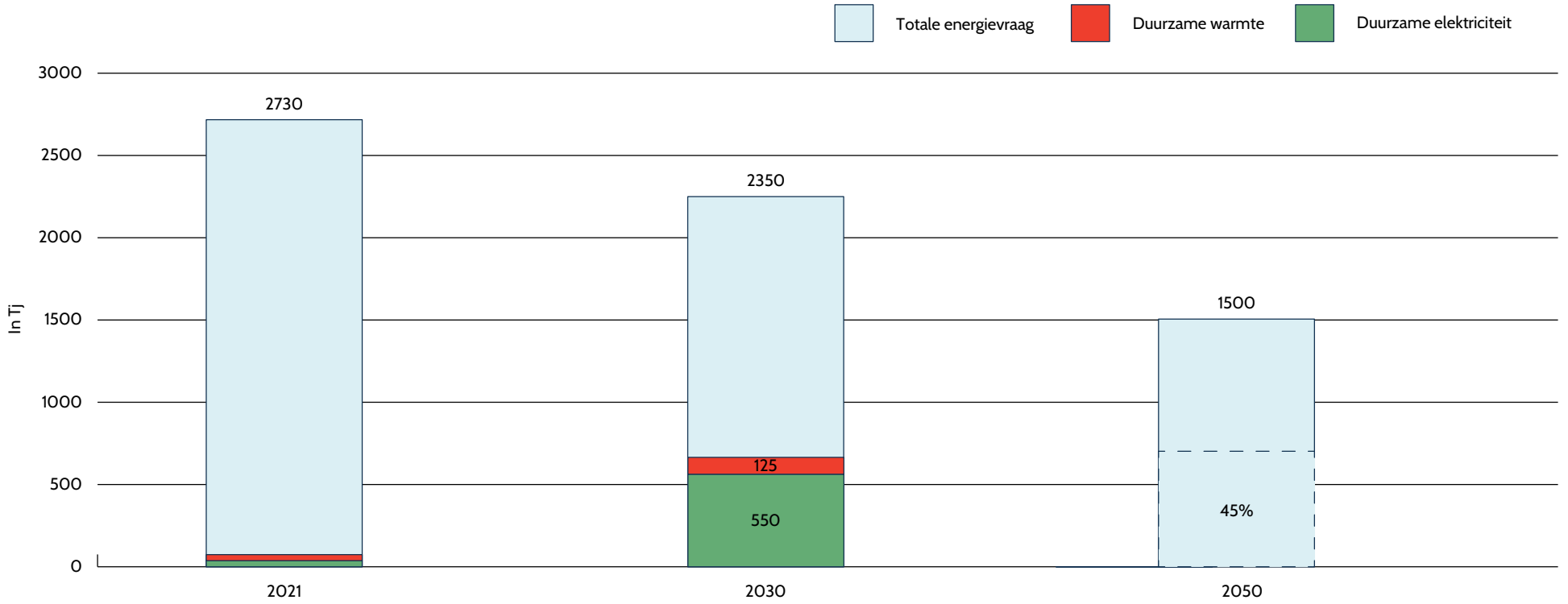
Figuur 9: Doelen van het energieprogramma

Hoofddoelen: energieneutraal en aardgasvrij in 2050

De hoofddoelen van het programma zijn de twee stippen op de horizon voor 2050: een aardgasvrije en energieneutrale gemeente.

Energieneutraal Soest in 2050

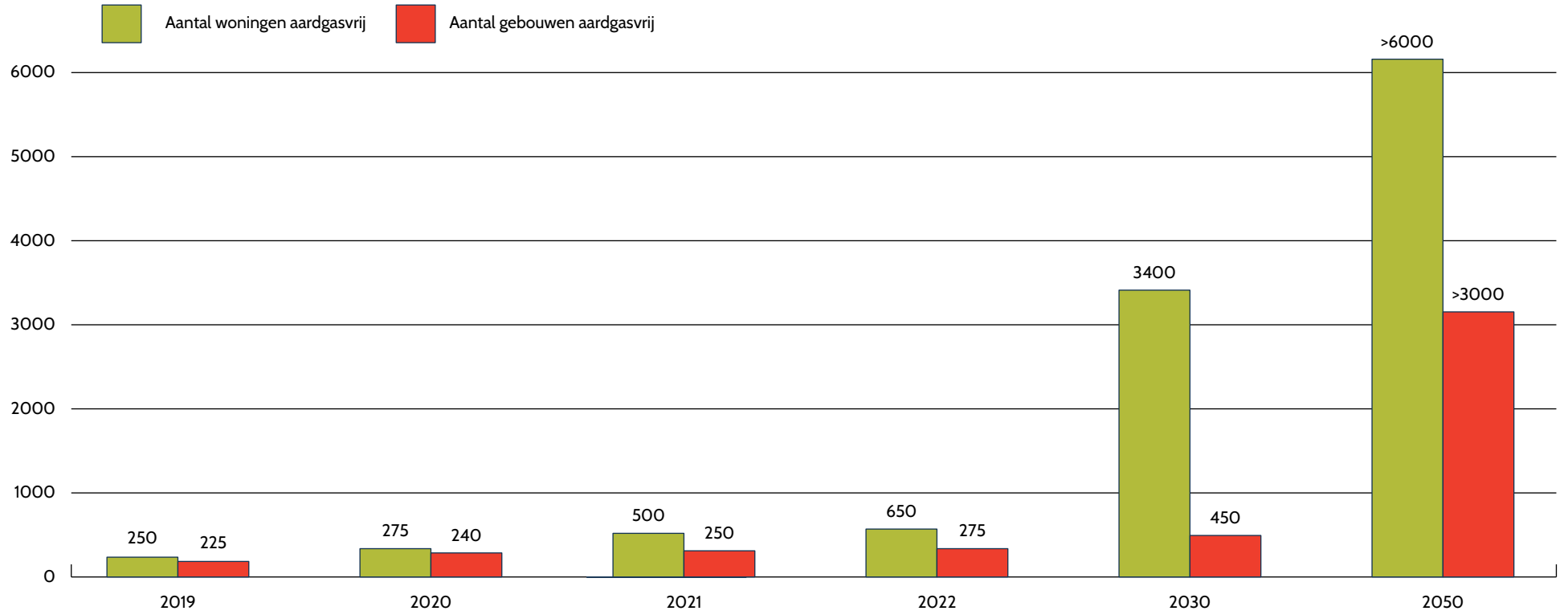
De gemeente Soest is in 2050 energieneutraal. Dat betekent dat we evenveel duurzame energie opwekken als gebruiken. Om energieneutraal te worden, werken we zowel aan energiebesparing en het opwekken van duurzame energie. In figuur 10 staan de huidige stand van zaken en de route naar een energieneutrale gemeente. Op de route richting 2050 zijn we in 2030 voor 45% energieneutraal. Dit betekent ook dat we, om volledige energieneutraliteit te bereiken, richting 2050 nog aanvullende keuzes moeten maken op het gebied van energiebesparing en opwek.

Figuur 10: Aandeel energieneutraal: lokale opwek versus totale energievraag

Aardgasvrij Soest in 2050

We willen in 2050 een aardgasvrije gemeente zijn. Dit gaat om circa 22.000 woningen en 3.000 andere gebouwen in de gemeente[3]. Hier komen nog nieuw te bouwen panden bij die in de regel, maar nog niet altijd aardgasvrij worden gebouwd. Op dit moment zijn in de gemeente ongeveer 650 woningen en 275 gebouwen aardgasvrij. We koersen af op 15% aardgasvrije gebouwen in 2030. Daarmee liggen we op schema om ons doel in 2050 te halen.

Figuur 11: Aantal woningen en gebouwen aardgasvrij in Soest (en ook hier weer tekst boven figuur verwijderen)

Bron: Klimaatmonitor, CBS en Energy Transition Model

[3] De aantallen verschillen, afhankelijk van de manier waarop gebouwen worden gedefinieerd en ingedeeld. Dit aantal is gebaseerd op de CBS indeling woningen & niet-woningen.

Richtinggevend doel: verminderen totale energiegebruik

Hoe minder energie we gebruiken, hoe minder energie we hoeven op te wekken. We kunnen met kleine dagelijkse keuzes veel energie besparen.

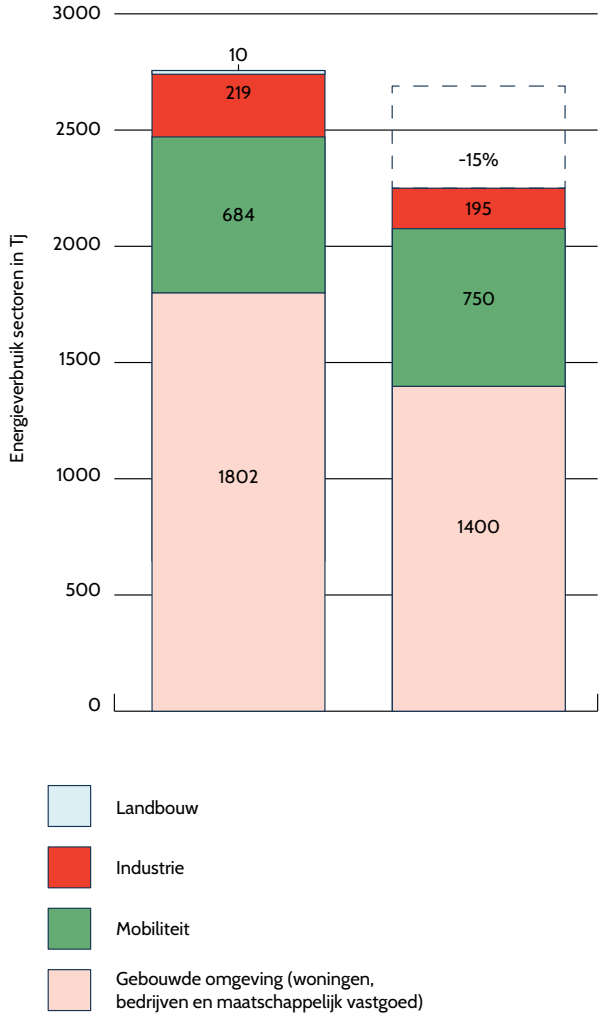
Daarnaast wordt onze energiebehoefte kleiner als we de omgeving waarin we leven zo inrichten dat er minder energie nodig is. Ook willen we dat iedereen bij (vervangings-)investeringen duurzame keuzes maakt. De aanschaf van een hybride warmtepomp kan zo'n keuze zijn. Dit is een warmtepomp die verwarmt op elektriciteit, maar op koude dagen gas gebruikt, om hoge pieken in de vraag naar warmte op te vangen. Wet- en regelgeving helpt ons hierbij. De bijbehorende doelstellingen zijn:

In 2030 gebruiken we 15% minder energie dan in 2021[4]

De transitie naar duurzame energie begint met het verminderen van ons energiegebruik. Het verminderen van energiegebruik kent veel verschillende onderdelen. Een deel krijgt vorm door zuinigere apparatuur te gebruiken, zoals koelkasten, LED-lampen en de overstap naar elektrische vervoersmiddelen als auto's.

Een ander onderdeel gaat over ons gedrag: het lager instellen van de thermostaat of het uitschakelen van de verlichting in ruimtes die je niet gebruikt. Of dat je vaker met OV gaat, in plaats van de auto pakt. Gedrags- en bewustwordingscampagnes kunnen hierbij een grote rol spelen. Voor het verminderen van het warmtegebruik speelt isolatie van gebouwen een grote rol.

Het doel van 15% energiebesparing in 2030 is ambitieus, maar realistisch als we ons beleid uitvoeren. Voor de periode na 2030 moeten we aanvullende keuzes maken op het gebied van energiebesparing. Zo blijven we zicht houden op ons doel: een energieneutrale gemeente zijn in 2050.

Figuur 12: Energieverbruik in Soest richting 2030

[4] We hanteren peiljaar 2021 omdat dit, op moment van schrijven, het meest recente jaar is waar volledige energiedata van ontsloten is.

Nieuwe ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving zijn minimaal energieneutraal

Alle nieuwbouw in Nederland wordt gebouwd volgens de zogenaamde Bijna Energieneutrale Gebouwen (BENG-)normering. BENG-gebouwen zijn in de regel ook aardgasvrij. De gemeente Soest sluit zich hierbij aan. Zo zorgen we ervoor dat de opgave voor de energietransitie niet door de bouw van nieuwe woningen en bedrijfspanden nog groter wordt. Daar waar mogelijk willen we meer bereiken dan energieneutraal.

Dit betekent dat gebouwen of gebieden meer duurzame energie opwekken dan gebruiken. Dat geldt zowel voor nieuwe gebouwen als voor nieuwe gebiedsontwikkelingen.

Richtinggevend doel: een beter lokaal energiesysteem dat in balans is

De energie die we wel nodig hebben, komt van duurzame bronnen. Denk hierbij aan wind- en zonne-energie, maar ook de bodem, water en lucht zijn belangrijke warmte-bronnen. Deze bronnen zijn overal aanwezig, maar helaas niet altijd op het goede moment op de juiste plek beschikbaar. Immers, de zon schijnt niet altijd en het waait ook niet altijd. In het energiesysteem van de toekomst zijn distributie, opslag en conversie van duurzame energie onmisbaar, net als inzicht in ons energiegebruik. Alleen daarmee komen vraag en aanbod van energie met elkaar in balans.

Dit leidt automatisch tot maatwerk, waarin we op lokaal niveau vraag en aanbod in tijd en ruimte zoveel mogelijk bij elkaar brengen. Dit is een oplossing voor het volle elektriciteitsnet, maar ook naar de toekomst toe helpen lokale maatwerkoplossingen om de netinfrastructuur te ontlasten.

Tegelijkertijd werken de netbeheerders TenneT en Stedin aan het verzwaren van de netinfrastructuur. Wij zijn erbij gebaat de procedures zo snel mogelijk te laten verlopen. De bijbehorende doelstellingen zijn:

Minimaal 675 terajoule (TJ) duurzame opwek elektriciteit en warmte in 2030

Om te kunnen overstappen naar een duurzame energievoorziening, moet er voldoende duurzame elektriciteit en warmte beschikbaar zijn. Daarom willen we minimaal 550 TJ duurzame elektriciteit (met wind op land en zon op dak) en 125 TJ duurzame warmte opwekken in 2030. Deze doelstelling halen we als we ons beleid uitvoeren. Richting 2050 zijn aanvullende keuzes nodig op het gebied van duurzame opwek om zicht te houden op ons doel: een volledig energieneutrale gemeente zijn. Zie bijlage 2 voor een uitleg van energie-eenheden.

We streven ernaar om dit zoveel mogelijk te doen op ons eigen grondgebied. Tegelijkertijd zien we dat dit steeds moeilijker lijkt te worden. Dit vraagt om keuzes over hoe we onze doelstelling op het gebied van het duurzaam opwekken van energie willen behalen. Maar sowieso moeten we de warmtebronnen die we hebben, maximaal benutten.

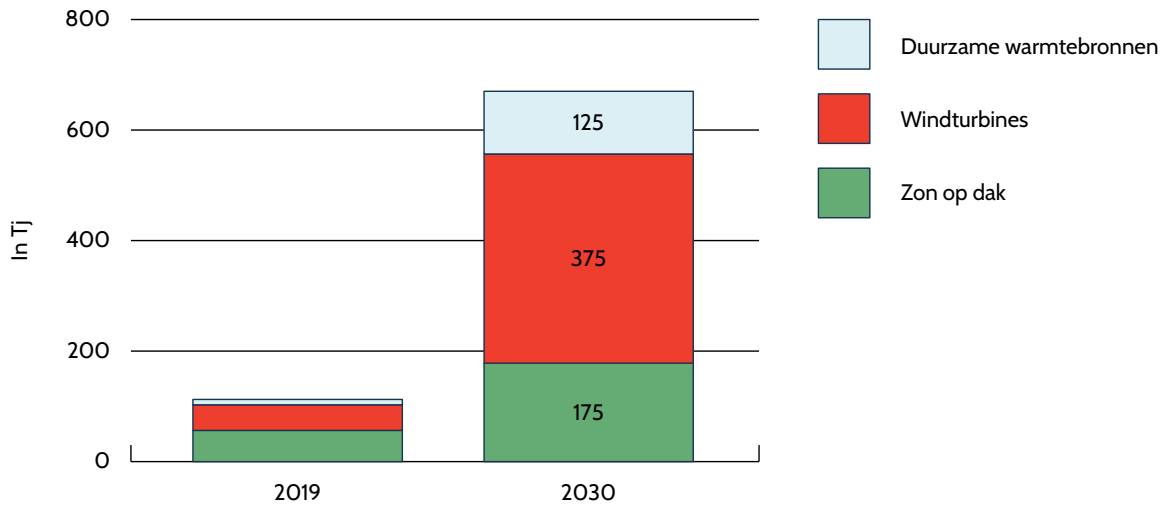
Slim koppelen van vraag en aanbod in lokaal energiesysteem in tijd en ruimte

Bij een duurzame energievoorziening hoort een passend energiesysteem. We gaan van een centraal energiesysteem met daarop enkele bronnen (zoals landelijke gas- en kolencentrales) naar een systeem met een veelvoud aan decentrale, lokale bronnen (zoals zon op dak en lokale wind op land).

Daarnaast raakt het elektriciteitsnet steeds voller, omdat we steeds meer elektrische producten gaan gebruiken voor onze warmte en mobiliteit. Denk bij mobiliteit bijvoorbeeld aan elektrisch openbaar vervoer en elektrische auto's. Een deel van de oplossing hiervoor zit in het verzwaren van het bestaande net. Voor een ander deel zijn slimme oplossingen nodig, bijvoorbeeld door vraag en aanbod op elkaar af te stemmen in ruimte of tijd. Oftewel: we moeten ervoor zorgen dat duurzame energie beschikbaar is op de plek en het moment dat iemand het nodig heeft.

In 90% van de gevallen halen we de afgesproken planning voor werk aan het energiesysteem inclusief een algehele belangenafweging.

Dankzij netcongestie heeft het aanpassen van het elektriciteitsnet door de netbeheerders grote prioriteit.

Figuur 13: Opwek duurzame elektriciteit en warmtebronnen in Soest

Voor deze ruimtelijke ingrepen moeten zij zich natuurlijk wel aan procedures houden. Door deze procedures grondig uit te werken, te doorgronden wat nodig is en een standaardproces voor te bereiden om te kunnen versnellen, zorgen we ervoor dat dit zo soepel mogelijk verloopt. Dat doen we in nauwe samenwerking met Stedin.

Tegelijkertijd spelen er in de gemeente natuurlijk ook andere belangen, zoals openbaar groen en recreatiemogelijkheden. En ook al hebben we haast, in die gevallen waar we een bredere afweging moeten maken, moeten we die ruimte nemen. Om dit goed te kunnen doen, stellen we onszelf tot doel niet 100%, maar 90% van de afgesproken planning te halen.

Richtinggevend doel: iedereen moet mee kunnen doen

De energietransitie raakt ons allemaal. Daarom willen we dat iedereen zich vrij voelt om mee te doen. En dat ook iedereen mee kán doen. Als gemeente voelen we daar grote verantwoordelijkheid voor. Tegelijkertijd beseffen we ook dat we mensen niet kunnen dwingen. We willen het mensen zo makkelijk mogelijk maken. We zetten in op een continue, constructieve gesprekken waaraan iedereen kan meedoen. We proberen zoveel mogelijk mensen bewust te maken van de mogelijkheden, terwijl we ook voortdurend werken om betaalbare duurzame energie toegankelijk te maken. Of het nu gaat om sociale minima of om bedrijven. We houden hierbij rekening met culturele achtergronden en andere relevante aspecten. Zo maken we een inclusieve transitie mogelijk.

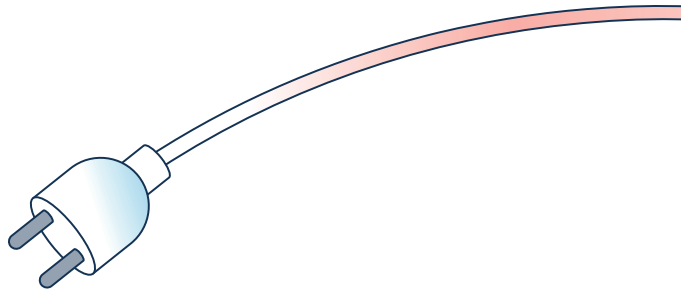
De bijbehorende doelstellingen zijn:

> ***70% van de inwoners weet wat zijn handelingsperspectief is***
> De komende decennia zijn we met zijn allen bezig met de transitie naar duurzame energie en een nieuw energiesysteem. Niet iedereen hoeft alles tegelijk te doen, maar momenten zoals een verbouwing of verhuizing zijn logisch om te gebruiken om woningen en panden te verduurzamen. Op die momenten moeten mensen weten wat hun handelingsperspectief is. Daarom kiezen we voor een doelstelling van 70%.

Communicatie en heldere informatie zijn hierbij ons belangrijkste middel om hen te bereiken. We richten ons hierbij op iedereen, maar in het bijzonder op het 'stille midden'. Dit is een grote groep mensen die niet veel bezig is met energie of hoort over andere grote maatschappelijke vraagstukken. Het zijn niet de koplopers van de energietransitie of de tegenstanders, maar vertegenwoordigen het grootste middendeel van onze samenleving.

Iedereen houdt toegang tot betaalbare energie
Toegang tot energie zien we breed. Allereerst hebben we extra zorg voor onze sociale minima. We willen voorkomen dat energie zorgt voor een verslechtering van hun omstandigheden. Wij doen dit door het sociale en fysieke domein aan elkaar te verbinden en elkaar te laten versterken. Daarnaast werken we nauw samen met onze maatschappelijke partners.

Maar toegang speelt ook als lokale maatwerkoplossingen worden gevonden, bijvoorbeeld op een bedrijventerrein. Als we energie volledig aan de markt overlaten, zal energie niet voor iedereen toegankelijk zijn of worden. Daarom zorgen we als overheid dat dit wel mogelijk is, door dit juridisch te regelen. Ook moeten we 'betaalbaar' definiëren in de overstap naar een aardgasvrije manier van koken en verwarmen. En moeten we bepalen hoe we dat met slimme financieringsmodellen kunnen bereiken.

Richtinggevend doel: energietransitie is meer onderdeel van ons werk

'Integraal werken' is het toverwoord van het moment. Dit betekent dat we ons niet alleen richten op het verminderen van CO_2-uitstoot, maar ook op het vergroten van bewustzijn en bijvoorbeeld het toewerken naar een circulaire economie. Dit is makkelijker gezegd dan gedaan, maar juist daarom stellen we dit expliciet als doel.

Het verminderen van CO_2-uitstoot is een opgave van de hele organisatie en vraagt dus inzet van iedereen. Ons streven is dat onze inzet nooit tot meer CO_2-uitstoot mag leiden. Door aanpakken slim aan elkaar te verbinden, komen we makkelijker tot betere resultaten. We doen dit samen volgens het motto 'doen, leren en beter doen'.

De doelstellingen die praktische invulling aan geven zijn:

> ***Verminderen van onze eigen CO_2-uitstoot met 90% in 2030 t.o.v. 2017***
> We geven als gemeente het goede voorbeeld door zelf onze eigen footprint bij te houden en te verkleinen. Sinds 2020 zijn wij daarom gecertificeerd op trede 3 van de zogenaamde CO_2-prestatieladder. De totale CO_2-uitstoot van de gemeentelijke organisatie bedroeg 1988,7 ton CO_2 in 2017. In 2022 hadden wij dit al met 78% verminderd. In 2030 willen we dit percentage laten oplopen tot 90% ten opzichte van 2017. Wij willen dit bereiken door ons vastgoed en gemeentelijk wagenpark te verduurzamen. De grootste potentie om CO_2-uitstoot te verminderen zit in het aardgasverbruik. We streven daarom naar 60% minder aardgasverbruik in onze panden in 2030 ten opzichte van 2022.
>
> ***We leren en dragen uit hoe je integraal werkt in de energietransitie***
> Geleerde lessen binnen het zogenaamde 'transitiedenken' benutten we niet alleen voor de energieopgave, maar ook op andere beleidsvelden, zoals bestaanszekerheid en vluchtelingenopvang.
> Zo komen we samen tot inhoudelijke verstandige oplossingen en aanpakken. We verbinden dit kwadrant van het energieprogramma daarom aan het programma 'Bouwen aan vertrouwen'.
> Hiermee wordt transitiedenken onderdeel van de grotere en veelomvattende beweging die in gang is gezet in de organisatie om opgavegericht te werken.

Rol van de gemeente

Als gemeente willen we scherp en bewust onze rol kiezen. Maar hoe doen we dat? Hoe geven we invulling aan onze rol in het realiseren van alle doelen?

Bij iedere rol is belangrijk dat we bewust zijn dat samenwerking vraagt om goede afspraken om op terug te vallen als het moeilijk wordt. En dat we daarbij rekening houden met het feit dat oude afspraken of systemen misschien afgebroken moeten worden. Daarnaast moeten we aandacht hebben voor integraliteit. Het opwarmen van de aarde heeft veel verschillende effecten die om oplossingen op verschillende terreinen vraagt. Denk bijvoorbeeld aan meer hitte in de gebouwde omgeving, waardoor meer vraag voor koeling ontstaat. Dat kan met een airco, maar ook met de wijze waarop het huis gebouwd is of met een groene omgeving. Integrale plannen versterken elkaar.

Hetzelfde geldt voor het verbinden van het fysieke en het sociale domein. Voor een sociale energietransitie is het beschermen van de sociale minima een randvoorwaarde. Daarom moeten we in een transitie opgavegericht en integraal werken, zodat de opgave leidend is en niet bijvoorbeeld een organisatorische indeling.

Hieronder staan we stil bij vier rollen zoals het NSOB die definieert, die we als gemeente kunnen nemen om de energietransitie vorm te geven.

1. Als gemeente hebben we een rol van het in beweging brengen van anderen (samenwerkend)

De gemeente en onze partners hebben hetzelfde doel: het versnellen van de energietransitie, zodat onze wereld leefbaar blijft. Dat verbindt ons. Iedereen draagt daar vanuit zijn eigen rol en aandeel aan bij.

Eén van de belangrijkste instrumenten die we hiervoor hebben, is communicatie en participatie. Maar wat betekent dat? De meeste inwoners en ondernemers zijn niet dagelijks bezig met het energiesysteem, energie besparen of energie opwekken. Al is dat aantal sinds de oorlog in de Oekraïne en de hoge energieprijzen in Nederland wel hoger geworden. Steeds meer mensen willen de stap maken om minder afhankelijk te zijn van gas uit bijvoorbeeld Rusland.

De aanleiding is betreurenswaardig, maar ander gedrag is wel wat we nodig hebben. Naast kostenbesparing zijn er meer redenen dat de inwoners nu meer bezig zijn met energie dan voorheen: zorgen over het klimaat, dat ze actie bij hun buren zien of omdat ze gaan verbouwen. Zeker op die momenten willen we dat mensen handelingsperspectief hebben en dat ze betrouwbare en toegankelijke informatie weten te vinden. Dit is bij uitstek een taak voor de gemeente.

En die informatie wordt nog waardevoller als dat wat we aanbieden, is ontwikkeld met mensen en initiatieven die al stappen hebben gezet. Dit draagt bij aan de geloofwaardigheid en herkenbaarheid. Dit lukt alleen als de communicatieaanpak gezamenlijk is ontwikkeld. Hierbij willen we niet alleen inzetten op het informeren van inwoners, maar zetten we ook in op activeren. We werken aan energiebewust gedrag en activeren inwoners en ondernemers om stappen te zetten met hun eigen woning, bedrijf of leefomgeving.

Naast informeren en activeren zien we nog een andere taak. Inwoners en ondernemers gaan de opgave realiseren. Het 'stille midden' komt in beweging. We zien dat er veel initiatieven zijn in de gemeente, maar het gaat niet hard genoeg. We willen graag stimuleren dat er meer collectieven ontstaan die in hun eigen omgeving aan de slag gaan. Dat betekent dat we ook moeten werken aan verbinding en gemeenschapszin.
Actieve burgers willen zeggenschap in besluiten die hen direct raken. Tegelijkertijd leidt meer zeggenschap tot meer actief burgerschap. De mate van zeggenschap en betrokkenheid is een belangrijke factor voor succes van onze inzet. Juist als het gaat om de eigen omgeving van inwoners, zoals bij het aardgasvrij worden. Besluiten van de gemeente worden niet of nauwelijks omarmd door inwoners wanneer ze het gevoel hebben dat ze buitenspel staan, of alleen in de laatste fase worden betrokken. Een methode om inwoners actief te betrekken en zeggenschap te geven, is de methode van een ontwerpende aanpak. Deze heeft inmiddels op een heel aantal plekken in het land geleid tot succesvolle initiatieven in de warmtetransitie. Dit gaat om de vierde trede van de particpatieladder: 'co-produceren' (zie ook 4.5). In zo'n aanpak brengen inwoners samen met designers vraagstukken in de buurt in kaart. Stapsgewijs werken ze samen naar een gedragen aanpak voor deze vraagstukken. Ook hiermee willen we experimenteren in Soest.

2. Als gemeente ondersteunen we initiatieven van inwoners en ondernemers (responsief)

Mensen die alleen of samen met anderen in actie komen voor hun eigen situatie, moeten alle ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Dit gaat zowel om informatie en kennis als om toegang tot financiering. Het Rijk heeft daarvoor zowel voor inwoners als ondernemers subsidies beschikbaar gesteld. In bijvoorbeeld de warmtetransitie of de aanpak van netcongestie kan dit gaan om initiatieven die (uiteindelijk) gepaard gaan met grote investeringen en plankosten. Denk bij dit laatste bijvoorbeeld aan haalbaarheidsonderzoeken of juridisch advies.

Maar ook kennis over geleerde lessen uit andere projecten kan van onschatbare waarde zijn. Hierin kan de gemeente een nuttige partner zijn. Als partijen met vragen rondlopen, helpen we de transitie op weg als we bestaande kennis en ervaringen met hen kunnen delen. Hier heeft de gemeente een belangrijke rol als verbinder en kennisdrager.

3. Als gemeente hebben we zelf een opgave te realiseren (presterend)

Als gemeente stellen we ambitieuze doelen. Die zijn er niet zomaar. Ze zijn bepalend en geven onze inzet richting. We moeten daarin het goede voorbeeld geven. We kunnen niet verwachten dat anderen in beweging komen, wanneer wij allerlei redenen aanvoeren om iets niet te (hoeven) doen. Deze voorbeeldrol werken wij op drie manieren uit.

Allereerst veroorzaken we als één van de grootste werkgevers van Soest ook zelf CO_2-uitstoot met onze gebouwen, onze werkzaamheden in de openbare ruimte, ons vervoer en onze lunch. We hebben de plicht daarin zoveel mogelijk CO_2 te reduceren. Wij moeten hierbij bewust keuzes maken, des te meer omdat we werken met maatschappelijk geld. Het gaat om het vinden van een balans die aansluit bij wat we moeten, welke ambitie we hebben en wat we kunnen.

Ten tweede moeten we de impact die we als gemeente kunnen maken, maximaal benutten. Dat betekent dat we middels beleid en Maatschappelijk Verantwoording Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) zoveel mogelijk bijdragen aan het verminderen van CO_2-uitstoot. Het gaat dus dan niet om wat wij zelf veroorzaken, maar om hoe onze keuzes leiden tot andere keuzes van

leveranciers, inwoners en ondernemers, met als resultaat minder CO_2-uitstoot. Met ons beleid hebben we een krachtig middel in handen om de vraag naar energie te verminderen in wonen, werken en mobiliteit.

Netcongestie vraagt hierbij specifiek onze aandacht. Willen we in de toekomst overal genoeg energie beschikbaar hebben, dan zijn duidelijke keuzes nu een absolute vereiste.

Het benutten van onze impact vraagt een bewustzijn van alle medewerkers en dat brengt ons bij de derde en laatste manier waarop we onze voorbeeldrol uitwerken: bijna alle onderdelen van onze organisatie hebben invloed op onze CO_2-uitstoot. Denk aan ons bedrijfsrestaurant, beheer van openbare ruimte of bewust datagebruik. Dat bewustzijn is nog maar zeer beperkt aanwezig.

Met een specifieke aanpak moeten we intern werken aan het besef dat de CO_2-opgave van iedereen is. En net als voor inwoners en ondernemers moeten we ervoor zorgen dat de organisatie ook handelingsperspectief heeft en we leren van elkaars ervaringen.

Het energieprogramma is een voorbeeldopgave. Dat betekent dat we zowel individueel als in teams bijdragen aan ontwikkeling van professionele competenties die nodig zijn in transities. Het gaat dan om competenties als een open onderzoekende houding, luisteren, reflecteren en kritisch nadenken. Dit zijn competenties die bijvoorbeeld iets zeggen over het lerend vermogen van een persoon of team. Dit sluit naadloos aan bij onze kernwaarden ‘samen’, ‘vertrouwen’ en ‘leren’. Ook zijn deze competenties nodig om, in het onbekende of chaos van de transitie, toch vooruitgang te blijven boeken.

Tot slot zien we in de presterende rol van de gemeente ook een nieuwe opdracht voor onszelf: het werken aan een circulaire economie. Willen we onze CO_2-doelen halen, dan lukt dat alleen als we circulair worden. Die ambitie is al in het gemeentelijk grondstoffenbeleid vastgelegd. In lijn met landelijke doelstellingen, moet onze economie in 2050 circulair zijn. De huidige materialencrisis moet dan zijn opgelost.

Dit is een enorme opgave die ook steeds meer prioriteit en urgentie krijgt. Met het oog op onze eigen organisatie nemen we deze twee opgaven samen. In de eerste plaats omdat dit efficiënter is, maar ook omdat als inwoners en ondernemers duurzame maatregelen nemen, ze vaak weinig onderscheid maken tussen energie en circulair. In veel gevallen is dat ook wenselijk, bijvoorbeeld bij isolatie met natuurlijke materialen.

Op het moment van schrijven wordt gewerkt aan het opstellen van een Actieplan Circulaire Economie voor Soest, waarin wij een passende aanpak voor onze gemeente opstellen.

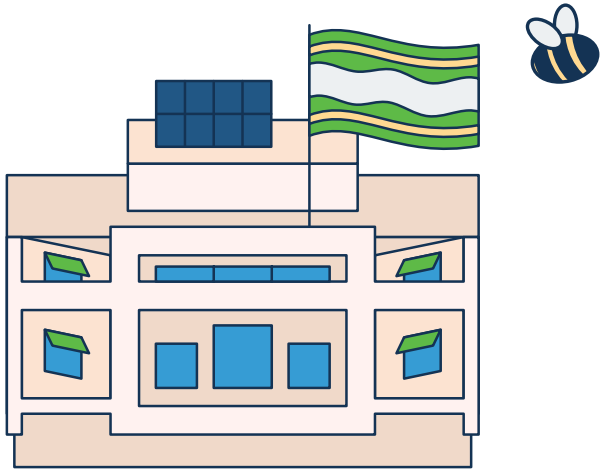

4. Als gemeente zorgen we dat iedereen kan meedoen aan de energietransitie (rechtmatig)

In de eerste plaats gaat dit om onze formele taken. Een belangrijk onderdeel is vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Dit krijgt de komende jaren meer aandacht. Enerzijds moeten we zorgen voor beleid voor nieuwe ontwikkelingen, bijvoorbeeld regels voor energieopslag. Anderzijds moeten we ook zorgen voor voldoende mensen en middelen om VTH te kunnen uitvoeren, ook van nieuwe wet- en regelgeving die op ons af komt.

Dat geldt in het bijzonder voor handhaving: handhaving is nodig om ook de achterblijvers in beweging te krijgen. Hun gebrek aan actie kan niet onbestraft blijven, terwijl anderen hard werken om te voldoen aan wet- en regelgeving.

We hebben veel oog voor de voorlopers in de energietransitie. Dit zijn de mensen die willen, kunnen en doen. Tegelijkertijd hebben we als gemeente de belangrijke taak om ook te zorgen voor de mensen voor wie dat niet geldt. Mensen waarbij allerlei problemen spelen op bijvoorbeeld financieel, fysiek of mentaal vlak, hebben vaak weinig ruimte om iets met energie te doen. Dat terwijl zij vaak in de slechtst geïsoleerde woningen wonen en als eerste de dupe zijn bij prijsschommelingen. Dit kan soms grote gevolgen hebben. Als gemeente hebben wij de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat energietransitie sociaal en inclusief verloopt. Een sociale en inclusieve energietransitie gaat ook over de toegang tot energie. Iedereen moet kunnen beschikken over duurzame en betaalbare energie. Het is onze opdracht om hiervoor te zorgen. Het betekent bijvoorbeeld dat we moeten zorgen dat individuele oplossingen de collectieve oplossingen niet in de weg zitten. Een collectieve oplossing is een warmteoplossing waarbij meerdere gebouwen aangesloten worden op een bron via een duurzaam gasnet of een warmtenet.

Strategische uitgangspunten

Onze strategie voor het behalen van onze doelen is te zorgen voor beleid dat de energietransitie stimuleert en waar mogelijk versnelt.

Dit doen we op basis van onze rol: we bewaken het algemeen belang van een betaalbaar, rechtvaardig, inclusief en toegankelijk energiesysteem. Daarvoor bepalen we onze kaders voor inzet van mensen en middelen.

Onze strategische uitgangspunten zijn:

- ***Inwoners en ondernemers centraal:*** zij staan aan de basis van de realisatie van de energietransitie. We werken samen vanuit een passende rol en het algemeen belang en zorgen dat iedereen mee kan doen.

- ***Energie in balans***: op weg naar het energiesysteem van de toekomst streven we zoveel mogelijk naar een lokale energiebalans. Dat betekent dat we vraag en aanbod in tijd en ruimte zoveel mogelijk bij elkaar brengen.

- ***Regie waar dat nodig is***: als overheid hebben we formele taken die we moeten uitvoeren. Het is belangrijk dit goed in beeld te hebben en daar duidelijk over te zijn.

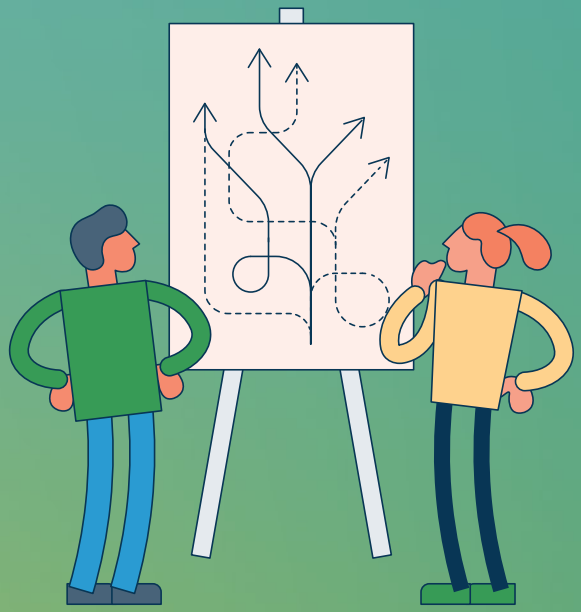
- ***We doen het samen:*** de energietransitie is van ons allemaal. Dat vraagt om samenwerking, binnen en buiten onze organisatie. Samen met onze maatschappelijke partners, zoals de bewonersinitiatieven, bedrijvenverenigingen en de woningcorporaties maken we de energietransitie waar.

- ***Integrale ruimtelijke afweging***: de ruimte in Nederland is schaars en er zijn heel veel transities die vorm moeten krijgen. We werken eraan om het sturende karakter van het energiesysteem en netcongestie te minimaliseren zodat er ruimte is om alle belangen zoveel mogelijk een plek te geven.

- ***Communicatie en participatie als basis***: we willen de ingezette beweging van inwoners en ondernemers versterken, verbreden en versnellen. Daarom staat naast toegankelijke informatie het continue gesprek met inwoners over haar behoeften, belemmeringen en ideeën centraal.

- ***We doen zelf wat we van anderen verwachten:*** we moeten en willen het goede voorbeeld geven én integraal en opgavegericht werken. We werken structureel aan de ontwikkeling van onze eigen organisatie zodat energiebewust, circulair en integraal werken natuurlijk onderdeel wordt van ons dagelijks leven.

- ***We leren omgaan met onzekerheid:*** we weten nog niet hoe alles moet. We leren van experimenten. In onze gemeente en daarbuiten.

HOOFDSTUK 4

Onze aanpak per programmalijn

De warmtetransitie

De warmtetransitie is binnen de energietransitie een enorme opgave. Verwarming van ruimtes omvat 40% van de energievraag in Nederland. Met het besluit om te stoppen met aardgas, moeten we als alternatief duurzame warmtebronnen vinden en zorgen voor een bijpassende infrastructuur. Dit betekent dat voor 2050 achter elke voordeur aanpassingen gedaan moeten worden.

Daarmee raakt deze transitie iedere inwoner en ondernemer. Maar ook VvE's, particuliere verhuurders en woningcorporaties zijn ermee bezig. En als gemeente moeten we ons maatschappelijke vastgoed aardgasvrij maken.

Als gemeente pakken we hierin de regie en letten we op het maatschappelijk belang. We werken nauw samen met onze lokale partners. Dat zijn actieve inwoners die zich inzetten via de Soester Energiecoöperatie (SOEN) of Energie Actief Soest (EAS). Zonder hun betrokkenheid zou de warmtetransitie in Soest er heel anders uitzien. Dat geldt natuurlijk ook voor onze professionele partners zoals Stedin, de Alliantie en Portaal.

Kader voor warmtetransitie

Het kader voor de warmtetransitie legt vast dat we haalbare en betaalbare oplossingen willen waar we in fases aan werken. We gaan waar mogelijk voor collectieve oplossingen en zorgen vanuit onze regierol voor slimme koppelkansen.

Samen met onze partners hebben we zes criteria en een weging opgesteld om tot een prioritering van wijken te komen. Samen met onze gemeentelijke duiding bepaalt die met welke wijken we starten.

Die duiding bestaat uit het zorgen voor een sociale energietransitie, dat we slim omgaan met netcongestie en dat we koppelkansen benutten. We prioriteren onze inzet voor de gebieden Overhees, de Eng-Soest Midden en Smitsveen.

Daarnaast zorgen we ervoor dat alle inwoners handelingsperspectief hebben en voeren we de Lokale Isolatie Aanpak uit. Dat bestaat uit drie sporen:

- **In spoor 1** geven we de sociale energietransitie vorm.
- **In spoor 2** richten we ons op initiatieven van inwoners.
- **Spoor 3** richt op andere doelgroepen.

Strategische uitgangspunten voor de warmtetransitie

Aanvullend op eerdere hoofdstukken, maken we een aantal uitgangspunten expliciet die van belang zijn in het vormgeven van onze aanpak.

Haalbaar en betaalbaar

Iedereen moet mee kunnen doen in de transitie naar aardgasvrij. De warmtetransitie is een ingrijpend proces waarbij op verschillende niveaus geïnvesteerd moet worden. Hoe die kosten verdeeld worden en hoe we ervoor zorgen dat de transitie naar aardgasvrij voor iedereen betaalbaar is, zijn vraagstukken die voor een groot deel op landelijk niveau moeten worden opgelost. Zo is de verwachting dat opschaling, innovatie en een grotere mate van efficiëntie tot een afname van kosten zullen leiden.

Daarnaast onderzoekt het Rijk hoe beprijzing ingezet kan worden door de energiebelasting aan te passen, hoe aantrekkelijke financieringsvormen investeringen mogelijk kunnen maken, en hoe je subsidies kan inzetten om een blijvende onrendabele top te dekken.

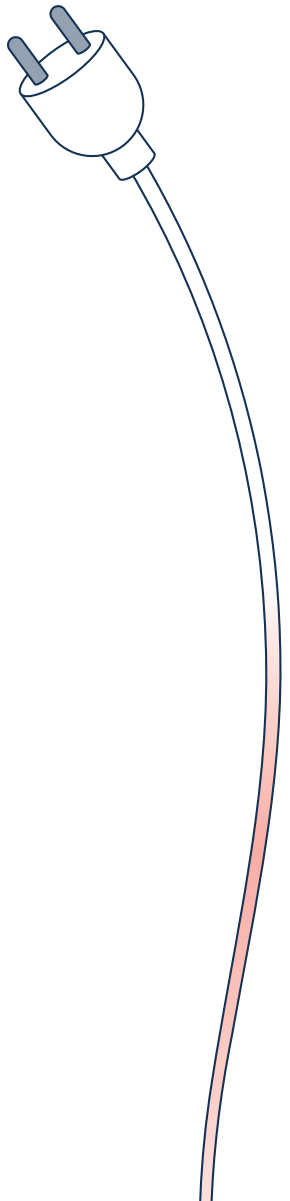
De investeringen bestaan uit de drie onderdelen:

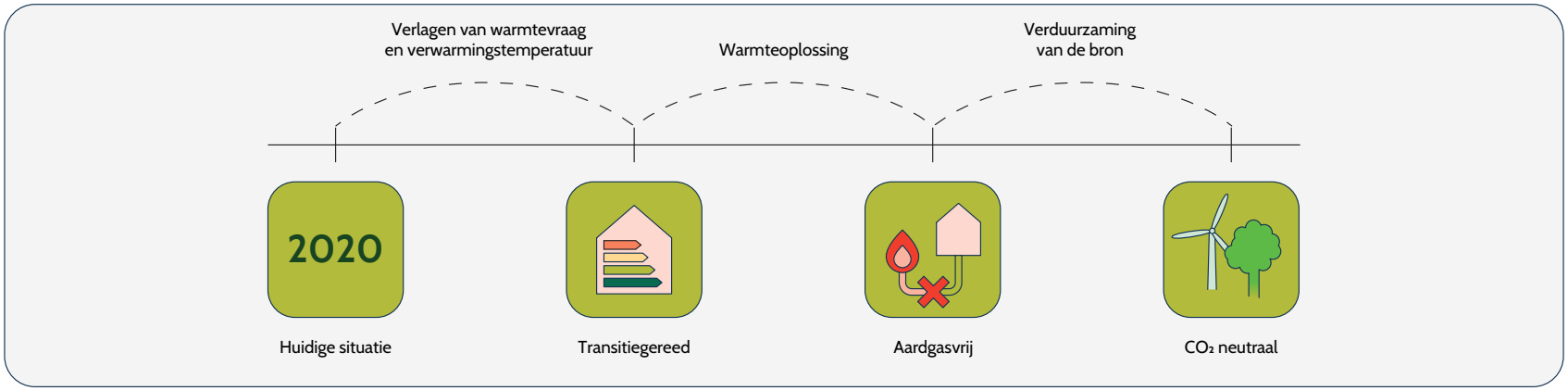
1. De investering om een woning (transitie)gereed te maken om van het aardgas af te gaan
2. Investeringen om de energie-infrastructuur aan te passen
3. Investeringen voor de inpassing van nieuwe en duurzame bronnen.

Niet al deze kosten liggen direct bij de eindgebruiker van de warmte. Kosten komen voor rekening van zowel eindgebruikers als gebouweigenaren, maar komen ook bij netbeheerders, energiepartijen en overheden terecht.

Het totaal van deze kosten noemen we de maatschappelijke kosten en dat is dus een ander getal dan de eindgebruikerskosten. Echter, eindgebruikers betalen wel mee. Deze bijdrage aansluitkosten (BAK) zal variëren in bedrag, afhankelijk van de gemaakte keuzes in een bepaald gebied.

Ook hier geldt dat het voor iedereen haalbaar en betaalbaar moet zijn. Voor de toekomst werpt dit de vraag op wat we kunnen en willen financieren voor onze inwoners, wanneer rijks- en andere regelingen ontoereikend zijn.

Figuur 14: Een gefaseerde aanpak in de gebouwde omgeving

Gefaseerde aanpak

Op weg naar een duurzame verwarming zien we grofweg drie fasen met elk een eigen focus:

(1) Verlagen van de warmtevraag en verwarmings-temperatuur in gebouwen. Om over te kunnen gaan op alternatieven voor aardgas met lagere tempera-turen, is isolatie en het juiste verwarmingssysteem een belangrijke randvoorwaarde.

(2) Ontwikkelen van een geschikte energie-infrastructuur. Meerdere netten naast elkaar maken de (maatschappelijke) kosten onnodig hoog. We gaan voor een 'gebiedsgerichte aanpak', waarbij een heel gebied gebruik maakt van dezelfde energie-infrastructuur.

(3) Overstappen op duurzame energiebronnen. Bij de keuze voor een nieuwe energie-infrastructuur is het belangrijk dat er voldoende en bewezen alternatieven warmtebronnen zijn of komen, zodat we zo snel mogelijk aardgasvrij kunnen worden.

Deze fasen kunnen ook tegelijkertijd naast elkaar lopen. Wel is werken aan isolatie in alle gevallen het beginpunt. Hoe eerder er duidelijkheid is over de eindoplossing, hoe kleiner de kans dat eindgebruikers onnodige kosten maken.

De uitvoering van deze aanpak verloopt niet lineair. Dat wil zeggen dat het geen gelijkmatige lijn vooruit is. Het zal zo zijn dat het in de opstart nog niet zo snel gaat, maar dat op een gegeven moment een versnelling optreedt, waarbij het bij de laatste, moeilijke gevallen weer zal vertragen.

Collectieve oplossingen hebben bij gelijke voordelen de voorkeur

Als vuistregel streven we naar collectieve oplossingen. Dit leidt namelijk tot meer grip op de belasting van het elektriciteitsnet en de impact op het milieu, tot efficiënt ruimtegebruik en in de meeste gevallen tot de laagste maatschappelijke kosten.

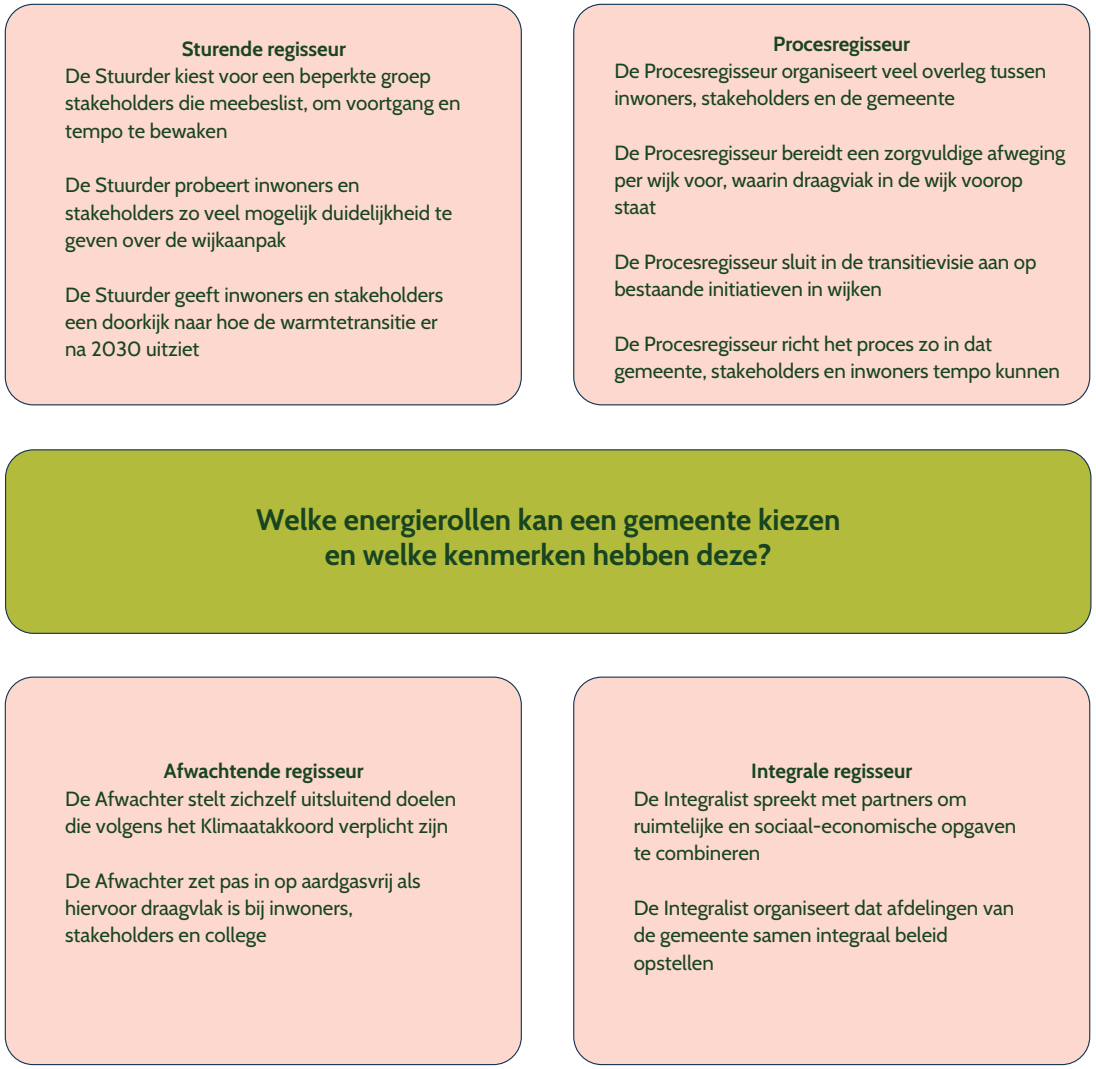
Tegelijkertijd kunnen de laagste maatschappelijke kosten wel leiden tot hogere kosten voor de eindge-bruiker. In de keuze voor een oplossing brengen we het totale kostenplaatje in beeld, om zo tot een goede afweging te komen.

Aanhaken op onderhoudsplannen van woningcorporaties, ruimtelijke projecten en regulier onderhoud

De warmtetransitie is duur, zeker als er ondergrondse infrastructuur nodig is. Door koppelkansen te benutten, kunnen we de kosten verminderen en overlast voor omwonenden voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan het plaatsen van leidingen voor een warmtenet tijdens wegwerkzaamheden.

Regierol gemeente

In het Klimaatakkoord is vastgelegd dat we als gemeente een regierol hebben. We moeten telkens opnieuw kijken wat nodig is en wat we willen. Afhankelijk hiervan bepalen we wat we doen. We maken gebruik van de lessen die andere gemeenten leerden voor een nadere duiding van onze rol in de warmtetransitie. Dit laat zien dat we de afgelopen jaren vooral een afwachtende regisseur zijn geweest. Ondertussen nemen we steeds meer de rol van procesregisseur die zeker ook de integraliteit opzoekt met andere programma's in andere domeinen. Dat wordt ook duidelijk in de manier waarop we samenwerken. We zijn op weg naar de rol van sturende regisseur met behulp van dit programma en de verdere uitwerking in het Omgevingsprogramma Warmte.

Figuur 15: Regierol gemeente in warmtetransitie nader geduid

De situatie in Soest

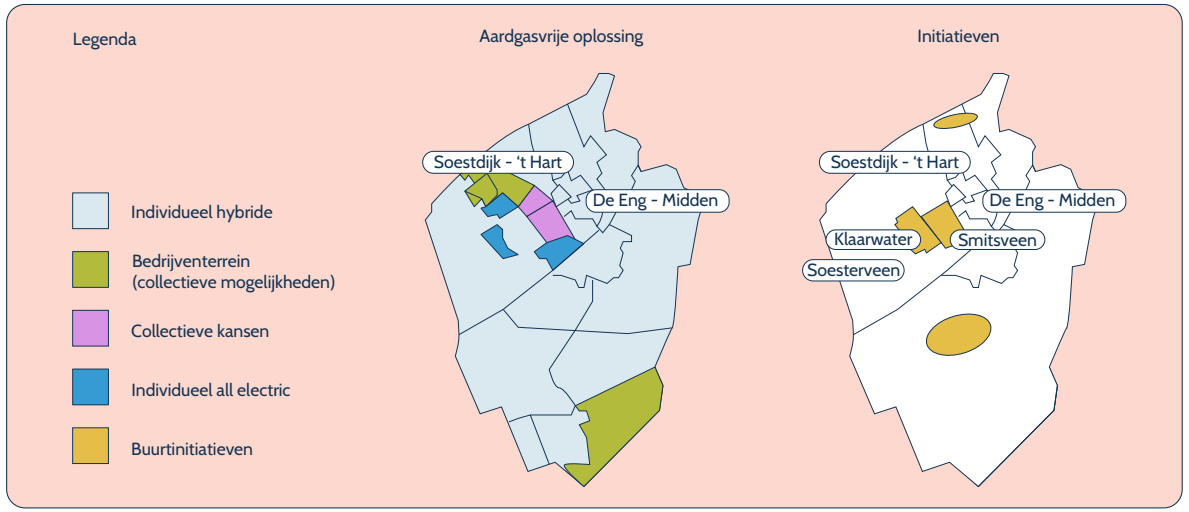
In bijlage 3 beschrijven we hoe we nu verwachten dat de warmtevraag er in 2050 uitziet en over welke warmtebronnen we tegen die tijd beschikken.

Op grond van modelberekeningen zien we dat all-electric oplossingen (warmteoplossingen die alleen gebruik maken van elektriciteit) in Soest leiden tot de laagste maatschappelijke kosten. Dit komt door de relatief lage bebouwingsdichtheid en gebrek aan grote warmtebronnen. Elektriciteit is dan de beste optie, omdat je dit makkelijker transporteert dan warmte. Maar initiatieven van inwoners, voortschrijdend inzicht, geopolitieke ontwikkelingen, innovaties en netcongestie kunnen allemaal zorgen voor een andere afweging, zoals een collectieve oplossing.

We doen dus op basis van de kennis van nu uitspraken over hoe we verwachten dat de warmtevoorziening er in 2050 uitziet. Dit doen we nadrukkelijk met het besef dat dit niet vaststaat. Daarom zoeken we samen met onze lokale partners en op basis van kennis, innovaties en ervaringen, ook van elders, naar de beste oplossingen. We communiceren actief over de oplossing die we per gebouw voorzien en geven aan waar er meer of minder zekerheid is. Maximale duidelijkheid voor inwoners staat daarbij voorop.

Als basis hiervoor benutten we onderstaande kaarten:

- In het paarse vlak links is te zien dat we collectieve kansen zien waar de mate van bebouwing hoger is.
- De groene gebieden zijn bedrijventerrein of defensie-terrein waar kansen zijn voor collectieve warmte.
- In de blauwe gebieden verwachten we elektrische warmtepompen als warmteoplossing.
- In de donkerblauwe gebieden kunnen inwoners met een huis na 1990 naar verwachting direct overstappen van aardgas naar een volledig elektrische warmtepomp. Dit komt omdat er in deze huizen voldoende isolatie is.
- In de lichtblauwe gebieden ligt tussentijds een hybride systeem (warmtepomp in combinatie met een CV-ketel) voor de hand. Met name als de isolatieschil van het pand nog niet goed genoeg of onvolledig is, levert dit veel winst op. Het is dan een tussenstap op weg naar 2050. Dan moeten ook deze woningen volledig elektrisch verwarmen.
- De kaart hieronder geeft aan waar op dit moment al initiatieven zijn. In Overhees en Soestduinen zien inwoners kansen voor het gebruik van warmte uit water, oftewel zogenaamde aquathermie voor een collectief warmtesysteem.

Figuur 16: Aardgasvrije oplossingen - Via www.soest.nl/duurzamer kunt u via de adreszoeker inzoomen op straatniveau.

Onze aanpak

Samen met onze lokale partners SOEN, EAS, bewonersvereniging Soestduinen, Portaal, de Alliantie, Stedin en Vitens hebben we een prioritering van gebieden gemaakt met behulp van zes criteria die we verschillend gewogen hebben. Een uitgebreide toelichting hierop staat in bijlage 4.

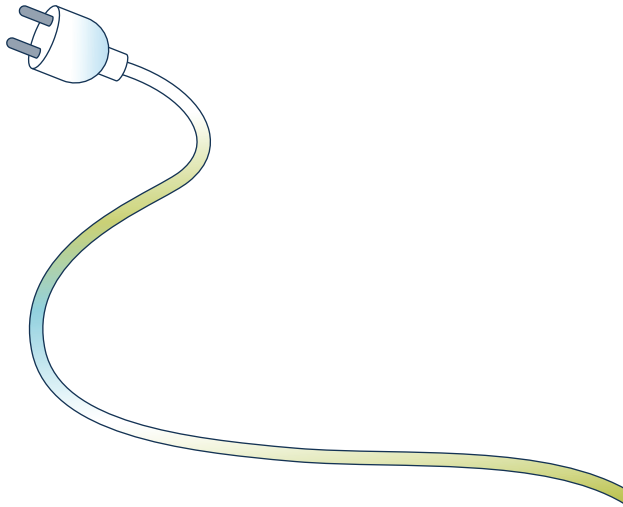
Draagkracht	2x
Rechtvaardigheid	3x
Lopende initiatieven	1x
Woningcorporatie bezit	1x
Koppelkansen	2x
Beschikbare warmtebron	2x

Hierna volgt een gemeentelijk duiding waarmee we de definitieve keuze maken. Met deze duiding bewaken we het publieke belang en kijken we naar de inzet van onze mensen en middelen. De gemeentelijke duiding betekent dat we nadenken over de gevolgen voor onze inwoners. Draagt het bij aan het doel om iedereen mee te laten doen? Zetten we ons in voor kansarme of kansrijke inwoners? Verloopt de energietransitie sociaal? Ook kijken we met Stedin naar de impact op het energiesysteem en netcongestie. Is het slimmer om het ene gebied voor het andere gebied te laten gaan? En benutten we koppelkansen met aanpakken en plannen vanuit sociaal domein, gemeentelijke projectontwikkeling en onderhoudswerkzaamheden?

Op basis van deze aanpak komen vijf gebieden naar voren: Overhees, De Eng – Soest Midden, 't Hart-Soestdijk, Soesterberg en een gedeelde plek voor Soestduinen en Smitsveen. We prioriteren er drie om mee te beginnen en kunnen dit na verloop van tijd uitbreiden. Op basis van gemeentelijke duiding kiezen we dan voor Overhees, De Eng-Soest Midden en Smitsveen.

In Smitsveen is in 2022 al een mooi begin gemaakt met de aanpak van energiearmoede. We willen doorbouwen op die basis. Bij Soestduinen ligt het initiatief helemaal bij de inwoners. Het is een klein initiatief en al behoorlijk ontwikkeld. Hierdoor kunnen we hen blijven ondersteunen. Voor 't Hart-Soestdijk gaan we een haalbaarheidsonderzoek doen naar de RWZI. En voor Soesterberg brengen we de koppelkansen verder in kaart.

Ook voor de andere wijken gaan we aan de slag door de haalbaarheid van de warmtebronnen in Soest te onderzoeken. Daarnaast zorgen we voor handelingsperspectief voor iedere inwoner op basis van de beschikbare kennis. De focus inzet van onze mensen en middelen ligt op de prioriteerde wijken, maar we werken aan inzichten voor heel Soest.

Omgevingsprogramma Warmte en uitvoeringsplannen

Dit programma geeft een kader voor de warmtetransitie. Een belangrijke volgende stap is de uitwerking naar het Omgevingsprogramma Warmte. Hiermee maken we ook de verbinding met de Omgevingsvisie en de andere omgevingsprogramma's. Dankzij nieuwe landelijke wetgeving moeten we uiterlijk 2026 een warmteprogramma opstellen, dat we elke vijf jaar moeten actualiseren. Het programma helpt de netbeheerder ook bij het maken van keuzes voor investeringen.

Waar dit programma precies aan moet voldoen, weten we nog niet. Wetgeving (Wgiw) hierover is nog in de maak. We weten wel dat het programma moet voldoen aan de Omgevingswet en de nieuwe Wgiw. Mogelijk moeten we ook een Plan-MER opstellen.

Zo wordt onder meer geregeld dat gemeenten gebieden mogen aanwijzen die overgaan op een duurzame warmtevoorziening en waar het aardgastransport na minimaal acht jaar eindigt. Dit wordt juridisch verankerd in een omgevingsplan. We verwachten in het Omgevingsprogramma Warmte de resultaten van haalbaarheidsonderzoeken te borgen en iets te kunnen zeggen over de ruimtelijke impact en de warmteoplossingen.

Het Omgevingsprogramma Warmte beschrijft dus de route naar een aardgasvrije gemeente. Dat werken we verder uit per gebied in een uitvoeringsplan. Voorheen heette dit een wijkuitvoeringsplan. Hierin staat alle informatie die nodig is om tot een aardgasvrij gebied te komen en wordt het gebied in logische kleinere gebieden verder uitgewerkt. We doen dit samen met het gebied en haar inwoners en kan wel twee jaar duren.
Het geeft inzicht in:

- De planning hoe we stapsgewijs aardgasvrij worden
- In welk jaar we het gas afsluiten
- Welke warmtebronnen we inzetten
- Welke concrete fysieke maatregelen in de openbare ruimte en gebouwen nodig zijn
- Wat dat kost
- Hoe dat betaald kan worden
- Op welke wijze we keuze voor een oplossing maken
- Hoe we de participatie aanpakken

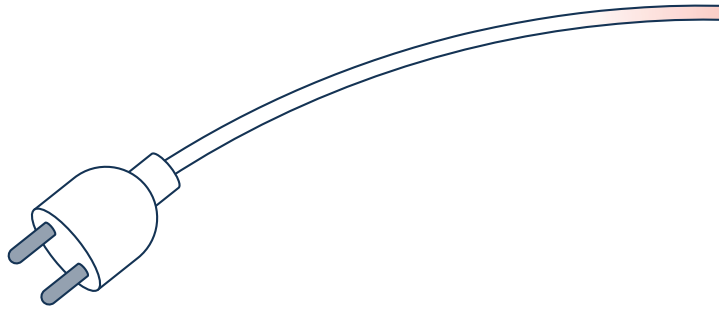

Wat we nu al doen

We zitten natuurlijk niet stil. Naast de aanpak in de gebieden werken we ook in projecten zoals nieuwbouw van het Griftland en de Dalweg om tot duurzame warmteoplossingen te komen en zo mogelijk te zorgen voor collectieve oplossingen.

Ook zorgen we ervoor dat iedere inwoner handelingsperspectief heeft. We geven met de kennis van nu zoveel mogelijk duidelijkheid per woning. Daarover lichten we meer toe in hoofdstuk 4.5: Communicatie en participatie.

We gaan als gemeente haalbaarheidsonderzoeken doen voor de inzet van warmtebronnen. Zo versnellen we waar mogelijk. En ondertussen werken we natuurlijk aan isolatie, want dat is altijd een goede maatregel en in de meeste situaties ook nodig. Ook ontwikkelen we als gemeente een definitie voor betaalbaarheid. Dat wil zeggen dat we uitwerken wat de transitie naar aardgasvrij maximaal mag kosten voor onze inwoners.

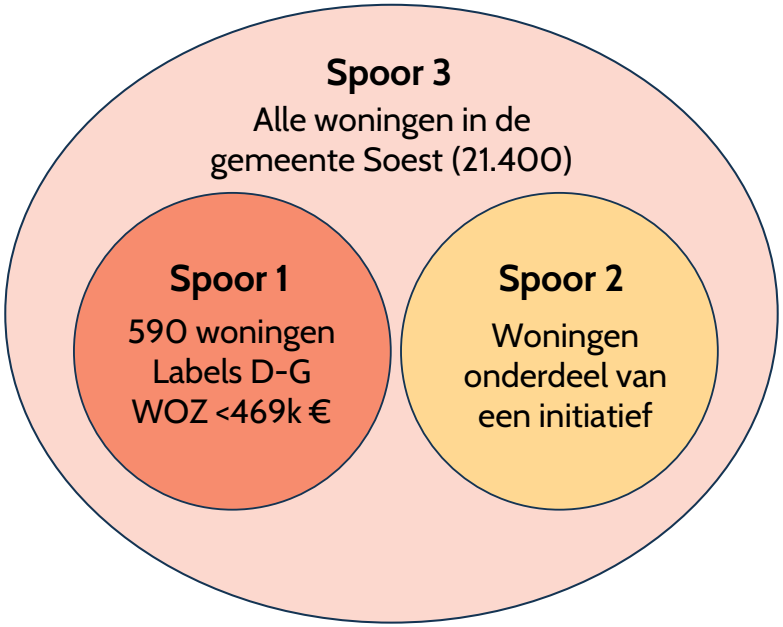

Energiebesparing en isolatie

Isolatie zorgt ervoor dat de vraag naar warmte in een gebouw minder wordt, waardoor we minder gas nodig hebben. Zo wordt verwarming met laagtemperatuur ook mogelijk. Bovendien zorgt goede isolatie voor minder temperatuurschommelingen en dus een aangenamer leefklimaat. Maar in de meeste gevallen is isolatie simpelweg noodzakelijk om te kunnen overstappen op een duurzame warmtebron.

We werken volgens drie sporen die zijn vastgelegd in onze Lokale Isolatie Aanpak. Deze is nu gericht op huiseigenaren in aansluiting op de inzet van het Rijk. Voor huurwoningen maken we met de woningcorporaties prestatieafspraken en zijn er landelijke afspraken. Particuliere verhuur is onderdeel van spoor 3. Voor huurwoningen zullen, naar verwachting, de komende jaren ook rijksregelingen opgestart worden.

Via spoor 1 ondersteunen we de isolatie van de minst geïsoleerde huizen met een lage WOZ-waarde. Dit zijn zo'n 590 huishoudens, plus een deel van de woningen zonder geldig label. Hierbij helpen we de meest kwetsbaren extra. De extra hulp realiseren we in combinatie met de aanpak voor sociale minima. De aanpak richt zich op mensen die het meeste profiteren van isolatie. Isolatie zorgt voor comfort, lagere kosten en ze zijn een stap dichter aardgasvrij.

Figuur 17: Drie sporen in onze Lokale Isolatie aanpak

De gemeente Soest kent circa 2000 woningen zonder geldig energielabel. Een deel van deze woningen komen mogelijk ook in aanmerking voor ondersteuning via Spoor 7. Zie hiervoor: Isolatieaanpak gemeente Soes

Door zoveel mogelijk te ontzorgen, maken we het zo gemakkelijk mogelijk in situaties waar vaak ook andere zorgen bestaan. Daarom werken we voortdurend aan een sterke, lokale structuur met de lokale sociale en maatschappelijke organisaties. We ondersteunen ze en verbinden ze aan elkaar. Zo maken we het bereik van de aanpak zo groot mogelijk. Deze groep bereiken we namelijk niet met alleen een brief. Daarom maken we gebruik van bestaande 'warme contacten' met deze groep en gaan er bijvoorbeeld ook vrijwilligers langs de deuren. Energie is dan een binnenkomer. Wij denken dat we zo de sociale energietransitie kunnen vormgeven.

De aanpak bestaat uit bewustwording en gedrag, kleine energiebesparende maatregelen en grote maatregelen zoals isolatie van bouwdelen. Om de belangen van deze groep leidend te laten zijn en onze doelen te realiseren, hebben we een coördinator sociale energietransitie voor deze complexe aanpak.

Via spoor 2 ondersteunen we bewonersinitiatieven in gebieden en buurten. Dit spoor is een uitwerking van onze rol waarin we initiatieven ondersteunen. Op het moment van schrijven kennen we initiatieven die alleen gericht zijn op isolatie en die isolatie combineren met de stap naar aardgasvrij. Door continu het gesprek te voeren met initiatiefnemers leren we waaraan behoefte is om het initiatief een stap verder te brengen. Spoor 2 versnelt de warmtetransitie zoveel mogelijk. We ontdekken in dit proces ook dat het belangrijk is dat we als gemeente weten wat we wel en niet voor deze initiatieven willen of kunnen betekenen.

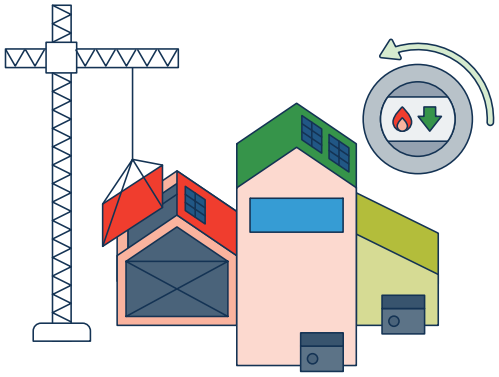
Spoor 3 voorziet in het ondersteunen alle andere doelgroepen, zoals VvE's en particuliere verhuurders. Deze grote doelgroep heeft verschillende behoeften. Daarom zetten we in op bewustwording en het bieden van handelingsperspectief voor inwoners. Voor zowel spoor 2 en 3 is goede communicatie en participatie de basis en dus een belangrijk onderdeel. Dit wordt verder toegelicht in 4.5.

Voor alle sporen geldt dat de vrijwillige inzet van inwoners via Energie Actief Soest (EAS) onmisbaar is. Zij werken mee in ieder spoor door langs deuren te gaan in spoor 1 of inwoners individueel verder te helpen als energiecoach in spoor 2 en 3.

Hetzelfde geldt voor Soester Energiecorporatie (SOEN), die betrokken is bij de verschillende initiatieven in Soest in spoor 2.

De uitvoering van de isolatieaanpak doen we zoveel mogelijk in samenwerking met andere Utrechtse gemeenten en de provincie via het Energie Diensten Centrum (EDC). Gemeenten om ons heen staan voor dezelfde opgave en vissen in dezelfde vijver als het gaat om uitvoering. Door samen te werken leren we van elkaars ervaringen, organiseren we samen een sterkere positie bij aanbesteding en creëren we schaalvoordelen bij de uitvoering. Ook benutten we specialistische expertise van het EDC waarover we niet zelf beschikken.

Vanuit het energieprogramma ligt de focus de komende periode op de warmtetransitie in woningen. Nieuwbouw van woningen, bedrijfspanden en utiliteitsgebouwen vallen niet onder de huidige wet- en regelgeving. Deze worden in de regel aardgasvrij gebouwd.

Het energiesysteem van de toekomst

Naar verwachting wordt de elektriciteitsvraag door het stoppen met aardgas in 2050 drie tot vier keer zo groot als de elektriciteitsvraag nu. Deze elektriciteit zal in tegenstelling tot nu op veel plekken worden opgewekt.

In heel Nederland werkt iedereen aan oplossingen om de netcongestie te verminderen. Dat geeft een dynamisch proces dat lastig voorspelbaar is. Om voor 2030 nog een perspectief te kunnen bieden moeten we op zoek naar maatwerk. Sterker nog, lokaal maatwerk is zowel voor bedrijven als de woningbouwopgave de enige kansrijke oplossing om ondanks het overvolle elektriciteitsnet vooruit te komen. Hieronder beschrijven we hoe we de opgave de komende jaren willen vormgeven.

We houden vast aan de 3 sporen waaraan landelijk en in de provincie Utrecht wordt gewerkt. Hoe we dit gaan doen, staat in de Uitvoeringsagenda.

Drie sporen ter vermindering van netcongestie

1) Energiesysteem van de toekomst (lange termijn)

- Ontwikkeling naar verzwaarde netinfrastructuur gecombineerd met opwek en opslag
- Gezamenlijk programmeren en prioriteren in de pMIEK met behulp van lokale, regionale en provinciale energievisies ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen

2) Versnellen ruimtelijke procedures
(korte en middellange termijn)

- Buurtaanpak: uitbreiding netinfrastructuur in Soest met 100+ trafo's en bijbehorend leidingwerk
- Zoektocht naar ruimte voor transportstation Stedin

3) Lokale maatwerkoplossingen tegen netcongestie
(korte en middellange termijn)

- Bijeenbrengen van vraag en aanbod, met eerste focus op bedrijventerreinen (waaronder e-hubs, balanceringsprojecten)
- Zorgen voor level playing field (publiek belang)
- Meedenken in mogelijk maken van ruimtelijke ontwikkelingen
- Benutten provinciale en landelijke regelingen en programma's

Kader voor energiesysteem van de toekomst

We werken langs drie sporen om vertraging van ontwikkelingen door netcongestie zoveel mogelijk beperken. Coördinatie hierop pakken we op vanuit het energieprogramma. Het ontwikkelen van concrete oplossingen en financiering daarvoor in projecten blijft onderdeel van die projecten.

Het elektriciteitsnet verbindt alles aan elkaar en dat betekent dat de gevolgen van netcongestie groot zijn. Het raakt bijna alle ambities van de gemeente. Oplossingen om bijvoorbeeld woningbouw mogelijk te maken, moeten binnen dat bouwproject gezocht worden. Maar het leren en toepassen van andere aanpakken, het benutten van financieringsstromen en beïnvloeden van besluitvorming in ons voordeel is onderdeel van onze coördinerende rol.

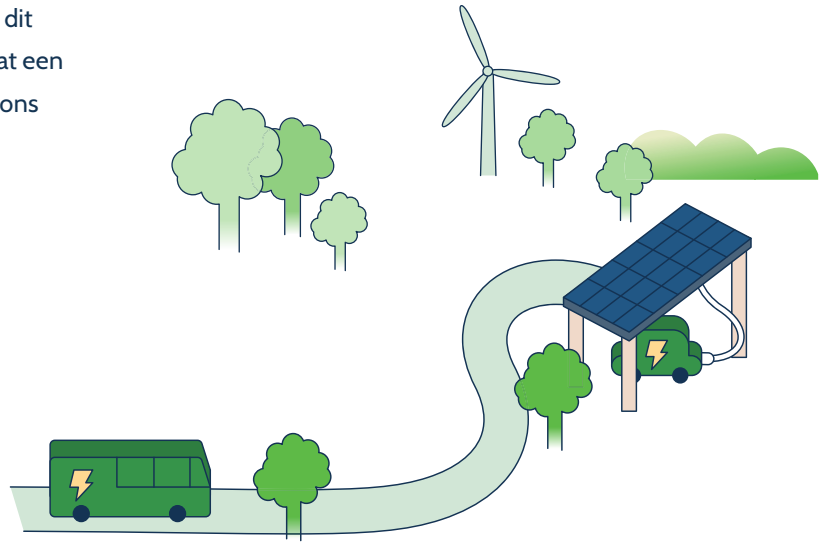
We kunnen de netcongestie niet zelf oplossen. We moeten afstemmen met buurgemeentes en Stedin als netbeheerder, omdat het elektriciteitsnet ons verbindt. Een sturende ontwikkeling naar in het omgaan met netcongestie is het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK). In de pMIEK doet de provincie uitspraken over investeringen van netbeheerders en de relatie van die investeringen tot maatschappelijke opgaven. Een visie op het provinciale en regionale energiesysteem is daar onderdeel van.

Om als Soest hier volwaardig aan te kunnen deelnemen, ontwikkelen wij een lokale visie op ons Soester energiesysteem. Daarin brengen we in beeld hoe en waar de energievraag zich in Soest en Soesterberg ontwikkelt en welke (on)mogelijkheden we daarin zien. Een gemeentelijke energievisie helpt bij strategische afwegingen.

Denk hierbij aan:

- De uitvoering van de warmtetransitie (aardgasvrije gebieden)
- De realisatie van onze woningbouwopgave
- Uitbreiding en/of verdichting van bedrijventerreinen
- Realisatie van grootschalige opwek van elektriciteit (wind op land en zon op dak)
- Ontwikkeling van de laadinfrastructuur voor elektrische auto's op de korte, middellange en lange termijn

Deze kennis leidt ook tot een beter inzicht van de fysieke ruimte die het energiesysteem van de toekomst nodig heeft. Denk bijvoorbeeld aan ruimte voor de Buurtaanpak (100+ transformatorhuisjes) of de opslag van warmte of elektriciteit. We weten nog niet of dit vraagt om bijstelling van de Omgevingsvisie of dat een omgevingsprogramma voor het energiesysteem ons gaat helpen.

Grootschalige opwek van elektriciteit

We willen dat alle energie die we nodig hebben, hernieuwbaar is en stoppen met fossiele bronnen. Dat betekent dat er veel duurzame opwek nodig is.

Met een Regionale Energiestrategie (RES) committeerde elke regio zich aan het opwekken van een bepaalde hoeveelheid duurzame energie in 2030. Voor de landelijke energiemix zouden de regio's samen minstens 35 terawattuur (TWh) moeten opwekken[5]. De totale hoeveelheid van alle biedingen van de regio's in 2021 was 55 TWh. Nieuwe inzichten over de behoefte aan energie in 2030 hebben ertoe geleid dat de regio's zich inzetten om daadwerkelijk die 55 TWh te halen. Dat betekent dat onze bijdrage aan het regionale bod van 0,5 TWh nog steeds hard nodig is.

Kader voor opwek

Het kader voor grootschalige opwek van elektriciteit ligt vast in het bestaande Uitnodigingskader. Voor de zomer van 2024 is daarvoor een Nadere uitwerking wind vastgesteld. We werken aan realisatie van wind op land en zon op dak om onze doelen te halen. Het is geen gemakkelijke opgave en we moeten ook kijken naar de doelen voor 2050. Dit kan aanleiding zijn voor het bijstellen van het Uitnodigingskader.

Netcongestie is een extra reden om volop te werken aan realisatie van grootschalige opwek van (duurzame) elektriciteit. De kans dat ruimtelijke ontwikkelingen slagen is het grootst als we vraag en aanbod van energie lokaal met elkaar in balans brengen. Dit betekent dat als de energievraag door bijvoorbeeld woningbouwplannen toeneemt, in die plannen de benodigde (opwek van) elektriciteit of warmte moet worden uitgewerkt.

In 2021 hebben we het Uitnodigingskader grootschalige elektriciteitsopwekking Soest en Soesterberg vastgesteld. Dit geeft onder andere ruimte aan de ontwikkeling van windturbines en zon op land langs de A28 en op de Vlasakkers. In het project 'zon en wind langs de A28 Amersfoort - Utrecht' van Rijkswaterstaat (OER A28) werken we daar samen met het Rijk, provincie en andere gemeenten aan. Hiervoor is voor de zomer van 2024 de Nadere uitwerking wind vastgesteld. Dit project speelt de hoofdrol in het behalen van ons doel voor de opwek van elektriciteit. Daarmee zijn we in grote mate afhankelijk van partijen als Rijkswaterstaat en Defensie voor het behalen van onze lokale doelstelling.

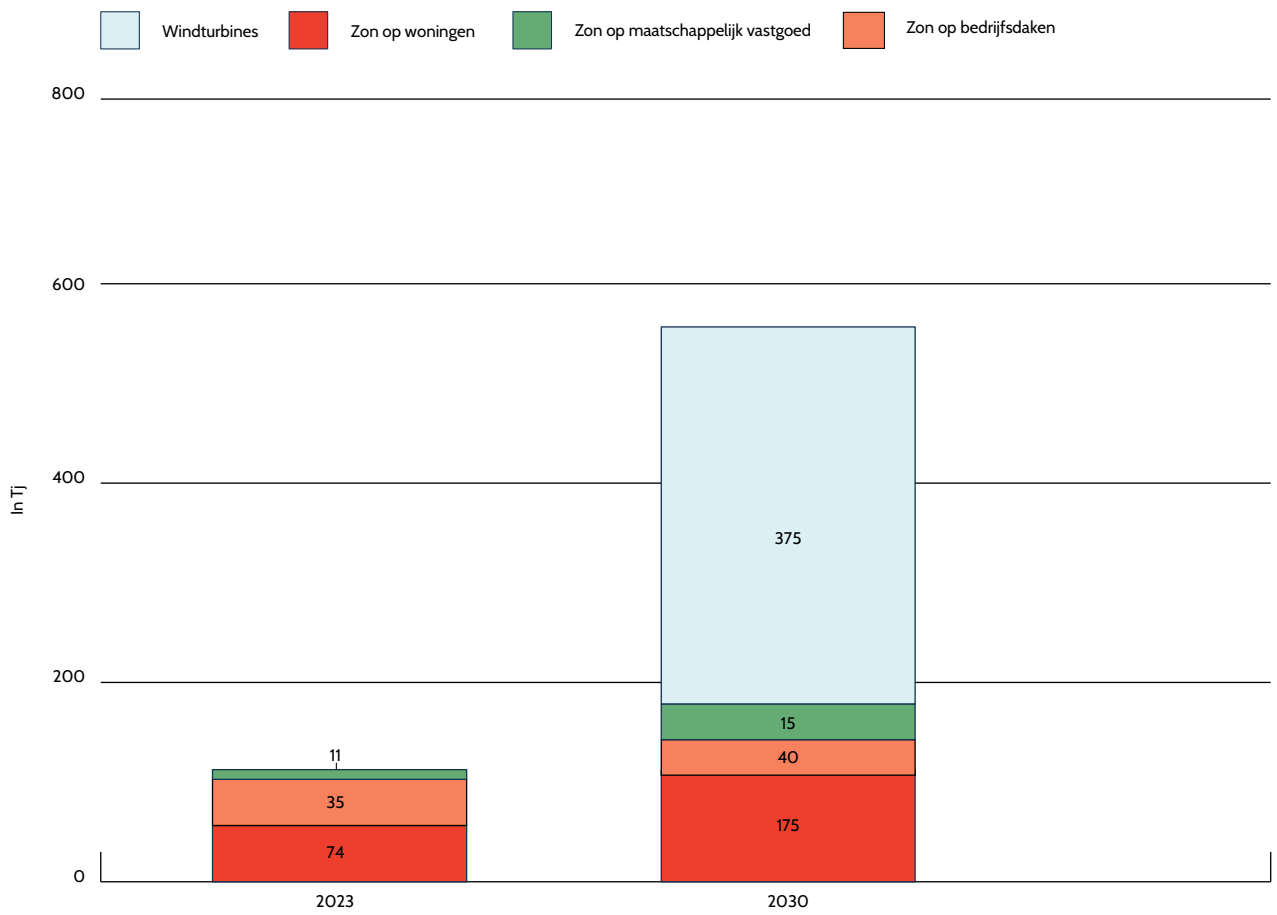
Naast de A28 en Vlasakkers biedt het Uitnodigingskader beperkt ruimte voor windenergie naast bedrijventerrein de Isselt in Amersfoort. Met Amersfoort spraken we af dat we wachten met volgende stappen naast de Isselt, tot het moment dat zij de twee turbines op de Isselt vergunnen. Naar verwachting gebeurt dit in 2025.

[5] Zie bijlage 2 voor een toelichting op de verschillende eenheden voor energie (TWh en joule).

In onze doelstelling voor 2030 en 2050 (zie ook hoofdstuk 3.1) gaan we ervan uit dat er naast de turbines bij de A28 en Vlasakkers twee windturbines komen in Soest. Daarmee gaan we in onze doelstelling uit van zeven windturbines, die samen ca. 375 TJ[6] duurzame elektriciteit zouden opleveren. Er zijn sinds vaststelling van het Uitnodigingskader nog geen plannen ingediend die passen binnen het aangewezen gebied naast de Isselt. Om verschillende redenen is dit gebied moeilijk te ontwikkelen.

De drie locaties zijn ingebracht in de Regionale Energiestrategie (RES) en vastgelegd in onze Omgevingsvisie. Aanvullend hebben we in de RES een stevige ambitie voor grootschalige zonne-energie op daken toegezegd van 19 hectare. Die oppervlakte staat gelijk aan ongeveer 45% van de potentie op geschikte grote daken waar nog geen zonnepanelen liggen binnen de gemeentegrenzen[7].

Die grote ambitie in de RES deden we ondanks bekende obstakels, zoals verzekerbaarheid, constructie-beperkingen en aansluitbaarheid. Door de toenemende negatieve gevolgen van netcongestie en veranderende subsidieregelingen is het realiseren van grootschalig zon op dak nog lastiger geworden.

Figuur 18: Duurzame opwek elektriciteit in Soest

Bron: Energy Transition Model, Zonnedakje en Klimaatmonitor

[6] Hierbij gaan we uit van 5,6 MW windturbines en andere kentallen van het landelijk begrippenkader RES. Deze kunnen a.d.h.v. de lokale situatie nog wijzigen. Daarnaast bestond het begrippenkader ten tijde van het opstellen van de RES 1.0 nog niet. Toen is er gerekend met andere kentallen, waardoor de cijfers waar we nu van uitgaan iets anders zijn dan in de RES 1.0.

[7] Meest recente analyse Zonnedakje (2023)

Daarnaast hebben wij, op het maatschappelijk vastgoed na, geen zeggenschap over de daken. Wij kunnen stimuleren, maar het blijft aan pandeigenaren zelf om zonnepanelen op hun dak te plaatsen. Kortom, het behalen van onze doelen voor grootschalig zon op dak vraagt extra aandacht de komende jaren.

Op dit moment is het waarschijnlijk dat richting 2030 met name zonnepanelen op kleine daken zullen toenemen. Bijvoorbeeld bij woningen. Een toename van zonnepanelen op grote daken is door het volle elektriciteitsnet maar beperkt mogelijk.

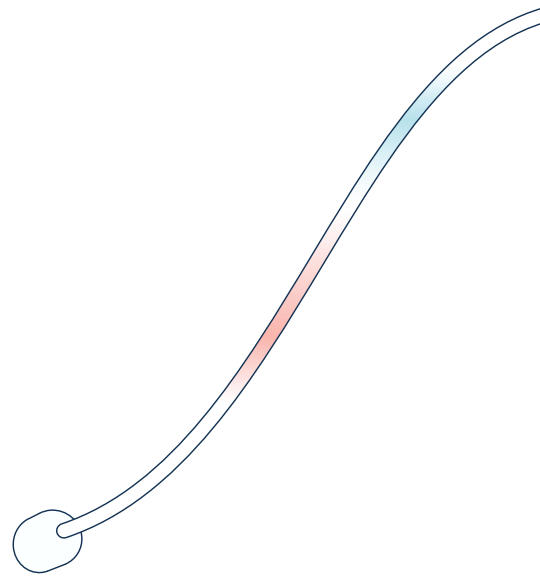
Daarom zoeken we verbinding met pilots en projecten om netcongestie op te lossen en trekken we nauw op met buurgemeenten en de regio. Door deze ontwikkelingen gaan we er in onze doelstelling voor 2030 nu vanuit dat er in totaal ca. 175 TJ elektriciteit opgewekt kan worden vanuit zon op dak (zie ook figuur 19).

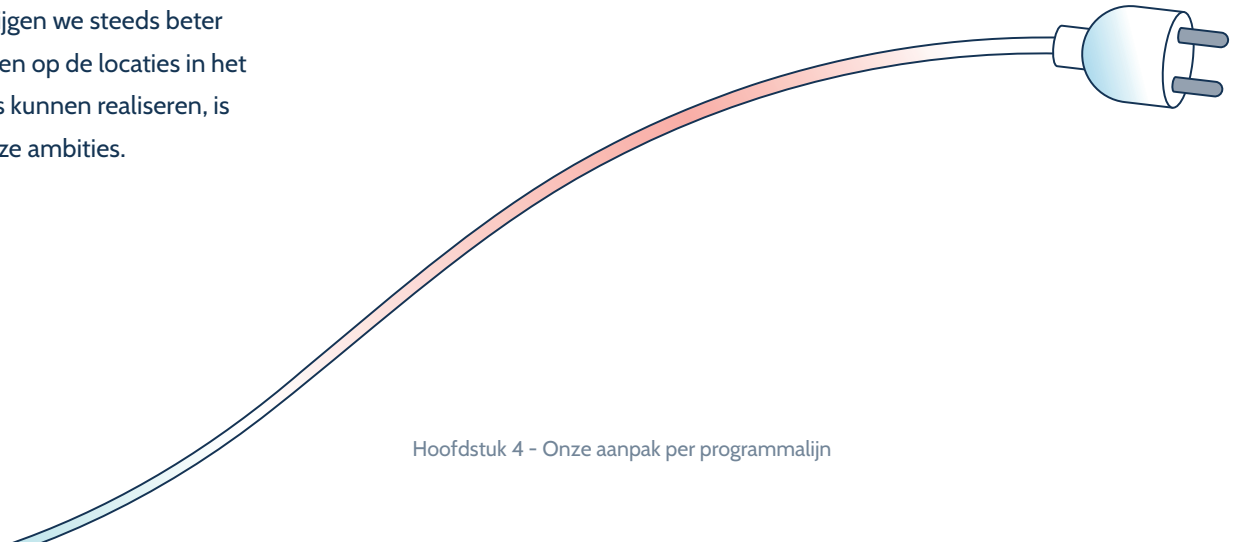
Ook voor de periode na 2030 krijgen we steeds beter zicht op de beperkingen die gelden op de locaties in het Uitnodigingskader. Wat we straks kunnen realiseren, is zo goed als zeker minder dan onze ambities.

Dit betekent dat we in de nabije toekomst nog een keer goed moeten kijken naar de ruimte die we willen gebruiken voor grootschalige opwek van elektriciteit.

Onze aandacht gaat nu vooral uit naar de voorwaarden waaronder windturbines gerealiseerd mogen worden. Uit de lopende onderzoeken van het project ‘zon en wind langs de A28 Amersfoort - Utrecht’ blijkt dat er reële mogelijkheden voor windenergie zijn. Er is gekeken naar ruimte, milieu, techniek, bestuur, financiën, juridische zaken en planning. Als de seinen bij alle deelnemende partijen op groen staan, moeten we zorgen voor een helder proces voor onze inwoners.

Met veel aandacht voor communicatie, financiële- en procesparticipatie en zeggenschap in ontwikkeling, uitvoering en beheer. De lessen die we hier leren, benutten we om initiatieven naast de Isselt verder te brengen.

Onze eigen organisatie

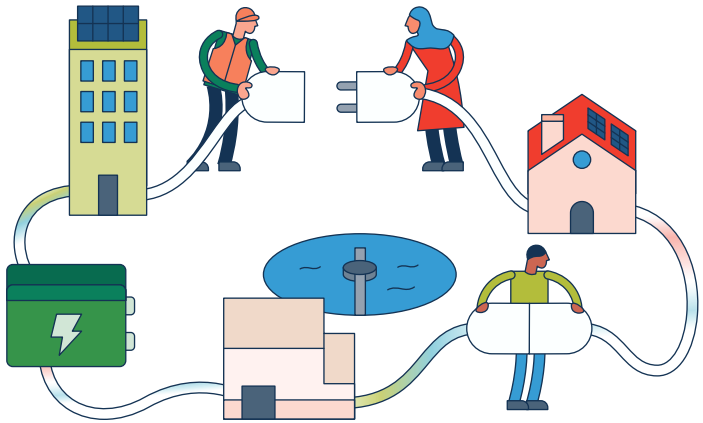
Wij hebben als gemeente zelf een belangrijke rol in het verminderen van CO_2-uitstoot. We willen onze eigen directe en indirecte uitstoot verkleinen en onze impact benutten via beleid, projecten en inkoopbeleid.

Hierbij experimenteren we, leren we en wisselen we kennis en ervaringen met anderen om onze eigen aanpak steeds te verbeteren. We hebben hier geen specifiek kader voor nodig. Het heeft als thema een plek in het programma omdat het specifieke aandacht nodig heeft en inzet vraagt. De doelen liggen vast in de Omgevingsvisie, dit programma maar ook in convenanten en landelijke afspraken en richtlijnen.

In dit nieuwe programma geldt de interne CO_2-opgave dus voor de hele organisatie. Dat is anders dan in het energieprogramma 2020-2025, waarin de CO_2-opgave geborgd was in het programma alleen. De opgave is nog steeds voor het grootste deel geborgd in het dit nieuwe energieprogramma, omdat we werken aan de warmtetransitie, en dus verduurzaming van de gebouwde omgeving, en grootschalige opwek van elektriciteit. Het verminderen van CO_2-uitstoot in nieuwbouw, mobiliteit of werken staat in de desbetreffende omgevingsprogramma's. Dat geldt ook voor andere teams zoals Realisatie en Bedrijfsvoering.

Ook de coördinatierol van de interne CO_2-opgave staat in dit nieuwe energieprogramma. Dat betekent dat verschillende onderdelen vanuit het energieprogramma worden ondersteund bij het verminderen van CO_2-uitstoot. We monitoren ook de voortgang. Hiervoor gebruiken we de CO_2-Prestatieladder, zoals we ook afgelopen jaren hebben gedaan.

Deze methodiek helpt ons om op een transparante en efficiënte manier aan het verminderen van CO_2-uitstoot te werken. We zijn gecertificeerd op Trede 3 en gaan naar certificering op Trede 4. Met deze stap maken we werk van het verminderen van CO_2-uitstoot in verschillende materiaalstromen. Denk aan de beton- en asfaltketen. Die tredestap draagt niet alleen bij aan de CO_2-opgave, maar is ook een essentiële stap op weg naar een circulaire economie.

Toch is er meer nodig om de circulaire doelstellingen te behalen. Daarom ontwikkelen we het Actieplan Circulaire Economie. We weten nog niet wat dat precies vraagt, maar we weten wel dat het vraagt het om anders denken en doen in ons werk. Daarom pakken we dat gezamenlijk op in deze programmalijn. We stemmen de aanpakken voor beide opgaven op elkaar af en gaan zo slim met onze mensen en middelen om.

Tot slot geldt het energieprogramma binnen de gemeente als voorbeeldopgave. Dat wil zeggen dat we actief kennis en inzichten delen met de rest van de organisatie. Via opgave- en gebiedsgericht werken en deelname aan multidisciplinaire teams werken we zowel aan de doelen van dit programma aan het geïntegreerd werken. Gebiedsgericht werken betekent dat we in een gebied breder kijken dan een enkel project, maar dat we juist aandacht hebben voor de samenhang tussen verschillende projecten. Het is voor de energietransitie een randvoorwaarde dat we integraal werken aan energie en de andere opgaven. Een aantal concrete voorbeelden hiervan zijn:

- **Verduurzamen van mobiliteit:** in het bestaande programma hebben we de zogenaamde ‘laadpalenkaart’ ontwikkeld en zijn deelauto’s in Soest verschenen. Als onderdeel van het Omgevingsprogramma Mobiliteit wordt hier vanuit een integrale visie aan gewerkt, waardoor we zorgvuldiger afwegingen kunnen maken.

- **Routekaart Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed**: als gemeente willen we ons eigen vastgoed graag verduurzamen. Maar keuzes daarover hangen samen met keuzes over gebruik en eigendom. Door vanuit verschillende disciplines, waaronder beheer en vastgoed, het vraagstuk integraal op te pakken, is het succesvol verduurzamen veel beter te realiseren.

Bestaande kaders voor onszelf

Voor onze eigen organisatie zijn de bestaande ambities en kaders leidend. De focus ligt enerzijds op het verminderen van CO_2-uitstoot. Coördinatie hierop doen we vanuit het energieprogramma. En anderzijds ligt de focus op het ontwikkelen van energiebewust, circulair, opgavegericht en integraal denken en doen van iedereen in onze organisatie.

Participatie en communicatie

Inwoners en ondernemers staan centraal vanuit de gedachte dat zij het grootste deel van de opgave gaan realiseren. En vanuit het besef dat deze transitie grote impact heeft op hun levens, zowel in hun directe leefomgeving als achter hun voordeur. Communicatie en participatie zijn daarom de basis van ons programma.

We willen begrijpen wat onze inwoners en ondernemers willen, kunnen, moeten, weten en nodig hebben. Niet omdat we in alles kunnen voorzien, maar wel om te zorgen dat onze inzet en inspanningen aansluiten bij hun behoeften en hen zoveel mogelijk op weg helpen. We willen dat inwoners ruimte voelen om in actie te komen, als individu of als collectief. We zoeken naar een continu gesprek om op te halen waar de behoefte ligt en om te toetsen of we op de goede weg zitten. Straatgesprekken, een inwonerpanel en een klankbordgroep zijn voorbeelden van middelen die we hiervoor inzetten.

Kader participatie en communicatie als basis

Inwoners en ondernemers staan centraal en iedereen moet mee kunnen doen. Dat is het uitgangspunt. Daarvoor hanteren we de treden van de participatieladder in de processen die we opstarten. Maar ook op continue basis werken aan de eerste trede: informeren. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor gedragsverandering.

Met de straatgesprekken zijn we al gestart. In mei 2023 en in februari 2024 hebben we inwoners gesproken. Hieruit volgen concrete aanbevelingen die we ter harte hebben genomen:

- Zet in op doelgroepspecifieke bewustwordings- en voorlichtingscampagnes
- Betrek inwoners uit de verschillende doelgroepen bij het bedenken (en uitvoeren) van die campagnes.
- Doe hetzelfde met het bedenken van ondersteunende maatregelen voor de verschillende doelgroepen.
- Leg de afspraken over de verduurzaming van de woningvoorraad vast in de Woonvisie en in de Prestatieafspraken.
- Ga samen met de verhuurders de opgave aan door bijvoorbeeld meerdere buurtgesprekken over verduurzaming te faciliteren samen met de verhuurder.
- Zorg ervoor dat de regelingen worden aangepast voor VVE's, laat voorbeeldgedrag zien.
- Leg beter uit wat de gemeente doet (en moet doen) als het over de energietransitie gaat en wat inwoners daaraan kunnen hebben. Gebruik daarvoor zowel digitale als analoge communicatiemiddelen: een gratis en algemeen platform als een huis- aan-huis krant doet wonderen.

Het is ons doel dat iedereen mee kan doen. Bijvoorbeeld dat zij door toegankelijke en begrijpelijke informatie weten wat zij kunnen verwachten, hun woning kunnen aanpassen, dat zij projecten mee vormgeven of zeggenschap hebben over veranderingen in hun omgeving.

Het besef dat niet alles mogelijk zal zijn en dat wij bepaalde (ongewenste) besluiten zullen moeten nemen is belangrijk. We moeten dus weten en helder zijn over wat we wel en niet kunnen doen. Ook beseffen we dat ingrijpende veranderingen kunnen leiden tot weerstand bij mensen.

Het creëren van lokaal eigendom van lokale duurzame energie krijgt specifieke aandacht. Hierdoor krijgen inwoners de kans ook de lusten te ervaren en niet alleen de lasten. Naast zeggenschap gaat het hier ook over financiële participatie. Bijvoorbeeld dat je als inwoner mee-investeert in een windpark in de buurt. In het Klimaatakkoord en de Regionale Energiestrategie hebben we afgesproken dat we streven naar minimaal 50% lokaal eigendom, omdat dit bijdraagt aan draagvlak en betrokkenheid.

We doen deze energietansititie niet alleen, maar samen met inwoners, ondernemers, lokale partners en de bewonersinitiatieven. Een concrete manier die we willen toepassen is een zogenaamde 'ontwerpende aanpak' waarin we door middel van *design thinking* met hen een maatwerkaanpak ontwerpen voor hun leefomgeving.

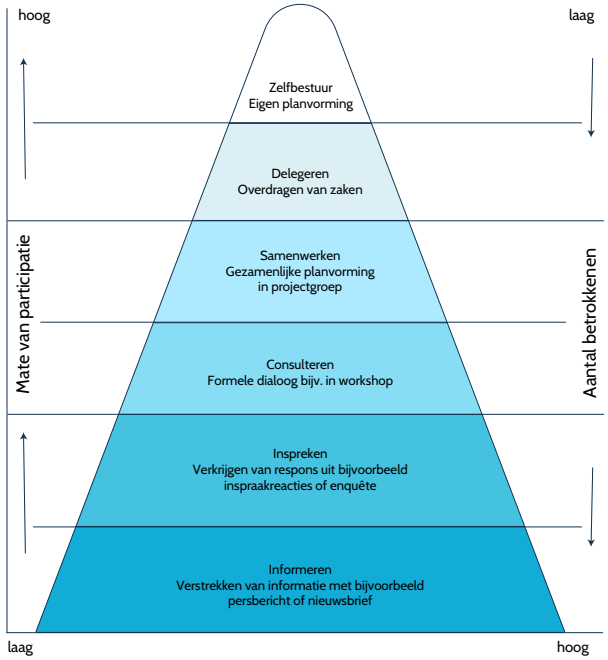
Om tot samenwerking te komen, moeten we meer doen om mensen te bereiken, zodat we ook het 'stille midden' kunnen betrekken. We zoeken verbindingen met mensen en ondernemers met wie de gemeente normaliter weinig in gesprek is. In een individualistische samenleving is het niet eenvoudig om tot collectieve oplossingen te komen. En hoewel het vaak overzichtelijk lijkt, zijn de juridische, persoonlijke en procesmatige overwegingen vaak onduidelijk. Daarom willen we hierin optrekken met andere aanpakken, bijvoorbeeld vanuit sociaal domein.

Participatie in beleidsvorming en beleidsuitvoering

In dit programma werken we met de participatieladder om het gewenste niveau van betrokkenheid van inwoners, professionele belanghebbenden en gemeente te bepalen per project en proces.

De participatieladder in het figuur hiernaast werkt als volgt: de treden staan voor de mate van betrokkenheid en invloed. De onderste trede is het laagst, de bovenste het hoogst. We streven ernaar onze inwoners en maatschappelijke partners zoveel mogelijk zeggenschap te geven, maar dit kan niet altijd. Ook zijn niet alle projecten geschikt voor de hoogste vorm van zeggenschap. Dit verschilt per geval. We zijn als gemeente duidelijk wanneer inwoners welke trede mogen verwachten.

Bij elke trede van de participatieladder horen ook verantwoordelijkheden voor ons als gemeente, zoals zorgen voor een gelijk informatieniveau, terugkoppelen aan betrokkenen of mandaat geven aan een initiatief.

Figuur 19: De participatieladder

Communicatie

De basis van de ladder is informeren. Mensen moeten makkelijk toegang hebben tot informatie die voor hen van belang is. Dit geldt in het bijzonder voor de warmtetransitie. Dat raakt immers direct hun leefomgeving en portemonnee. Naast algemene informatie, is het belangrijk dat inwoners ontdekken wat hun handelingsperspectief is en welke hulp ze daarbij kunnen krijgen. Daarnaast maken we gebruik van het principe dat zich telkens opnieuw bewijst: goed voorbeeld doet goed volgen. We maken inwoners en projecten die al goed bezig, zijn zichtbaarder voor andere inwoners.

Een aandachtspunt hierbij is dat er veel (commerciële) partijen actief zijn en mensen soms het overzicht kwijtraken en niet kunnen inschatten welke informatie betrouwbaar is. Zonder deze betrouwbare informatie, komen ze vaak niet in actie. De afzender is daarbij ook een aandachtspunt. Met zowel de gemeente, Duurzaam Bouwloket, EAS en SOEN zijn er verschillende afzenders. We gaan hierin nauwer met elkaar samenwerken.

Een ander aandachtspunt bij informeren is integraliteit. We verdelen ons werk in verschillende teams, maar inwoners zien dit niet en zijn hierin ook niet geïnteresseerd. Voor hen is duurzaamheid één geheel, waarbij de energietransitie samenhangt met bijvoorbeeld duurzame mobiliteit, klimaatadaptatie of afval scheiden. Dat betekent dat we in de organisatie van de communicatie gezamenlijk optrekken en zoveel mogelijk met één verhaal naar buiten treden.

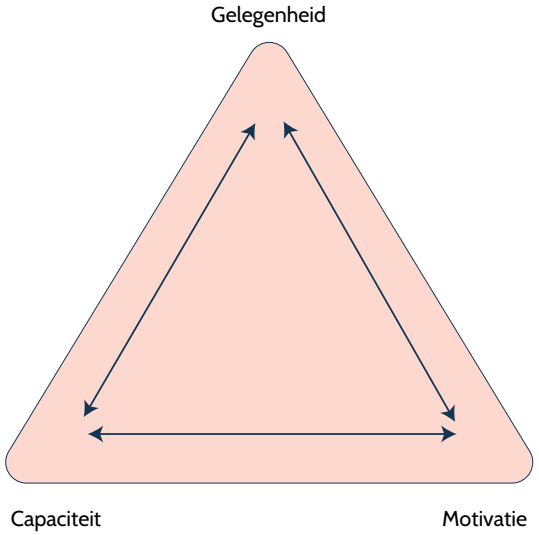
Aandacht voor gedragsverandering

De energietransitie vraagt ook om ander gedrag van inwoners. Of het nu gaat om het lager zetten van de thermostaat of het isoleren van hun plafond. We weten dat alleen toegang tot informatie niet per se leidt tot ander gedrag. Daar is meer voor nodig. Vanuit de gedragswetenschap weten we dat drie factoren van belang zijn die in het Triademodel worden gevat:

- **Motivatie** is de mate waarin de persoon iets wil. Bijvoorbeeld iemand die wil overstappen op een andere warmtebron.
- **Capaciteit** is de mate waarin de persoon iets kan doen. Heeft diegene de eigenschappen, vaardigheden of instrumenten? Denk aan kennis en geld.
- **Gelegenheid** is de mate van mogelijkheden die buiten de persoon zelf liggen. Denk aan de beschikbaarheid van een andere warmtebron of bepaalde regelgeving.

Voor een goede aanpak moeten we werken aan alle drie deze factoren. Communicatie richt zich vooral op motivatie en capaciteit. We zorgen voor de gelegenheid om te veranderen door te werken aan de warmtetransitie, waarin we bijvoorbeeld duidelijkheid geven over duurzame warmtebronnen per gebied.

Om te werken aan motivatie, ontwerpen we een communicatieaanpak die we langdurig inzetten. Het is een verhaal van de lange adem, dat gericht is op het bereiken van verschillende typen inwoners in verschillende fases van de transitie en op voor hen natuurlijke momenten.

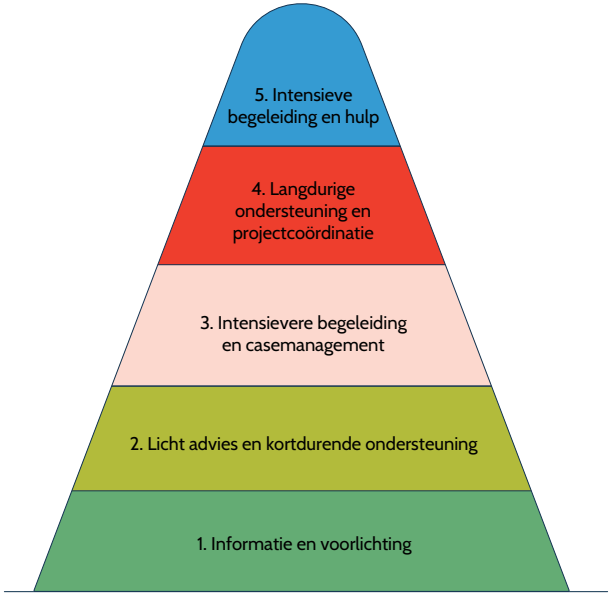
Figuur 20: Het Triademodel

Hierbij gaat het niet alleen om een herkenbare huisstijl, maar ook het vormgeven van continue gesprekken en de ontwerpende aanpak. We doen het samen met onze partners SOEN en EAS die én de verschillende doelgroepen goed kennen, én een rol kunnen spelen bij de uitvoering van de aanpak.

Concrete voorbeelden van de aanpak zijn de adreszoeker en de bewonersreis. De adreszoeker is een online tool waar je je adres kan invoeren. Je ziet dan welke warmteoplossing wanneer voorzien is voor jouw woning en welke stappen je kunt zetten. De bewonersreis sluit hierop aan. In gebieden waar collectieve oplossingen mogelijk zijn, moeten grote groepen in beweging komen. De bewonersreis geeft inzicht in welke stappen er zijn vanaf eerste isolatiestrip tot een volledig energieneutrale woning, en wat daarvoor nodig is.

De capaciteit van mensen willen we vergroten door ze te voorzien van betrouwbare en duidelijke informatie en persoonlijke hulp. We onderscheiden vijf niveaus van hulp die we als gemeente kunnen geven.

Voor de eerste drie niveaus organiseren we een ruimte waar mensen terecht kunnen met als werktitel Klimaat op orde Soest, ook wel KOOS (zie kader). Dit kan een fysieke en/of mobiele locatie (zoals een bus) zijn, aangevuld met een goede website. Hier kunnen mensen

Figuur 21: Vijf hulpniveaus

terecht als ze vragen hebben of zelf aan de slag willen. Hier kun je bijvoorbeeld informatie vinden over een warmtepomp, of kun je in gesprek met de energiecoaches die advies geven over hoe je je energieverbruik in huis kunt verlagen. Ook kun je meer informatie krijgen over collectieve aanpakken of hulp krijgen bij het aanvragen van een subsidie. KOOS wordt een ontwikkelmodel waar we klein mee beginnen en naar behoefte en noodzaak verder doorontwikkelen.Dit wordt de plek om meer te weten te komen over wat je handelingsperspectief is. We trekken hierin samen op met onze lokale, regionale en landelijke partners.

Het vierde en vijfde niveau gaan over maatwerkoplossingen die complex en langdurig zijn en die we binnen het programma oppakken. Om te kunnen bepalen wat we wel of niet kunnen ondersteunen op ieder niveau, ontwikkelen we ook criteria om goede en logische afwegingen te maken. Dit lichten we verder toe in bijlage 5.

KOOS - Klimaat op orde Soest

Een plek waar iedere inwoner en initiatief met vragen, op dezelfde plek een antwoord kan vinden. Dat is een herkenbare en betrouwbare plek (fysiek, online, mobiel, combi) die langdurig blijft bestaan.

Het beantwoorden van de vraag gebeurt zo snel als mogelijk is. De volgende stap wordt zo laagdrempelig gemaakt. Daarbij organiseren we het zo dat we de gemeentelijke organisatie zoveel mogelijk ontlasten. Bijvoorbeeld door duidelijke subsidieregels en een gestandaardiseerde aanpak.

KOOS is een doorontwikkeling van het al bestaande (digitale) energieloket dat we samen met EAS, SOEN en andere partners gaan vormgeven.

HOOFDSTUK 5

Onze visie op de uitvoering

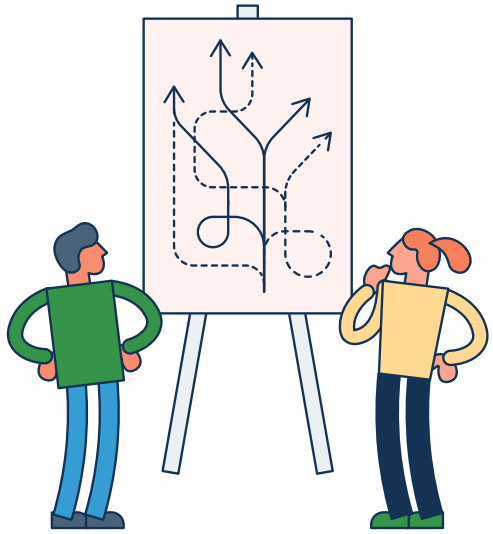
Formele bevoegdheden

De principes, uitgangspunten en kaders die we in dit programma beschrijven, geven ons werk vorm en richting. Zelfs daar waar we nog niet precies weten hoe het zit. Bij dit programma gaan we uit van onze formele bevoegdheden.

Bij dit programma gaan we uit van onze formele bevoegdheden. Formele bevoegdheden zijn in de energietransitie in beweging. De komende jaren krijgen we vanuit het Rijk nieuwe wetgeving op het gebied van energie-infrastructuur en warmte. Maar er zal ook veel ruimte zijn voor maatwerk. Dat betekent dat decentrale overheden zoals wij ruimte hebben om passende oplossingen te vinden.

Een voorbeeld hiervan is het eigendom van warmte-netten. Dat is jaren in handen van marktpartijen geweest. Dat heeft geleid tot onwenselijke situaties, waardoor in de nieuwe wet ook een rol is voorzien voor de overheid. Tegelijkertijd kunnen mini-warmtenetten in handen van particulieren zijn. Deze mini-warmte-netten kunnen mogelijk op elkaar aangesloten worden. Hier heeft de gemeente een rol in. En dit zal in Soest op een andere manier verlopen dan in Rotterdam.

Dit vraagt om een helder en duidelijk proces waaraan iedereen vanuit zijn rol kan meedoen. Het is aan ons om te zorgen voor een proces waarin op basis van wetgeving en andere afspraken voor iedereen helder is welke rol inwoners, de raad en het college hebben.

Samenwerkingen

Samenwerken staat in iedere transitie voorop. We onderscheiden daarin verschillende soorten inhoudelijke samenwerking: samenwerking met externe partners, binnen de eigen organisatie en politiek-bestuurlijk. Tegelijkertijd is er met inwoners en initiatieven vaak ook een financiële samenwerking.

De samenwerking met externe partners borgen we inhoudelijk via projectgroepen. De inhoud is hier leidend en iedereen draagt bij aan het succes van het project. Daarnaast zien we ook een noodzaak om samen met onze partners strategisch bij te houden en waar nodig bij te sturen op het verminderen van CO_2-uitstoot in Soest. Want daar doen we het uiteindelijk voor. De Taskforce die al in het vorige programma werd geïnstalleerd, ontwikkelt zich met dit doel verder.

Voor de samenwerking binnen de organisatie hebben we een specifieke programmalijn in het leven geroepen: onze eigen organisatie. Naast het verkleinen van onze eigen CO_2-uitstoot zijn 'samenwerken', 'leren', 'integraliteit' en 'opgavegericht' kernwoorden die de opgave beschrijven.

De politiek-bestuurlijke samenwerking willen we ook versterken. Naast reguliere democratische processen gaan we meer aandacht besteden aan gesprekken in dialoogvorm en informeren. Dit komt onze besluiten ten goede. We onderzoeken de mogelijkheid voor een raadswerkgroep.

Financiële samenwerking gaat vaak over subsidies, maar hier ontstaan vaak grijze gebieden. Wat betaalt de gemeente? Wat moet door de initiatiefnemer zelf betaald worden? Welke regelingen kunnen worden benut? Als een initiatiefnemer op hulpniveau vier zit (zie hoofdstuk 4.5), zal het vaak om maatwerk gaan waar algemene regelingen onvoldoende zijn. Dat vraagt dan om een bepaalde afweging, waarvoor we zeven criteria met onderliggende kenmerken hebben opgesteld. Dit gaan we verder uitwerken om tot logische afwegingen over de inzet van onze mensen en middelen te komen. Wij lichten dit in bijlage 5 verder toe.

Middelen

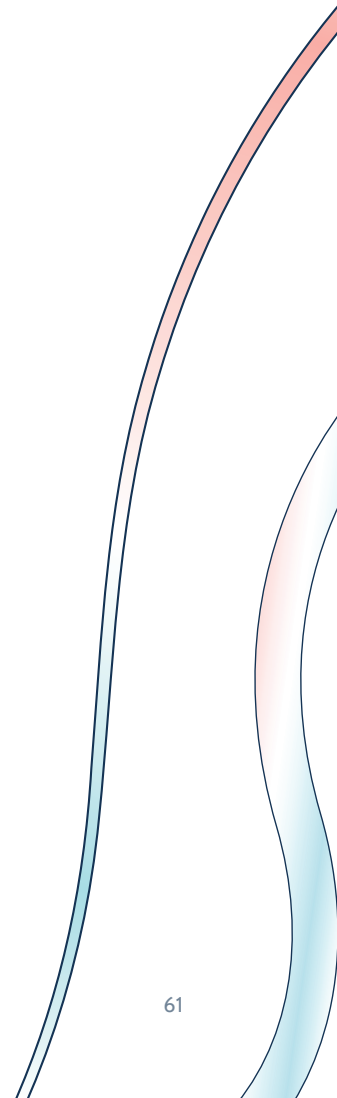
Werken in een transitie betekent dat veel dingen nog niet duidelijk zijn. We kunnen er niet op sturen zoals bij een project.
Een transitie kenmerkt zich door een samenspel van (juridisch, financieel/economisch, institutioneel, cultureel, technologisch en ecologisch) systemen die moeten veranderen.

Op basis van onze ervaringen tot nu toe met onze inwoners, ondernemers en onze maatschappelijke partners hebben we realistische doelen gesteld voor 2030 en in dit programma uitgewerkt wat dat van ons vraagt.

Uitvoering vraagt een diversiteit aan expertises en (tijdelijke) versterking van teams. Denk hierbij aan inhoudelijk expertise voor CO2- besparende maatregelen voor beheer & onderhoud, financieel juridische kennis in relatie tot warmtenetten, expertise op energieplanologie of netcongestie en het energiesysteem van de toekomst. Daarnaast vraagt het ook specifieke aandacht voor samenwerking, procesregie en -vaardigheden. We sluiten hierbij waar mogelijk aan bij lopende projecten binnen en buiten de gemeente zodat we zo efficiënt om kunnen gaan met onze mensen en middelen.

Wij dekken de kosten van ons werk voor een belangrijk deel door rijksregelingen zoals CDOKE en verschillende SpUks en provinciale subsidies. Hiervoor geldt dat een bestaande regeling vaak een looptijd van enkele jaren heeft. Daarmee is niet gezegd dat ze na de looptijd eindigen, maar wel dat we de omvang en voorwaarden nog niet kennen. Ook zullen er ook nieuwe regelingen komen. De onzekerheid in de tijd is dus groot.

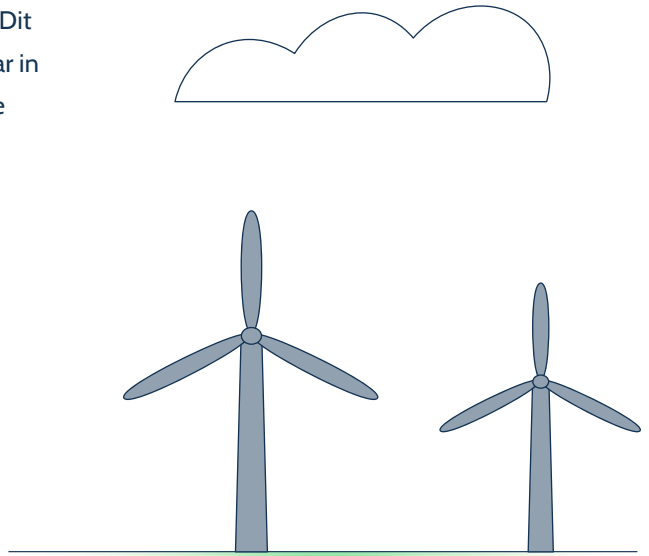
Deze middelen zijn echter niet toereikend en daarom is dekking uit de gemeentelijke begroting ook nodig. Hiervoor is al deels een structureel bedrag opgenomen in de meerjarenbegroting. De uitvoering van het programma is gebaat bij het principe van ‘opgavegericht begroten’. In de kadernota 2025-2028 wordt voorgesteld om voor het programma middelen te betrekken uit de algemene reserve.

Via reguliere kadernota en begroting maken we inzichtelijk welke dekking nodig is naast de beschikbare rijksmiddelen. Dat doen we op basis van dan beschikbare kennis. De jaarlijkse voortgangsrapportage helpt bij het maken van inhoudelijke keuzes en eventuele bijstellingen.

De dekking voor het programma voorziet niet in investeringen die bijvoorbeeld nodig zijn voor de onrendabele top bij de aanleg van warmtenetten, aanvullende maatregelen voor sociale minima of oplossingen voor netcongestie in projecten. Het zijn vraagstukken waarover we de komende jaren waarschijnlijk besluiten moeten nemen. Welke kosten kunnen en willen we dragen voor onze inwoners? We verwachten dat het Rijk hiervoor met oplossingen komt. Wanneer dat niet het geval is, maken we hiervoor aparte voorstellen via de regulier planning & controlcyclus.

Dit programma is niet vrijblijvend. Het is een samenhangend pakket met elkaar versterkende interventies om te kunnen versnellen om onze eigen en landelijke doelen te halen. Door de uitvoering nu goed in te richten en dat de komende jaren duurzaam te continueren, weten onze inwoners en ondernemers wat ze kunnen verwachten. Dat geeft vertrouwen en stimuleert actiebereidheid. Tegelijkertijd kan deze duidelijkheid investeringen van anderen stimuleren, zoals woningcorporaties en de netbeheerder. Duidelijkheid over de omvang van onze inzet tot en met 2030 is in deze fase daarmee van cruciaal belang. Dit geldt voor de energietransitie in het algemeen maar in het bijzonder voor de warmtetransitie; een enorme opgave met sociale impact achter iedere voordeur.

HOOFDSTUK 6

Risicobeheersing en risicomonitoring

De risico's

Voor het halen van onze ambitie en de realisatie van dit programma zien we één groot risico. Dit is het risico dat we moeten vertragen en daardoor onze doelen niet op tijd halen.

Dit kan verschillende oorzaken hebben. Denk hierbij aan:

- Netcongestie
- Aanhoudende weerstand bij inwoners
- Ons energieverbruik blijft ondanks alle inspanningen toenemen
- We stellen te hoge eisen en randvoorwaarden aan projecten, waardoor er geen haalbare business case ontstaat en het project niet doorgaat
- We beschikken over onvoldoende uitvoeringscapaciteit of grondstoffen, waardoor projecten niet starten of gaandeweg tot stilstand komen

We nemen veel preventieve maatregelen om het risico van vertraging te beperken:

- We betrekken inwoners en marktpartijen bij het ontwikkelen van beleid
- We organiseren maatwerk op gebiedsniveau
- We maken (juridische) afspraken
- We besteden veel (meer) aandacht aan bewustwording en lobby's.

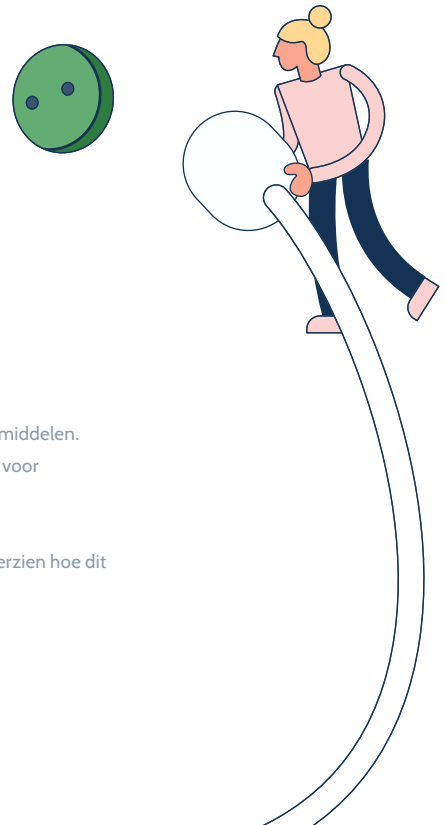
Maar als bepaalde ontwikkelingen zich voordoen, kan het ook nodig zijn om onze prioriteiten of beleid aan te passen en/of bepaalde projecten te versnellen of juist te vertragen. Daarnaast is het ook niet uit te sluiten dat we ongewenste ontwikkelingen buiten onze invloedssfeer zullen moeten accepteren.

Dit geldt bijvoorbeeld ook voor het beleid van provincies en het Rijk. Zij werken ook aan hard aan het realiseren van de energietransitie. Op een aantal gebieden zijn wij afhankelijk van hun beleid en regelingen. Zolang het niet duidelijk is wat zij besluiten, moeten wij afwachten en zo goed mogelijk in gesprek blijven met de provincie en het Rijk via de regio en de VNG. Wijzigingen in bestaand beleid kunnen een vergelijkbaar effect hebben.

Dat geldt zowel voor inhoudelijk als financieel beleid. Zeker bij een gebrek aan financiële middelen[8] wordt het realiseren van onze ambitie ingewikkeld. Een mogelijke oplossing is dan het bewust nemen van risico's of garantstellingen. Maar ook inhoudelijk kan het nodig zijn dat we bestaande kaders opnieuw moeten stellen. Dit geldt concreet voor realiseren van grootschalige opwek van elektriciteit, waarbij de provincie een duidelijk sturende rol aanneemt [9].

En ook als gemeente kunnen we ongewild de oorzaak van het risico zijn. We weten dat we integraal moeten werken en dat oplossingen om lokaal maatwerk vragen. Maar de druk is ook hoog om andere doelen te halen en maatschappelijke problemen aan te pakken. Dit spanningsveld verkleint als wij beter in staat zijn om de integrale samenhang te benutten. Dit vraagt om daadkracht en lef om tot goed en samenhangend beleid en besluiten te komen waarmee we al onze doelen halen.

[8] Op basis van onderzoek stelt het Rijk middelen beschikbaar voor de uitvoering van het klimaatbeleid via het CDOKE. Deze beschikbare middelen zijn minder de geadviseerde middelen. Uit recent onderzoek blijkt daarnaast dat de kosten in 2030 40% hoger liggen dan in het eerdere onderzoek was berekend. Daarnaast mag deze regeling alleen ingezet worden voor menskracht. En tot slot weten we op dit moment nog niet de omvang van de uitkering na 2025.

[9] Hiermee bedoelen we de Plan-MER die in 2023 is uitgevoerd en waarover we uitspraken moeten doen voor zomer van 2024. Op het moment van schrijven kunnen we niet overzien hoe dit zich gaat ontwikkelen in relatie tot OER, uitbreidingswensen van Defensie op Vlasakkers en Leusderheide en de RES-doelstellingen.

Monitoring van de risico's

De koers en de doelen van het programma richten zich op 2030 als belangrijke mijlpaal op weg naar 2050. De Uitvoeringsagenda monitoren we continu en stellen we jaarlijks bij waar nodig.

De verwachting is nu dat onze koers voor een langere periode voldoende houvast geeft, maar ook dat gaan we monitoren en eventueel inhoudelijk bijstellen.

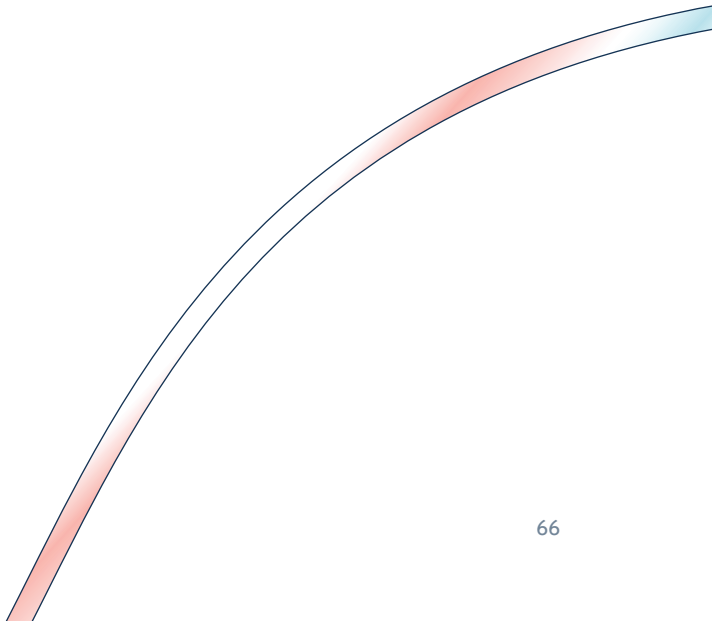
We monitoren de Uitvoeringsagenda zodat we tijdig kunnen bijstellen, ingrijpen of zelfs stoppen met acties. We gebruiken verschillende bronnen om de voortgang van de belangrijkste resultaten te volgen. Denk aan (landelijke) monitoringsinstrumenten zoals de Klimaatmonitor en bepaalde inzichten van Stedin.

Daarnaast kunnen we via de applicatie van Zonnedakje nauwkeurig bijhouden hoeveel van de potentie voor zon op dak we jaarlijks benutten. Deze vormen van monitoring zijn vooral gericht op de kwantitatieve kant van de opgave. Het gaat hier om de hoeveelheid opwek of besparing van elektriciteit we realiseren en in hoeverre we met dat aantal op koers liggen voor het behalen van onze doelen.

Tegelijkertijd hebben we ook belangrijke kwalitatieve doelen. Deze gaan we monitoren door per doel criteria op te stellen en deze jaarlijks te bespreken met een vertegenwoordiging van belanghebbenden. Extern heeft de Taskforce daar een belangrijk aandeel in, intern zijn dat alle medewerkers. De belangrijkste vraag in deze dialogen met belanghebbenden is of we de goede kant op bewegen. Of dat er juist op onderdelen extra inzet nodig is. Zo krijgen we toch grip op lastig te meten kwalitatieve doelen.

We maken nieuwe inzichten en de voortgang inzichtelijk in de jaarlijkse voortgangsrapportage. Deze stellen we jaarlijks in het tweede kwartaal op. Hier voegen we ook een publieksversie aan toe, om inwoners op een toegankelijke manier mee te nemen in onze en hun voortgang.

We verbinden onze monitoringscyclus aan onze Planning & Control-cyclus. Dat betekent dat we onze momenten van dataverzameling, inhoudelijke en strategische afstemming met de organisatie en de Taskforce zo organiseren dat we in de jaarstukken en zo nodig de kadernota en begroting inzicht kunnen geven over de financiële kant van het programma.

Databeheer

We beschikken over steeds meer data. Niet alleen wij als gemeente, maar ook onze lokale partners, de Regio Amersfoort, de provincie Utrecht en de landelijke programma's.

We zijn steeds beter in staat om op basis van data tot besluiten te komen. Maar om dit goed te kunnen doen en ondertussen ook veilig met data te werken, vraagt dit meer specifieke aandacht.

In dit programma werken we aan wat wij een 'gezond datafundament' noemen. Dat betekent dat we als gemeente een interne dataomgeving ontwikkelen, met daarin verschillende ruimtelijke data die relevant zijn voor de vele activiteiten binnen het programma. Door al deze data zoveel mogelijk op één plek aan elkaar te verbinden, kunnen we ze combineren en gebruiken voor integrale analyses.

Het is bijvoorbeeld handig om te weten of er voldoende zonnepanelen zijn geplaatst in gebieden waar veel warmtepompen geplaatst worden, of dat er veel zonnepanelen zijn geplaatst bij bedrijven met een grote energievraag. Deze analyses zijn ook mogelijk in combinatie met andere beschikbare data binnen de gemeente. Dit bevordert het integraal en gebiedsgericht werken.

HOOFDSTUK 7

Bijlagen

Begrippenlijst

In dit document worden verschillende begrippen gebruikt. Deze bijlage bestaat uit een lijst van begrippen en een korte uitleg daarbij. In Bijlage 2 worden eenheden van energie nader toegelicht.

All-electric oplossing
Een warmteoplossing die alleen gebruikmaakt van elektriciteit. Er is bij een all-electric warmteoplossing geen gebruik van het gasnet of een warmtenet. Voorbeelden van een all-electric warmteoplossing zijn de warmtepomp (lucht-lucht, lucht-water, bodem-water) of infraroodpanelen. Dit zijn oplossingen waarmee gebouwen individueel aardgasvrij kunnen worden gemaakt.

Biomassa
Biomassa betreft organisch, natuurlijk materiaal (hout, snoeiafval, gft-afval, zuiveringsslib, afval uit de voedingsindustrie, mest etc.). Dit materiaal bevat energie. Door biomassa te verbranden of te vergisten kan energie worden opgewekt. Niet alle energie uit biomassa wordt als duurzaam beschouwd, dat is afhankelijk van de herkomst van de biomassa. Biomassa wordt landelijk geduid met de term duurzame koolstof.

Broeikasgassen en CO_2 (-equivalenten)
Het nationale Klimaatakkoord uit 2019 en de Omgevingsvisie van de gemeente Soest kennen een doelstelling uitgedrukt in CO_2-equivalenten. Hiermee worden naast CO_2 ook andere broeikasgassen meegenomen, waaronder bijvoorbeeld methaan en lachgas. Deze worden omgerekend naar CO_2 -equivalenten, zodat de uitstoot van deze gassen bij elkaar opgeteld kunnen worden.

CDOKE-regeling
Tijdelijke regeling Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat-en Energiebeleid (CDOKE). Deze regeling is ingericht ter versterking van de uitvoering van het Klimaatakkoord, specifiek bedoeld voor menskracht en de planvormingsfase.

Decentrale energieopwekking
Het opwekken van energie op lokale schaal, dicht bij de plaats van verbruik, vaak met behulp van duurzame energiebronnen zoals zonnepanelen, windturbines of biomassa-installaties.

Energie-infrastructuur
Infrastructuur om energie te vervoeren. Traditionele energienetwerken zijn het elektriciteitsnetwerk, gasnetwerk en het (rest)warmtenet.

Energieneutraliteit
Een begrip dat te maken heeft met de opwekking en het gebruik en van energie in een gebied. Als er evenveel energie wordt opgewekt als gebruikt, spreken we over energieneutraliteit.

Fit for 55
Europees versnellingspakket met maatregelen om de Europese CO_2-uitstoot in 2030 te reduceren met 55% ten opzichte van 1990.

Gebouwde omgeving
Term uit afkomstig uit het Klimaatakkoord en een van de klimaattafels. Dit betreft de verzameling van alle gebouwen, waaronder woningen en maatschappelijk en commercieel vastgoed (incl. bedrijfsgebouwen). Grootverbruikers in de industrie en de bedrijfsprocessen in de landbouw maken geen onderdeel uit van de gebouwde omgeving.

Grootschalige opwek van elektriciteit
Hiermee worden grootschalige elektriciteitsopwekinstallaties bedoeld. In de praktijk vallen windturbines, zonneparken op land en zonne-installaties op grote bedrijfsdaken onder de kwalificatie 'grootschalige opwek van elektriciteit'. Zonne-installaties op woningen vallen hier in de praktijk buiten.

Hybride warmtepomp
Een warmtepomp die hoofdzakelijk verwarmt op elektriciteit en gas gebruikt om pieken op te vangen (koude dagen). Omdat de hybride warmtepomp gas gebruikt voor de piekmomenten is er geen sprake van een aardgasvrije eindoplossing, maar van een (CO_2 besparende) tussenstap.

Individuele oplossing
Zie all-electric oplossing.

Klimaatakkoord
De Nederlandse invulling (Juni 2019) van het Klimaatakkoord van Parijs, bestaande uit afspraken tussen bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 te halveren ten opzichte van 1990. In 2050 moet deze uitstoot zijn teruggedrongen tot 95% en is de gebouwde omgeving aardgasvrij gemaakt.

Netbeheerder
De organisatie die in een regio zorgt dat het elektriciteits- en het gasleidingnetwerk naar behoren functioneert. In de gemeente Soest beheert Stedin het gas- en midden-laagspanningsnetwerk. Het hoogspanningsnet wordt beheerd door TenneT.

Regionale Energie Strategie (RES)
Nederland kent dertig energieregio's. In de regio's zoeken overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke partners naar mogelijkheden om duurzame energie op te wekken.

Netcongestie
Netcongestie ontstaat wanneer het elektriciteitsnet overbelast raakt doordat er te veel stroom tegelijkertijd nodig is of opgewekt wordt. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren op zonnige dagen wanneer veel zonnepanelen stroom opwekken, of tijdens koude winterdagen wanneer er veel verwarmingssystemen aan staan. Het elektriciteitsnet heeft een beperkte capaciteit om stroom te vervoeren, net zoals een snelweg een maximum aantal auto's kan verwerken. Als deze capaciteit overschreden wordt, kan het net de extra stroom niet aan.

Bij netcongestie kunnen problemen optreden zoals dat bedrijven en huishoudens geen nieuwe aansluitingen kunnen krijgen, of dat zij hun opgewekte stroom niet terug kunnen leveren aan het net. Dit kan economische en praktische nadelen met zich meebrengen, vooral voor bedrijven die afhankelijk zijn van een stabiele stroomvoorziening.

Uitvoeringsplan
In een uitvoeringsplan (voorheen Wijkuitvoeringsplan of WUP) wordt vastgelegd op welke manier een buurt aardgasvrij gemaakt gaat worden. De verwachting is dat het proces om tot een uitvoeringsplan te komen voor iedere buurt ongeveer twee jaar duurt. Inwoners krijgen minimaal acht jaar voordat het gas wordt afgesloten, dat te horen.

Woningequivalenten (weqs)
met deze term wordt de warmtevraag van een gemiddelde woning in Nederland uitgedrukt. Deze staat gelijk aan 27 gigajoule oftewel 0,027 terajoule per jaar.

Toelichting op energie-eenheden

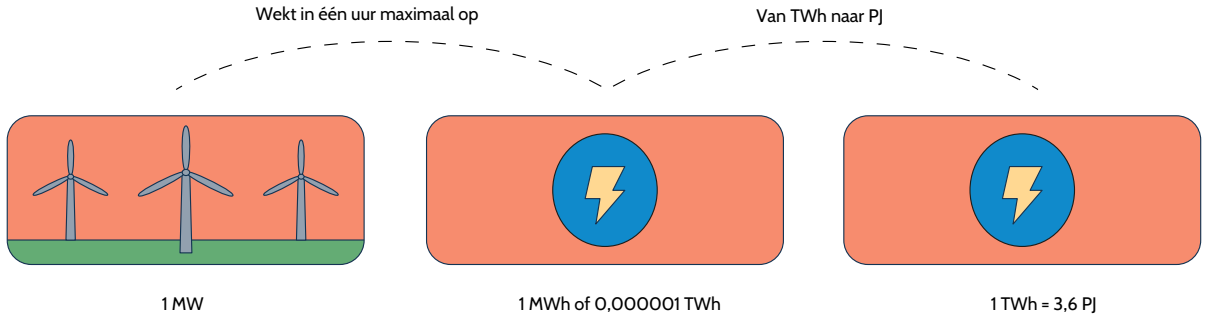
Energie, en de opwek ervan, drukken we uit aan de hand van verschillende termen:

- Het vermogen om energie te produceren (ook wel opgesteld vermogen) in watt (W);
- Hoeveelheden energie, uitgedrukt in wattuur (Wh) of joule (J). Normaliter wordt een hoeveelheid elektriciteit in de regel uitgedrukt in wattuur, een hoeveelheid warmte in joule. Joule is echter de formele eenheid voor energie.

De belangrijkste openbare bronnen over duurzame energie en instrumenten om voortgang mee te monitoren, zoals De Regionale klimaatmonitor van de Rijksoverheid, drukken hoeveelheden energie uit in joule. Om te zorgen voor eenvoudige monitoring en de herleidbaarheid en optelbaarheid van gegevens, doen wij dit ook.

De Regionale Energiestrategieën (RES) hebben een doelstelling voor grootschalige opwek van elektriciteit. Deze doelstelling drukken zij uit in terawattuur (TWh). In die context spreken we daarom wel over wattuur. Wattuur en joule zijn naar elkaar om te rekenen. Neem bijvoorbeeld een hypothetische windturbine met een opgesteld vermogen van 1 megawatt (MW). Deze voorbeeldturbine kan in één uur, afhankelijk van hoe hard het waait, maximaal 1 megawattuur (MWh) aan elektriciteit opwekken. Megawattuur is een eenheid van geproduceerde energie in een bepaalde periode van tijd.

Om zeer grote hoeveelheden opgewekte elektriciteit of energie uit te drukken wordt ook wel terawattuur gebruikt. 1 megawattuur staat gelijk aan 0,000001 terawattuur. De formele eenheid voor energie is echter joule (J). Joule heeft niet het tijdselement in zich. Wattuur heeft dat wel. Joule is dus een totaalberekening, een eindsom. Wattuur en joule kunnen naar elkaar worden omgerekend. Kort gezegd staat 1 watt gelijk aan 1 joule per seconde. Omdat er in wattuur wordt uitgedrukt gaat het niet om 1 seconde, maar om 3600 seconden, want er zitten 3600 seconden in een uur.
In het voorbeeld bij de windturbine wordt opgewekte energie in megawattuur uitgedrukt, oftewel 1 miljoen wattuur. 1 miljoen wattuur keer 3600 staat gelijk aan 3,6 miljard joule energieopwek van de voorbeeldturbine. Omdat er ook hier al snel grote getallen in het spel zijn, wordt omwille van de leesbaarheid ook wel petajoule gebruikt. Het omrekenen werkt echter hetzelfde.
Zo staat 1 TWh gelijk aan 3,6 PJ (of 3600 terajoule).
Een nadere toelichting hiervan staat in het Begrippenkader van het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NP RES).

Figuur 22: Van MW naar PJ

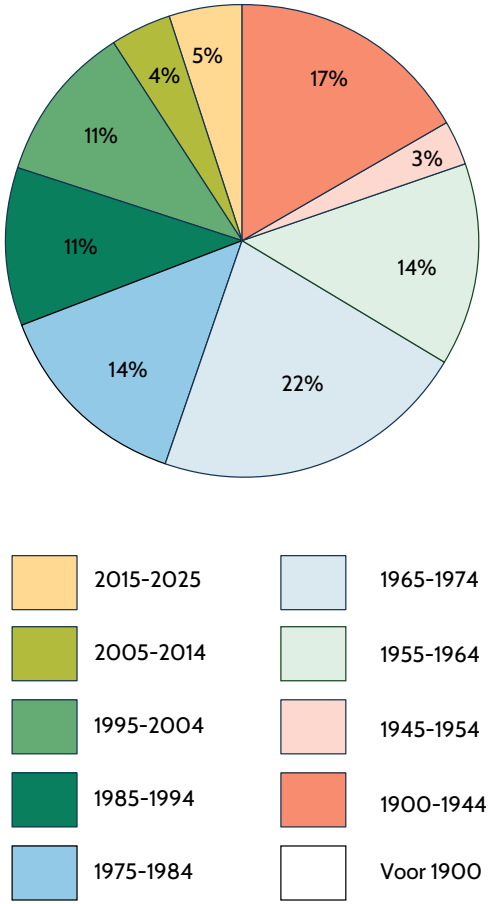
Inzicht in warmtevraag en warmteaanbod

Warmtevraag in Soest

De mogelijkheden en het verloop van de warmtetransitie in Soest en Soesterberg zijn sterk afhankelijk van de kenmerken van de gebouwen. Van bedrijfsgebouwen en maatschappelijk vastgoed is nog minder data bekend. Dit is vaak ook afgeschermd vanwege privacywetgeving. Voor woningen is wel interessante data beschikbaar. Hieronder staat een aantal kenmerken. Zie voor meer informatie de website Datavoorziening Energietransitie Gebouwde Omgeving van de VNG.

In de gemeente Soest staan in totaal 21.200 woningen. De verdeling van de bouwjaren van de woningen staat in de figuur.

Volgens het Klimaatakkoord moet in 2030 circa 20% van alle woningen aardgasvrij zijn. Dat betekent voor Soest dat we tot 2030 circa 700 woningen per jaar aardgasvrij zouden moeten krijgen. Na 2030 moet dat aantal toenemen tot 850 woningen per jaar. Naar inschatting waren er in 2022 circa 650 woningen aardgasvrij in Soest.

Figuur 23: De verdeling van de bouwjaren van de woningen in Soest

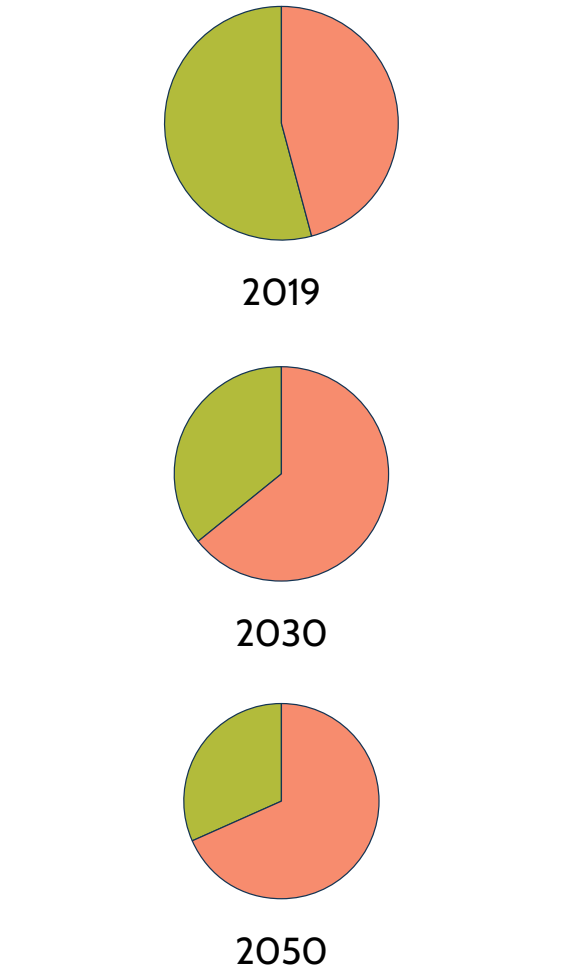
Warmte-aanbod in Soest

Bij het zoeken naar duurzame warmtebronnen onderscheiden we twee categorieën. Het verschil zit in de manier van aansluiting: individueel of collectief.

Bij een individuele oplossing wordt nagenoeg alleen gebruik gemaakt van elektriciteit. Bij een collectieve oplossing worden meerdere gebouwen aangesloten op een duurzame bron via een net. Voorbeelden hiervan zijn een restwarmtenet (stadswarmte) of een bronnet met een aquathermiebron als voeding.

Collectieve bronnen

Met een collectieve oplossing kunnen met behulp van een warmtenet meerdere gebouwen tegelijk verwarmd worden met dezelfde of meerdere warmtebronnen. Hoeveel gebouwen is afhankelijk van de potentie van de bron en van de warmtevraag van het mogelijke leveregebied. Vanwege netcongestie wordt het vinden van collectieve oplossingen nog belangrijker. Daarmee ontzien we de energie-infrastructuur.

Figuur 24: Verwachte ontwikkeling warmtevraag Soest

In Soest zijn geen zogenaamde 'hoge temperatuur warmtebronnen' bekend. In grote delen van de gemeente is de bebouwingsdichtheid te laag voor een collectieve oplossing. Maar er zijn zeker kansen voor 'lage temperatuur oplossingen'. Dan wordt omgevingswarmte (zon, water, bodem of buitenlucht) elektrisch verwarmd tot een temperatuur die hoog genoeg is om gebouwen mee te verwarmen. Daarmee ontstaat gelijk een grote interactie met energiesysteem: hoe kleiner we de elektrificatieopgave van warmte kunnen maken, hoe kleiner de afhankelijkheid van het elektriciteitsnetwerk. Hoeveel duurzame warmte we nodig hebben, hangt af van de huidige warmtevraag minus de verwachte energiebesparing door isolatie.

Soester warmtebronnen

Aquathermie

Aquathermie is warmte uit water en voor Soest een kansrijke optie. We kennen drie soorten aquathermie.

- TEO (Thermische Energie uit Oppervlaktewater)
- TEA (Thermische Energie uit Afvalwater)
- TED (Thermische Energie uit Drinkwater)

Momenteel hebben wij een aantal aquathermiebronnen als mogelijke collectieve warmtebron op het oog.

- Drinkwaterproductiebedrijf Soestduinen (TED)
- Vijvers Overhees (TEO)
- RWZI Soest (TEA)
- De Eem en de Praamgracht (TEO)

In Soestduinen en Overhees zijn inwoners al volop aan de slag en hebben al eerste haalbaarheidsonderzoeken gedaan. Om zicht te krijgen op de mogelijkheden van de andere bronnen is meer onderzoek nodig. Hierbij is het ook belangrijk om zicht te krijgen op de effecten op waterkwaliteit.

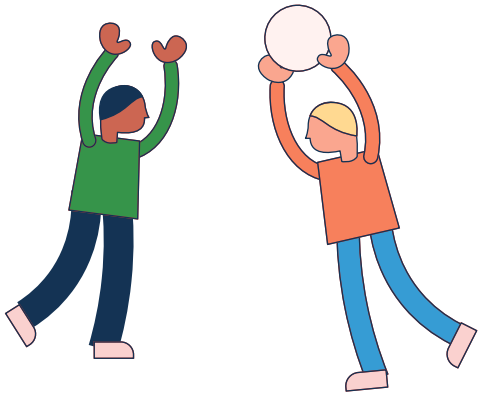
Bodemwarmte (tot 500 meter diepte) & geothermie (vanaf 500 meter diepte)
In onze ondergrond zit warmte. Hoe dieper je boort, hoe meer warmte er zit. Grofweg warmt de aarde elke honderd meter die je in de ondergrond omlaaggaat, zo'n drie graden op. Om deze warmte te gebruiken, moet je deze transporteren naar het oppervlak.

Bij bodemenergie injecteer je water in de ondergrond, waar het water de aardwarmte opneemt. Vervolgens pomp je het weer omhoog. Je kan de bodem ook gebruiken om warmte op te slaan. In dat geval injecteer je water in de ondergrond, en behoud je deze voor het moment dat deze nodig is.

Voor zowel warmtewinning uit de ondergrond als warmteopslag is een watervoerende laag nodig. Het water neemt de warmte op terwijl het stroomt door de ondergrond. De komende jaren wordt onderzoek gedaan of de (diepe) ondergrond warmte (geothermie) bevat die gewonnen kan worden. Deze bron heeft de potentie om geheel Soest van warmte te voorzien. Daarnaast is de uitdaging bij aardwarmte dat het veel investeringen met zich meebrengt.

Asfaltthermie
Eerder is al geprobeerd om een Solar Runway te ontwikkelen op de vliegbasis, door de startbaan te voorzien van leidingen om warmte op te vangen. Deze optie is nog niet uit beeld met het oog op de nieuwbouw in Soesterberg.

Individuele bronnen
Met omgevingswarmte of all-electric oplossingen bedoelen we warmte die uit de lucht en (ondiepe) ondergrond wordt gewonnen. Ook zonnepanelen die warmte opwekken (PVT) komen steeds vaker voor, net zoals luchtwarmtepompen en kleinschalige Warmte Koude Opslag-systemen, ook wel WKO-systemen. Deze zijn bijna overal mogelijk en de potentie is onder bepaalde voorwaarden vrijwel onbeperkt. Het nadeel van deze oplossingen is dat ze relatief kostbaar zijn, elektriciteit nodig hebben en een hoge isolatiegraad vereisen.

Gebiedscriteria en weging

In een gezamenlijk proces met onze belanghebbenden in 2023 en begin 2024 zijn we tot onze warmteaanpak gekomen. Deze geven aan met welke gebieden we als eerst aan de slag gaan om aardgasvrij te worden.

Het resultaat is zes criteria met een bijbehorende weging. Deze lichten we hieronder toe:

Draagkracht

Weging: 2

Rangschikking op basis van WOZ-waarde en spaargeld. Een hogere WOZ-waarde en meer spaargeld zijn in het algemeen een indicatie voor meer beschikbare middelen om te investeren in verduurzaming van de woning. En de kosten zijn een belangrijk onderdeel van de keuze om te verduurzamen.

Rechtvaardigheid

Weging: 3

Rangschikking op basis van inkomensverdeling. Een belangrijk uitgangspunt van de warmte aanpak is een betaalbare warmtetransitie voor iedereen. Dat betekent dat we als overheid inwoners met lagere inkomens moeten helpen om mee te kunnen komen en ook te kunnen laten profiteren van de voordelen van de energietransitie. Het aandeel lage inkomens per gebied geeft aan hoeveel inwoners die deze extra hulp nodig hebben. Het gebied met de meeste lage inkomens krijgt de hoogte score.

Lopende initiatieven

Weging: 1

Rangschikking op basis van of er wel/niet een gezamenlijk initiatief loopt. Als er al een inwonerinitiatief actief is in het gebied, is dat een belangrijke reden om dit te ondersteunen en versterken. Echte beweging in de warmtetransitie komt namelijk van onderop, zoals van gesprekken tussen buren en wijkgenoten. Zij wisselen ervaringen uit en stimuleren elkaar om te verduurzamen. Dit werkt, omdat dit komt vanuit vertrouwde contacten. Ook zijn er vaak al veel mensen in het gebied op de hoogte van het initiatief en hoort men praten over wat er gaande is. Deze positieve beweging is lastig om vanaf het eerste uur op te zetten en is dus heel waardevol om verder op te bouwen.

Bezit woningcorporaties

Weging: 1

Rangschikking op basis van het percentage van het totaal aantal woningen. Woningcorporaties hebben een belangrijke rol in de warmtetransitie, doordat ze aanjager kunnen zijn in een gebied. Als ze in een bepaald gebied veel woningen bezitten en er gepland onderhoud of renovatie plaatsvindt, kan dit aanleiding zijn om dit uit te breiden naar omliggende straten of gebieden.

Koppelkansen

Weging: 2

Rangschikking op basis van de mogelijkheid om de uitvoering te combineren met ruimtelijke of sociale projecten of onderhoudsplannen in de openbare ruimte. Vanuit die projecten kan er een aanleiding zijn om de straten open te breken en infrastructuur te plaatsen of een herinrichting uit te voeren. Als het mogelijk is, zorgt het combineren van werkzaamheden tot minder kosten en minder overlast. Daarom is het belangrijk om bij de transitie naar aardgasvrij zoveel mogelijk aan te sluiten bij deze ruimtelijke ingrepen. Hetzelfde geldt voor de sociale kant: aardgasvrij grijpt in achter de voordeurOok hier is het nuttig werkzaamheden te combineren.

Aanwezigheid beschikbare warmtebron

Weging: 2

Rangschikking op basis van of er wel/geen specifieke (grootschalige) warmtebron aanwezig is. Zo wel, dan leidt dit tot het onderzoek naar een collectief warmte-net. Denk aan een grote hoeveelheid oppervlaktewater, een waterpompstation of warmte uit asfalt. NB: warmte-winning uit de bodem, zon en/of lucht is vrijwel overal beschikbaar, dus deze bronnen worden voor dit crite-rium buiten beschouwing gelaten.

Criteria voor goede samenwerkingen

Inwoners en initiatieven weten ons steeds beter te vinden met vragen en ideeën voor de energie- of warmtetransitie. Dat is een goed teken. Dit betekent dat steeds meer mensen ermee bezig zijn en zij ook steeds meer noodzaak voelen.

Inwoners en initiatieven hebben behoefte aan snelle en toegankelijke hulp. Tegelijkertijd legt dit ook druk op de gemeentelijke organisatie: het bieden van hulp vraagt immers ook om inzet van mensen en middelen.

We onderscheiden vijf niveaus van hulp die we kunnen bieden, waarbij de intensiteit en complexiteit bij ieder niveau toeneemt.

1. Informatie en voorlichting;
2. Licht advies en kortdurende ondersteuning;
3. Intensievere begeleiding en casemanagement;
4. Langdurige ondersteuning en project coördinatie;
5. Intensieve begeleiding en hulp.

Niveau 1 tot en met 3 brengen we onder in KOOS (zie ook hoofdstuk 4.5). Maar voor de inzet van mensen en middelen op alle niveaus hebben we handvatten nodig. Om tot logische en goede afwegingen te komen, werken we onderstaande criteria verder uit tot een werkbare systematiek.

Doelgerichtheid

- *Duidelijk doel.* Het initiatief moet een helder en specifiek doel hebben, zoals het verminderen van energieverbruik, het vergroten van groenvoorzieningen of het bevorderen van sociale cohesie.
- *Meetbare resultaten.* We kijken naar meetbare doelen, zoals het aantal geïnstalleerde zonnepanelen, het percentage afvalscheiding of het aantal buurtbijeenkomsten.
- *Relevantie.* Het doel moet relevant zijn voor de lokale gemeenschap en passen binnen bredere duurzaamheidsdoelen.

Samenwerking

- *Partnerschappen.* We waarderen initiatieven die samenwerken met andere partijen, zoals buurtbewoners, scholen, bedrijven en maatschappelijke organisaties.
- *Betrokkenheid.* Het initiatief moet bewoners actief betrekken en draagvlak creëren.
- *Netwerken.* We letten op de mate waarin het initiatief verbindingen legt met bestaande netwerken en initiatieven.

Draagvlak

- *Bewonersbetrokkenheid.* We kijken naar de mate van steun vanuit de buurt. Is er voldoende animo en enthousiasme?
- *Diversiteit.* Worden verschillende groepen bewoners bereikt? Is het initiatief inclusief en toegankelijk voor iedereen?
- *Communicatie.* Hoe wordt het initiatief gecommuniceerd naar de buurt? Is er heldere informatie beschikbaar?

Haalbaarheid

- *Financiële onderbouwing.* We letten op een realistische begroting en dekking van kosten. *Tijdspad.* Is er een duidelijk tijdspad voor de uitvoering van het initiatief?
- *Capaciteit.* Heeft het initiatief voldoende menskracht en expertise om het plan uit te voeren?

Impact

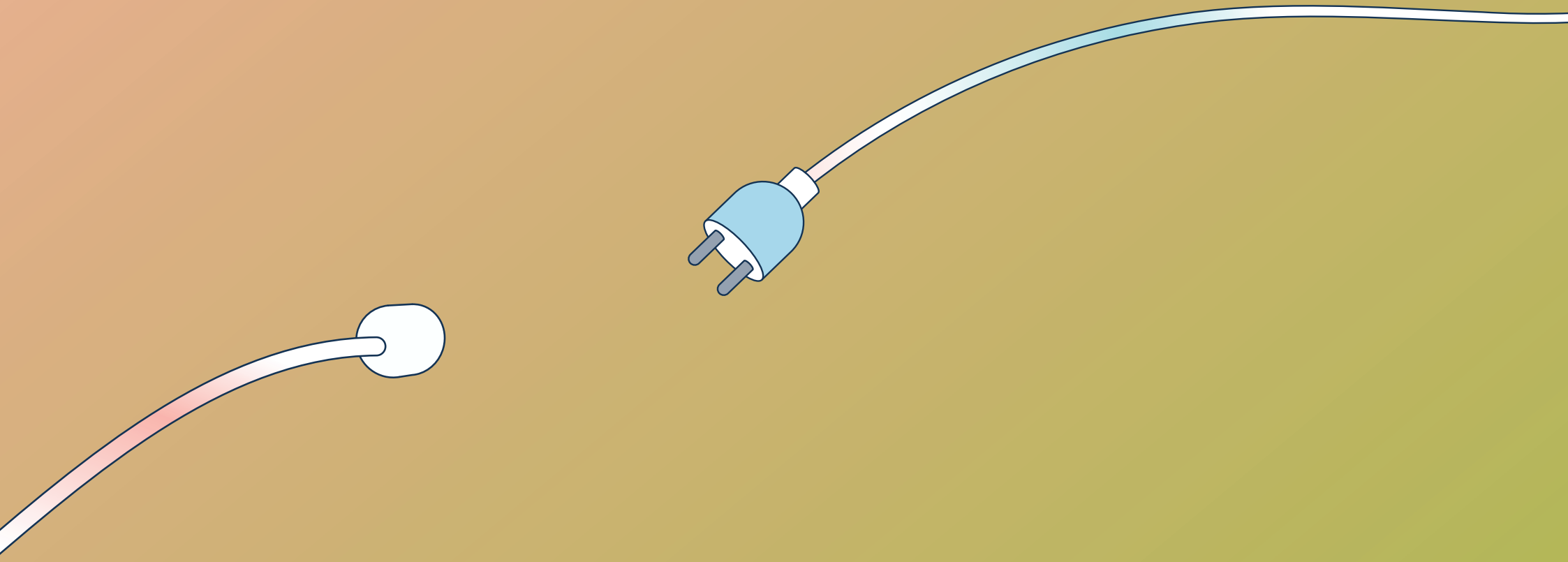
- *Langetermijneffecten.* We willen weten hoe het initiatief bijdraagt aan een duurzame en leefbare wijk op de lange termijn.
- *Schaalbaarheid.* Is het initiatief schaalbaar naar andere buurten?
- *Positieve externe effecten.* Worden ook andere partijen, zoals lokale ondernemers of scholen betrokken bij het initiatief?

Transparantie

- *Budgetverantwoording.* We verwachten een heldere uitleg over hoe het geld wordt besteed en welke kosten zijn gemaakt.
- *Monitoring en evaluatie.* Wordt de voortgang gemonitord en geëvalueerd? We willen inzicht in de resultaten.

Aansluiting op beleid

- *Beleidsdoelen.* Het initiatief moet aansluiten bij de duurzaamheidsdoelen en visie van de gemeente.
- *Lokale prioriteiten.* We kijken of het initiatief past binnen specifieke lokale prioriteiten, zoals klimaatadaptatie of sociale inclusie.

Energie van Soest
Uitvoeringsagenda

Inleiding

Deze Uitvoeringsagenda laat zien wat we gaan doen om de doelen van het energieprogramma te behalen. Het bevat de grote, langlopende projecten waar we aan werken. De focus ligt daarbij op 2024 en 2025.

Daarnaast beschrijft het met wie we dit doen, waarom we dit doen en wat de belangrijkste mijlpalen zijn. Deze projecten bestaan uit allerlei tussenstappen op weg naar het behalen van de doelstellingen. Bijstelling van deze projecten en het toevoegen of schrappen van projecten verantwoorden we voornamelijk in de kadernota en de jaarlijkse voortgangsrapportage van het programma. Afhankelijk van de ontwikkelingen en in hoeverre we moeten bijstellen, zullen we een nieuwe Uitvoeringsagenda opstellen.

Energieprojecten buiten het programma

De buurtaanpak, met daarin de uitbreiding van de energie-infrastructuur in Soest door Stedin (met 100+ transformatiehuisjes), de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed via de Routekaart en het verduurzamen van mobiliteit worden allen opgepakt door de teams die daarin het voortouw hebben. Dit zijn respectievelijk de teams Realisatie, Vastgoed & Welzijn en het cluster Mobiliteit. Dit programma werkt daaraan mee, maar deze aanpakken zijn dus niet terug te vinden in deze Uitvoeringsagenda. Daarnaast hebben de omgevingsprogramma's een eigen CO_2-opgave. Vooral met Wonen en Werken is een nauwe samenwerking nodig om de doelen van de verschillende programma's te bereiken. Voor circulaire economie wordt een actieplan opgesteld.

Projecten

In het koersdeel van het programma beschrijven we vier programmalijnen, die allemaal communicatie als basis hebben. Deze programmalijnen zijn aan elkaar verbonden. Dat wordt zichtbaar in de projecten. De projecten dragen bij aan verschillende doelen en krijgen vorm dankzij de kaders van de verschillende programmalijnen. In onderstaand overzicht staat welke programmalijnen de projecten vormgeven.

	Warmte	Energiesysteem	Opwek	Interne opgave	Communicatie
Handelingsperspectief voor iedereen	x	x	x	x	x
Energiebesparing sociale minima	x				x
Energiebesparing	x			x	x
Aardgasvrij Soest	x	x	x	x	x
Realisatie Wind		x	x		x
Grootschalig zon op dak		x	x	x	x
Lokaal maatwerk netcongestie	x	x	x	x	x
Energiesysteem van de toekomst	x	x	x		x
Eigen organisatie				x	x
Financiering van de transitie	x	x	x		x

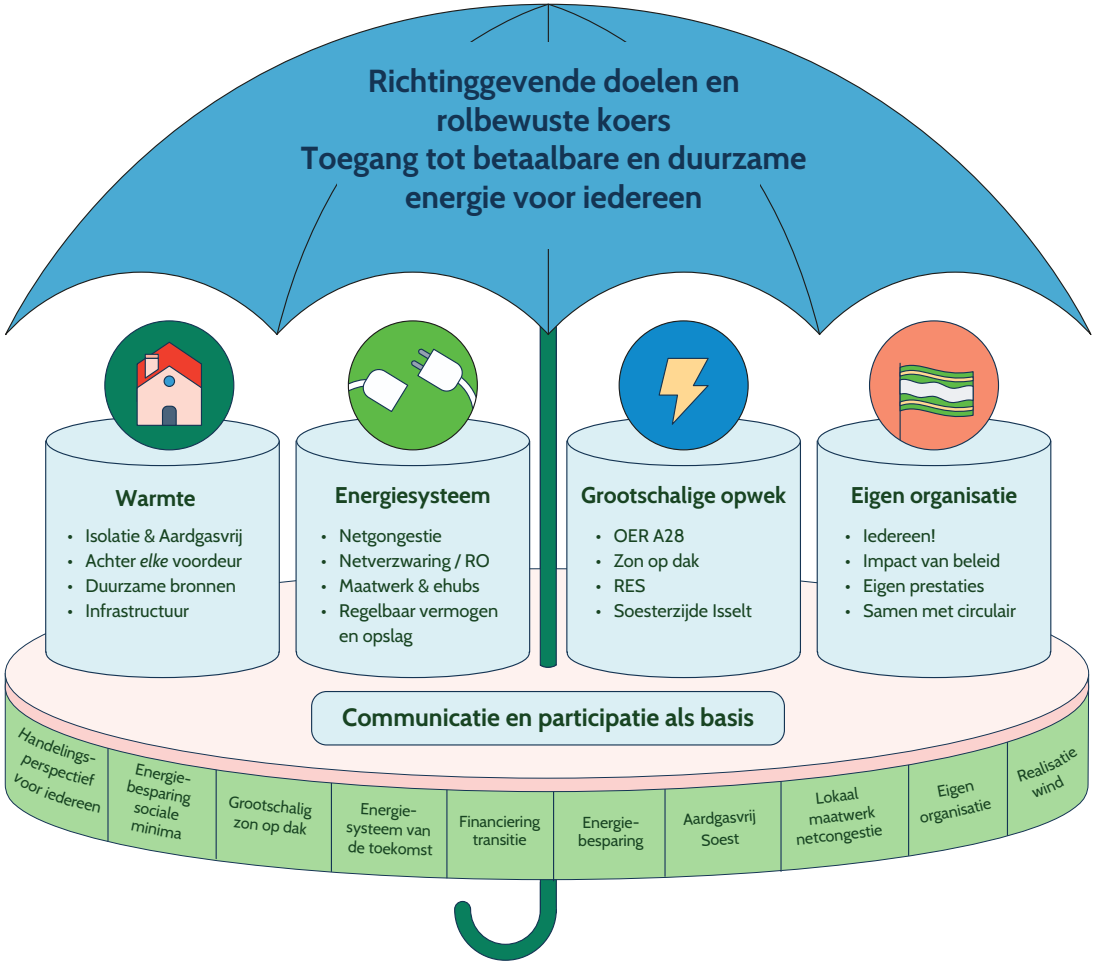
Organisatie

Inrichting van het programma

De energietransitie is een complexe verander- en groeiopgave die niet zal verdwijnen. Op termijn is de energietransitie een regulier onderdeel van onze werkzaamheden en dus van de lijnorganisatie. Maar zover zijn we nog niet. We weten veel nog niet. Daarom willen we de komende jaren op het gebied van de organisatie van het programma zo flexibel en wendbaar mogelijk zijn, waarbij we wel voorspelbaar en betrouwbaar blijven.

De programmaorganisatie bestaat uit een team van vaste mensen die vanwege de onderlinge samenhang nauw met elkaar samenwerken. Ook is er een flexibele schil van tijdelijke versterking en specifieke expertises.

Figuur 1 is een visuele weergave van het programma. De paraplu is de kapstok en werken we verder uit in de koers. De paraplu geeft een kader voor hoe we werken aan de opgave. De Uitvoeringsagenda gaat over wat onder de paraplu staat.

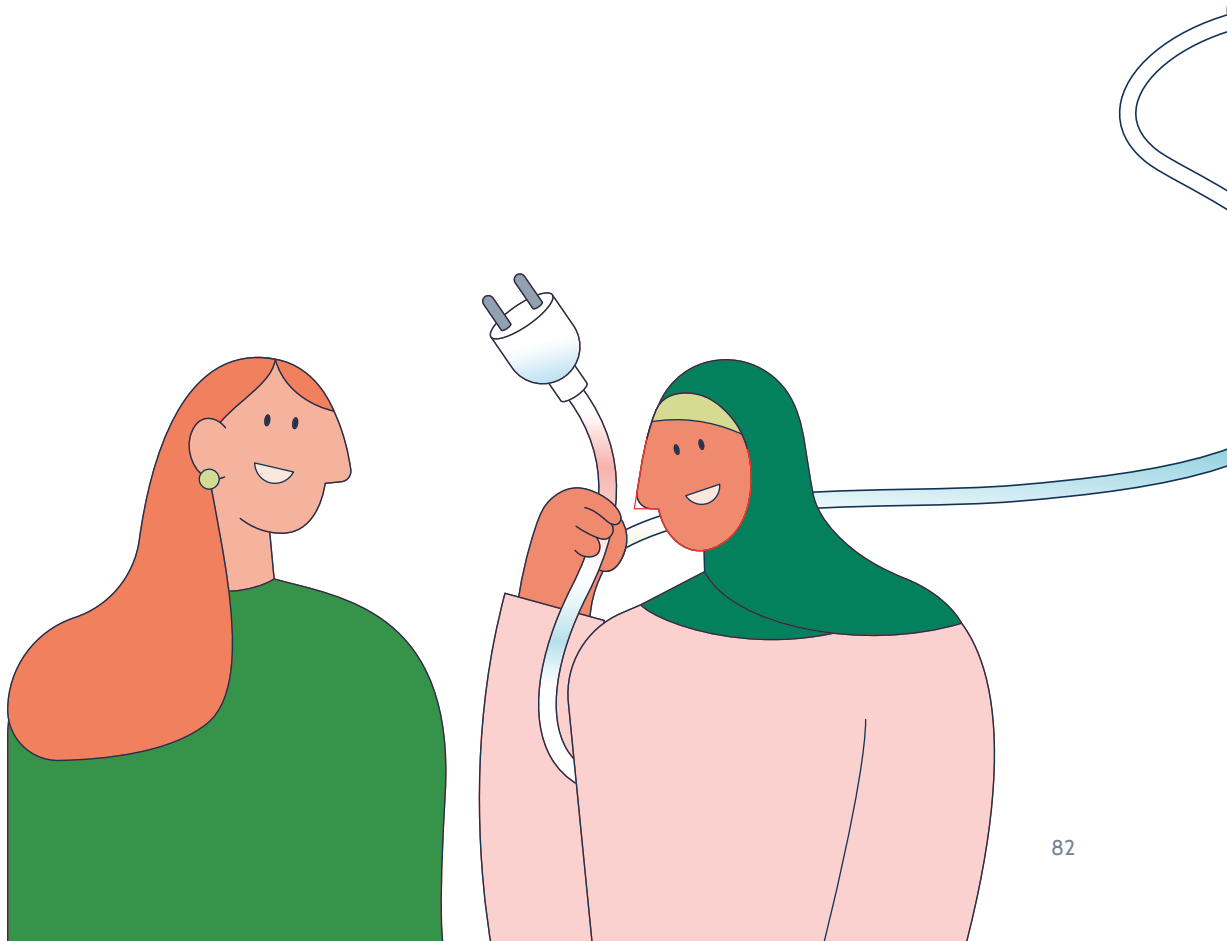
Figuur 1: De paraplu: het energieprogramma in een oogopslag

De vier onderliggende programmalijnen, met communicatie als basis, geven kaders voor de projecten die we in het programma uitvoeren. Deze programmalijnen zijn de thema's die de komende jaren de meeste aandacht vragen. Dit kan veranderen aan de hand van een veranderende praktijk. De doelen staan voorop, de projecten zorgen voor realisatie van de doelen en de programmalijnen zijn ondersteunend.

De opgave staat centraal

Bij de energietransitie staat de opgave centraal. Dat betekent dat de inhoud van de vraagstukken leidend zijn. Wij kunnen daar zelf de initiatiefnemer van zijn, maar dat kan ook een andere initiatiefnemer zijn. Door met betrokkenen het vraagstuk zo volledig mogelijk in beeld te brengen, bepalen we samen de aanpak. Als gemeente moeten we hierin duidelijk zijn over de rol die we daarin hebben en nemen. De koers van het programma geeft ons daarvoor de handvatten.

Een voorbeeld hiervan is de wijze waarop we de wijken hebben geprioriteerd om aardgasvrij te maken. Op basis van bestaande kennis hebben we samen met partners criteria opgesteld. Vanuit onze rol duiden we die criteria. Zo is het navolgbaar waarom we bepaalde keuzes maken en kunnen nieuwe inzichten tot een nieuwe afweging leiden.

Samenwerking

Samenwerking vormt de kern van de uitvoering van het programma. Hieronder lichten we dit verder toe.

Samenwerking met lokale partners

We kunnen dit programma alleen succesvol uitvoeren als we nauw samenwerken met onze partners. Het is daarbij belangrijk dat we duidelijk zijn over onze rol, zodat onze partners weten wat ze kunnen verwachten. Omgekeerd is dat ook belangrijk. Dat borgen we door bij elk nieuw proces en project te bespreken hoe we dit voor dat vraagstuk het beste kunnen vormgeven.

Daarbij helpt het als we werken vanuit een stevige basis en elkaar al goed kennen. Dat bereiken we door de samenwerking op twee niveaus te organiseren: meer strategisch en meer inhoudelijk. In de inhoudelijke projectgroepen draagt iedereen vanuit zijn eigen rol en belang bij aan het succes van het project. De strategische samenwerking richt zich op het verminderen van CO_2-uitstoot in Soest. Samen kijken we naar de voortgang en sturen we waar nodig bij. De Taskforce, die al in het vorige programma werd geïnstalleerd, ontwikkelt zich met dit doel verder.

Het perspectief van de Taskforce wordt breder en strategischer. De belangrijkste vraag voor de Taskforce is of we op koers liggen om onze doelen te behalen.

De projectgroepen werken aan de dagelijkse uitvoering. Zij bereiden projecten voor en voeren ze uit, of zijn daar in ieder geval nauw bij betrokken. Ook zij kijken gezamenlijk of ze bezig zijn de goede dingen, maar doen dat wel binnen de focus van hun groep. Omdat de ring van betrokkenen per werkgroep kan verschillen, is er ruimte om een tweede ring te organiseren. Hier kunnen partijen aan deelnemen die wat verder van de dagelijkse praktijk in Soest afstaan, maar wiens inbreng relevant of inspirerend kan zijn voor de werkgroep.

Samenwerking met interne partners

De opgave om de CO_2-uitstoot te verminderen pakken we in onder meer de omgevingsprogramma's en dit programma flink aan. Het ontwikkelen en uitvoeren van bijpassend beleid ligt bij de desbetreffende beleidsdomeinen, zodat maatregelen in samenhang kunnen worden ontwikkeld. Vanuit dit programma wordt gemonitord op de totale voortgang.

Daarnaast werken we aan het verminderen van de CO_2-uitstoot van onze eigen organisatie. Daar worden we jaarlijks op ge-audit. Omdat we naar trede vier gaan, vraagt dat ook meer van de interne samenwerking.

Tot slot is dit programma een voorbeeldopgave. Dat betekent dat leren, ontwikkelen en kennisdelen nadrukkelijk onderdeel zijn van ons werk. Medewerkers geven dit samen vorm. Deels naar behoefte die bijvoorbeeld ontstaat vanuit opgavegericht werken, maar ook vanuit de noodzaak om integraal te werken. Ook maakt het team hier expliciet tijd voor.
Deze drie aspecten vragen om een stevige coördinerende rol op vermindering van de CO_2-uitstoot vanuit dit programma.

Taskforce CO_2-reductie

- Brede samenstelling gericht op CO_2-reductie: wonen, werken, energie
- Partijen met handelingsvermogen
- 2x jaar strategisch voortgang CO_2-reductie in Soest
- Adviserend over besluitvorming gemeente

Werkgroepen

Warmtetransitie
Energiebesparing &
Aardgasvrij

Energieysteem van
de toekomst
Lokaal maatwerk,
RO & pMIEK

Grootschalige opwek
OER A28, Isselt
& zon op dak

Organisatie
Informatie & dialoog

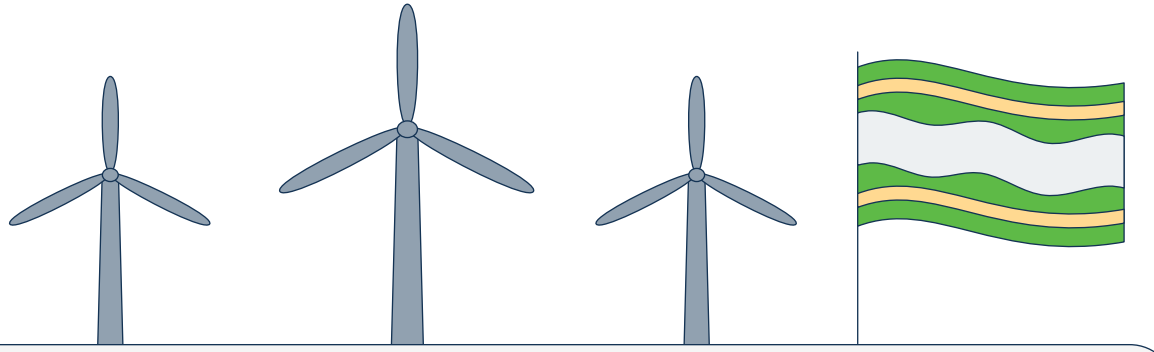
- Projectgroepen met inhoudelijk focus
- Deelnemers hebben rol in projecten
- Regulier, inhoudelijk afstemmingsoverleg
- Inhoudelijke voorbereiding van besluitvorming gemeente
- Desgewenst inrichten van tweede ring van belanghebbenden
- Deelname aan regionale werkgroepen voor grootschalige opwek

Politiek-bestuurlijke samenwerking

De energietransitie vraagt veel inzet. Het is belangrijk om met elkaar in gesprek te blijven. Dat geldt zowel voor inwoners, ondernemers, onze maatschappelijke partners, voor collega's intern als politiek-bestuurlijk. Om dit te bevorderen, onderzoeken we de mogelijkheid van een raadswerkgroep. Het belangrijkste doel zal het bespreken van inhoudelijke ontwikkelingen, beeldvorming en meedenken in proces als goede voorbereiding op besluitvorming zijn. Deze werkgroep zal circa twee tot drie keer per jaar overleggen met de programmamanager en relevante teamleden.

Projecten

Hieronder beschrijven we de tien belangrijkste projecten waar we aan werken.

1 Handelingsperspectief voor iedereen
2 Energiebesparing
3 Energiebesparing sociale minima
4 Aardgasvrij Soest
5 Realisatie van windenergie
6 Grootschalig zon op dak
7 Lokale maatwerkoplossingen netcongestie
8 Energiesysteem van de toekomst
9 Eigen organisatie
10 Financiering van de transitie

Handelingsperspectief voor iedereen

In de Koers beschrijven we uitvoerig dat communicatie en participatie de basis vormen voor het programma. Ieder project leunt sterk op goede communicatie.

Daarom wordt communicatie in brede zin als specifiek project uitgelicht. Het gaat verder dan alleen informeren. We willen onze inwoners activeren en in gesprek met onze inwoners en initiatiefnemers over wat we in Soest doen, hoe we dat doen, hoe we dat samen kunnen doen en wat we daarbij van elkaar verwachten. Vervolgens kunnen we ondersteunen in de versnelling die nodig is.

In maart 2024 hebben we een start gemaakt door met straatgesprekken een beeld te krijgen van overtuigingen, belemmeringen en ideeën van inwoners bij de energietransitie. Dit willen we terugkerend doen om steeds te toetsen hoe inwoners tegen de energietransitie aankijken. Hiervoor gaan we ook een klankbordgroep met inwoners organiseren.

Daarnaast zorgen we voor richting in het oerwoud van beschikbare informatie. Onze informatie is toegankelijk, transparant, betrouwbaar en eerlijk en nodigt uit tot handelen. Hierin werken we ook samen met de campagne die ontwikkeld wordt voor de ontzorgingsaanpak van het EDC.
Ook ontwikkelen we samen met SOEN en EAS een bewonersreis voor inwoners. Dit is een uitgebreid stappenplan vanaf de eerste isolatiestrip tot een volledig aardgasvrij huis. We onderzoeken of een online tool daarbij kan helpen.

Ontwikkeling richting 2030

De primaire inzet van het programma is inwoners en ondernemers in Soest activeren. Dit project is ons belangrijkste middel daarin. Door voortdurend te monitoren en continu in dialoog te zijn, weten we wat zij verwachten en nodig hebben, en weten wij aan welke knoppen we het beste kunnen draaien om onze doelen te halen.

Met deze aanpak benutten we ook ervaringen en kennis van succesvolle voorbeelden. Het handelingsperspectief is bij uitstek onderhevig aan actualiteit. Het vraagt dus flexibiliteit om telkens opnieuw te beoordelen hoe we de meeste waarde kunnen toevoegen. Daarnaast beseffen we dat integraliteit in onze communicatie met inwoners en ondernemers ontzettend belangrijk is. Als zij spreken over verduurzaming, denken ze ook aan bijvoorbeeld klimaatadaptatie en afval.

Partners

- Soester Energie Coöperatie (SOEN)
- Energieactief Soest (EAS)
- Energiedienstencentrum (EDC)
- Duurzaam Bouwloket
- Stichting Balans voor natuur- en milieu educatie (NME)
- StedinWoningcorporaties

Mijlpalen

- 2024: introductie gezamenlijk communicatieconcept/ campagne ‘Energie van Soest’ met lokale partners
- 2024: besluitvorming over KOOS (Klimaat op orde Soest) als online en offline energieloket voor persoonlijk advies en ondersteuning
- 2024: oplevering adreszoeker en bewonersreis
- 2024: starten klankbordgroep van inwoners
- Doorlopend: Educatie via NME

Energiebesparing

De energie die je niet gebruikt is de meest duurzame en de meest goedkope energie. Energiebesparing is dus altijd een goed idee en het startpunt voor onze ambities.

Het is daarnaast een essentiële eerste stap om over te kunnen stappen naar een duurzame warmtebron. Onze lokale isolatie-aanpak bestaat uit drie sporen.
Het eerste spoor richt zich op de sociale minima (Energiebesparing sociale minima).

Maar ook de rest van Soest moet aan de slag met isolatie om onze CO_2-doelen te halen en klaar te zijn voor aardgasvrij wonen. De twee andere sporen richten zich hierop.

Het tweede spoor zijn collectieve initiatieven die in Soest zijn of ontstaan waarbij isolatie een onderdeel is van hun aanpak, bijvoorbeeld op weg naar een warmtenet.
Het derde spoor probeert mensen die geen onderdeel uitmaken van spoor 1 of 2 te activeren. Veel meer dan in spoor 1 gaat het hierbij om communicatie en het geven van handelingsperspectief. Hier zijn geen specifieke rijksregelingen voor beschikbaar. We onderscheiden hierin wel een diversiteit aan doelgroepen, zoals VvE's of particuliere verhuurders waar we gerichte aanpakken voor ontwikkelen.

Ontwikkeling richting 2030

We verwachten dat de bereidheid onder inwoners de komende jaren zal toenemen. Die trend is al in gang gezet. Door aan te sluiten bij natuurlijke momenten, zal er voor steeds meer inwoners een logisch moment ontstaan om woningen energiezuinig en uiteindelijk aardgasvrij te maken. We zorgen dat ze op dat moment kunnen beschikken over een actueel handelingsperspectief.

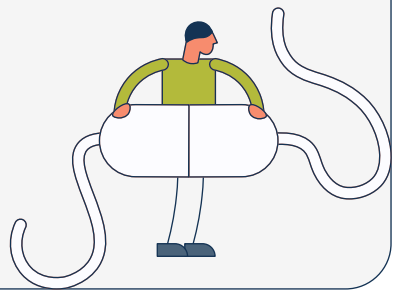
Partners

- Soester Energie Coöperatie (SOEN)
- Energieactief Soest (EAS)
- Energiedienstencentrum (EDC)

Mijlpalen

- 2024/2025: pilot met 1MMM
- 2024 en verder: doelgroepgerichte aanpakken en communicatiecampagnes

[2] Specifieke Uitkeringen, afgekort SpUk

Energiebesparing sociale minima

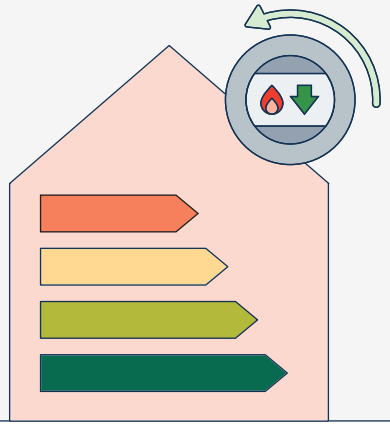
Net als landelijk richten ook wij ons op de groep met de minste middelen, vaak wonend in de slechtst geïsoleerde woningen. Deze groepen bieden we extra ondersteuning.

We maken hiervoor gebruik van twee rijksregelingen de SpUk² Aanpak Energiearmoede en de SpUk Lokale Aanpak Isolatie (Nationaal Isolatie Programma, afgekort NIP). Ook benutten we een provinciale regeling: de isolatievoucher.

Deze drie regelingen maken een complete aanpak mogelijk, waarbij we een lokale structuur met de lokale sociale organisaties hebben gebouwd. We kiezen er voor om lokale maatschappelijke organisaties en initiatieven te versterken door ze te ondersteunen en aan elkaar te verbinden. De coördinator Sociale Energietransitie heeft hierin een belangrijke rol. De aanpak bestaat uit bewustwording en gedrag, kleine energiebesparende maatregelen en grote maatregelen zoals isoleren van bouwdelen, zoals het dak en plafond.

Ontwikkeling richting 2030

Deze aanpak vraagt veel inzet van mensen, maar ook om veel middelen om de werkzaamheden uit te kunnen voeren. Dat betekent dat we blijven bouwen aan de lokale structuur die nodig is om specifieke groepen te bereiken. Tegelijkertijd leunt deze aanpak sterk op financiering van het Rijk. De Aanpak Energiearmoede gaat over in de Lokale Isolatie aanpak. Het NIP loopt tot 2030. De focus ligt sinds 2022 vooral op de groep die energiearmoede ervaart. In het NIP is tot 2030 ook aandacht voor andere doelgroepen. Onze aanpak blijft daarop aangesloten.

Partners

- Energie Actief Soest (EAS)
- Schuldhulpmaatjes
- Stichting Balans
- Woningcorporaties Portaal en de Alliantie
- De groene kerken Soest
- Soester Energie in wijken
- Stichting Present
- Energie Diensten Centrum (EDC)

Mijlpalen

- 2024: start collectieve ontzorgingsaanpak isolatie gericht op 590 tot 1600 woningen
- 2025: ca 1500 woningen bereikt mbv kleine besparende maatregelen
- 2026: 150 woningen van sociale minima hebben 1 of 2 bouwdelen geïsoleerd
- Doorlopend: Bijdragen aan versterking cohesie in wijken

Aardgasvrij Soest

Op weg naar aardgasvrij Soest richten we ons in eerste instantie op drie wijken.

Hoe we deze wijken prioriteren, staat in het koersdeel. Dit zien we als een ontwikkelmodel. Mogelijk kunnen we op een zeker moment een vierde of zelfs vijfde wijk erbij oppakken. Ondertussen werken in de andere wijken initiatiefnemers zelf verder en kunnen zij gebruik maken van wat we aanbieden in de andere projecten.

In de drie wijken bouwen we door op de basis die de afgelopen jaren al is gelegd. Dit doen we samen met de initiatiefnemers die in deze wijken een grote rol spelen. Hetzelfde geldt voor de sociale en maatschappelijke partners waar we met name in Smitsveen nauw mee samenwerken. De warmteregisseur en de coördinator Sociale Energietransitie zijn hierbij essentieel. We benutten de regio om van elkaar te leren en waar nodig inhoudelijk met elkaar op te trekken. Bijvoorbeeld voor bovenlokale warmtebronnen zoals de Eem. Ook kunnen we voor specialistische expertise een beroep doen op het Energiediensten Centrum (EDC).

Ontwikkeling richting 2030

Op basis van nieuwe ontwikkelingen en inzichten kan het zijn dat we voor 2030 ook in andere wijken aan de slag gaan. Het is nu echt nog een gezamenlijke zoektocht met partners, experts en inwoners om tot concrete stappen te komen. We werken hier praktijkgericht aan, maar tegelijkertijd werken we aan het vergroten we ons kennisniveau. Zo kunnen we steeds meer een sturende regisseur in de warmtetransitie worden.

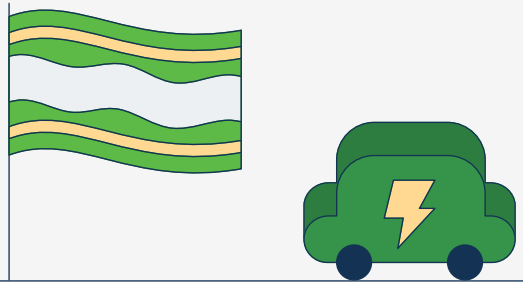
Partners

- Soester Energie Coöperatie (SOEN)
- Energieactief Soest (EAS)
- Energiedienstencentrum (EDC)
- Woningcorporaties Portaal en de Alliantie

Mijlpalen

- 2024: Realisatie adreszoeker (persoonlijke handelingsperspectief op basis van bestaande kennis)
- 2025: Omgevingsprogramma Warmte
- 2025: Haalbaarheidsonderzoek warmtebronnen
- 2025 en verder: Uitvoeringsplannen per wijk

Realisatie van windenergie

2024 is een belangrijk jaar voor de realisatie van windenergie. In het Klimaatakkoord is aangenomen dat een vergunde windturbine in 2025 zeer waarschijnlijk voor 2030 gerealiseerd kan worden en dus meetelt voor het regionale bod. De provincie wil daarom in 2024 van elke gemeente concreet weten hoe het ervoor staat.

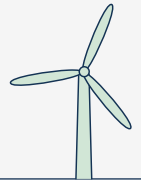
Antwoord op deze vraag valt voor ons samen met besluitvorming over deelname aan het vervolg van het Opwek Energie op Rijksgronden (OER)-project 'zon en wind langs de A28 Amersfoort – Utrecht'. Rond de zomer 2024 hebben we de resultaten van onderzoeken naar de effecten op milieu en ecologie van verschillende locaties en opstellingen voor windturbines.

Tegelijk met de onderzoeken loopt ook een participatie-traject, waarin we gesprekken voeren met belanghebbenden. Concreet gaat het om windturbines op de Vlasakkers en langs de A28 ter hoogte van Soesterberg. OER A28 heeft naast een groot aandeel in onze eigen doelstelling ook een groot aandeel in ons regionale bod. Voor het succes van het project zijn we sterk afhankelijk van externe partijen, waaronder Defensie als grondeigenaar.

Tot slot hebben we in het Uitnodigingskader ruimte ten oosten van bedrijventerrein de Isselt voor de opwerk van windenergie. Nieuwe inzichten en ontwikkelingen (zoals de nieuwe landelijke milieunormen) laten zien dat, na plaatsing van windturbines op de Isselt, dat dit een lastige locatie is. Wel is er interesse en deze mogelijke initiatiefnemers onderzoeken de mogelijkheden.

Ontwikkeling richting 2030

2024 is in een aantal opzichten een beslissend jaar voor de ontwikkeling richting 2030. Worden de geïnteresseerden bij de Isselt werkelijk initiatiefnemers? Gaan ze verder richting een vergunningsaanvraag? Als het OER-project verder kan langs de A28, gaan we aan de slag met het vormgeven van de voorwaarden. Onze inzet daarin draait vooral om zeggenschap en lokaal eigendom voor onze inwoners.

Maar we denken ook na over de opgave na 2030. Welk aandeel heeft grootschalige opwek door wind in het behalen van ons doel voor 2050? En welke andere mogelijkheden zien we?

Partners

- Kernteam 'Zon en wind langs de A28 Amersfoort – Utrecht (Rijkswaterstaat, defensie, RVO, Prorail, provincie Utrecht, Amersfoort, Leusden en Zeist)
- Soester Energie Coöperatie (SOEN)
- Windkracht Eemland

Mijlpalen

- Zomer 2024: oplevering onderzoeksresultaten en besluitvorming op basis van milieuonderzoeken en planMER Wind van provincie Utrecht
- 2025: vergunningverlening wind op Isselt door gemeente Amersfoort
- Juni 2025: RES 3.0

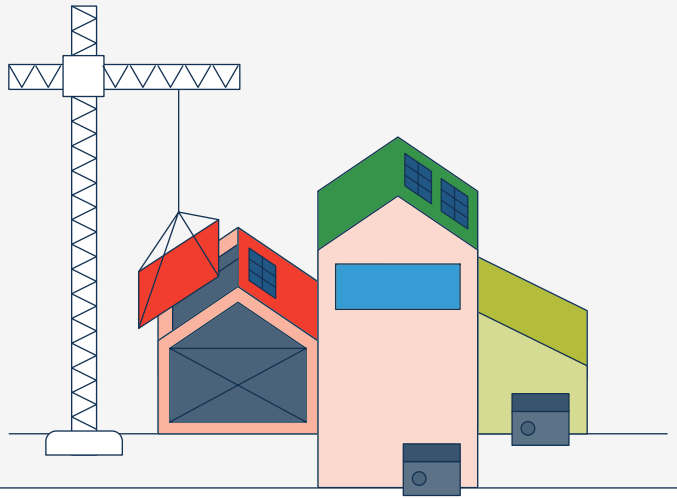
Grootschalig zon op dak

Met het vaststellen van de RES 1.0 hebben we een stevige doelstelling voor grootschalig zon op dak afgesproken. Maar de realisatie ervan blijft om verschillende redenen achter.

Denk aan verzekerbaarheid, draagconstructies en netcongestie. Toch blijft het belangrijk om ons doel te halen. Niet alleen vanwege de toezegging in de RES en de algemene noodzaak, maar ook omdat oplossingen voor netcongestie vooral mogelijk zijn als er ook energieopwek is. We zien hierbij kansen voor daken van bedrijven op bedrijventerreinen die onder de netcongestieaanpak vallen (project 7). Maar we willen ook de andere grote daken in Soest en Soesterberg zoveel mogelijk benutten. Kansen voor solar carports gaan we proberen te benutten. Waar mogelijk trekken we gezamenlijk op binnen de regio en leren we van de ervaringen van andere gemeenten.

Ontwikkeling richting 2030

Het benutten van daken blijft voor zonne-energie heel belangrijk. Zon op land is geen alternatief in Soest. Innovaties van zonnepanelen creëren nieuwe kansen, zoals bijvoorbeeld ultralichte panelen. Ondanks de moeilijkheden van bijvoorbeeld netcongestie, blijven we zoeken naar mogelijkheden om ons doel te halen.

Partners

- RES Regio Amersfoort
- Soester Energie Coöperatie (SOEN)
- Bedrijven Management Organisatie Soest (BMO)

Mijlpalen

- 2024: In regionaal verband samenwerken aan solar carports
- 2024: Vaststellen regionale Uitvoeringsstrategie zon op dak
- 2024: Eigen plan maken ter overbrugging van regionale aanpak

Lokale maatwerk-oplossingen netcongestie

Tennet en Stedin werken hard aan netverzwaringen, maar lokale maatwerkoplossingen voor netcongestie hebben de meeste kans van slagen om ontwikkelingen toch mogelijk te maken.

De focus ligt vooralsnog op bedrijventerreinen. Daar zijn we al gestart. Door netcongestie lopen zij al langer tegen beperkingen aan. Oplossingsrichtingen zijn het ontwikkelen van e-hubs met daarin balanceringsprojecten, het verlagen van de piekvraag en het toevoegen van flexibiliteit (waaronder opslag).

We maken een samenhangend plan waarin we de diverse belangen van een gebied borgen. Samen met bedrijven, andere overheden en andere belanghebbenden werken aan de implementatie van de oplossingen. Ook hier geldt dat communicatie en participatie de basis vormen om te werken aan een gezamenlijke vertrouwensbasis die nodig is voor realisatie van de oplossingen.

Daarnaast blijven we inzetten op het verkleinen van energievraag van bedrijven. Denk hierbij aan energiebesparing in gebouwen en processen.
We werken hiervoor regionaal samen met het Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen en het Ontzorgingsprogramma voor MKB bedrijven.

Ontwikkeling richting 2030

Netcongestie zal binnenkort ook nieuwbouwtrajecten gaan beïnvloeden. We verwachten dat Stedin mogelijk in 2024 of 2025 netcongestie op laagspanning zal afkondigen. Nieuwbouwtrajecten zoals Griftland en de Dalweg zullen daar dan waarschijnlijk mee te maken krijgen. We bereiden ons hierop voor en vanuit dit programma coördineren we de aanpak. Ondanks alle onzekerheden willen we de gevolgen van netcongestie zo klein mogelijk laten zijn.

Partners

- Stedin
- Bedrijven Management Organisatie Soest (BMO)
- Bedrijven op de Soestdijkse Grachten en Richelleweg
- Programma Verduurzaming Bedrijventerreinen (PVB)
- Ontzorgingsprogramma voor MKB bedrijven
- Bedrijven Management Organisatie Soest (BMO)
- Bedrijven op de Soestdijkse Grachten en Richelleweg
- RES Regio Amersfoort

Mijlpalen

- 2024: Invoeren energietoets bij projectontwikkeling en besluitvorming
- 2024: Opzetten van energiecoöperatie van Soester bedrijven
- 2024: Opzetten regionale samenwerking in samenwerking met de PVB
- 2024 en verder: bouwen en versterken van lokale netwerken en die organisatorisch ondersteunen met kennis, procesregie en data
- 2025: Vergunningverlening voor oplossingen (zoals opslag) mogelijk maken
- 2025: Realiseren van E-hub in Soest en Soesterberg

Energiesysteem van de toekomst

In dit project werken we vooral samen met andere overheden en Stedin om te voorkomen dat we de komende decennia last hebben van netcongestie.

Het gaat over prioriteren en programmeren van projecten, om zoveel mogelijk ontwikkelingen mogelijk te maken. Dat zijn lastige afwegingen, waarbij iedereen aast op de schaarse ruimte die beschikbaar komt. De provincie stelt daartoe een pMIEK op. Dit sluit aan op landelijke programma's voor de energie-infrastructuur. De provincie heeft dus een leidende rol en de regio kan hier een belangrijke rol in vervullen. Processen en dus ook onze betrokkenheid zijn zich nog aan het vormen.

Ontwikkeling richting 2030

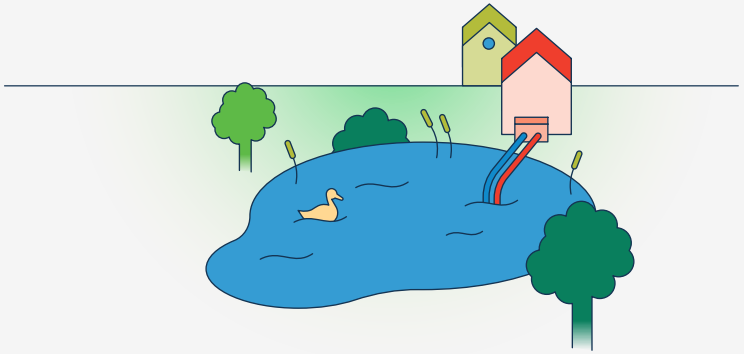
De ontwikkeling is landelijk, provinciaal en regionaal in volle gang. Met de kennis van nu is moeilijk te zeggen wat er gaat gebeuren de komende jaren. Ons doel blijft duidelijk: nieuwe ontwikkelingen in Soest moeten zo min mogelijk last hebben van de beperkingen van het energiesysteem.

Partners

- Provincie Utrecht
- Regio Amersfoort

Mijlpalen

- 2024: Verkenning en projectplan lokale energievisie
- 2025: Opstellen lokale energievisie
- 2025: Vaststelling pMIEK 2.0 door GS

Eigen organisatie

De interne opgave richt zich op het terugdringen van onze eigen CO_2-uitstoot en het verminderen van ons eigen energieverbruik, maar ook op circulair, opgavegericht en integraal werken.

Ontwikkeling richting 2030

De inzet van deze programmalijn en bijbehorende projecten is om zo snel mogelijk overbodig te worden. Hoe snel is het mogelijk voor ons om CO_2-vrij handelen de norm te maken? Dat weten we niet. Het vraagt een behoorlijke bewustwordingsslag en cultuurverandering. Hierbij haken we zoveel mogelijk aan op lopende ontwikkelingen.

Partners

- Alle medewerkers in de gemeentelijke organisatie
- Gemeenschappelijke regelingen BBS en RMN
- Onze ketenpartners

Mijlpalen

- 2024: Vaststellen Actieplan CE
- 2024/2025: Jaaragenda voor uitdragen van transitiedenken
- 2026: Certificaat behalen op Trede 4 van de CO_2-Prestatieladder

Financiering van de transitie

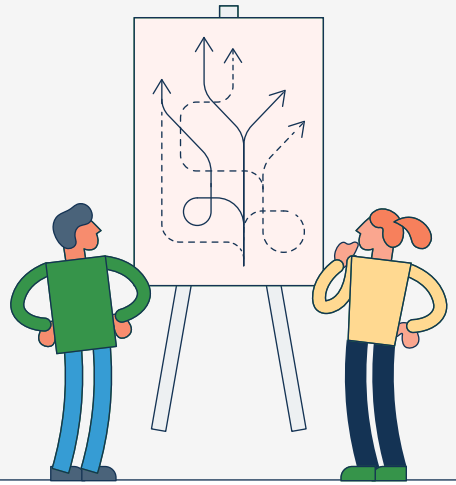
We willen dat de energietransitie haalbaar en betaalbaar is voor iedereen. Dat is ook afgesproken in het Klimaatakkoord.

Landelijk worden daar ook instrumenten en regelingen voor ontwikkeld zoals ISDE en Nationaal Warmtefonds, maar dat betekent niet dat alle kosten die inwoners en ondernemers moeten maken eenvoudig gefinancierd kunnen worden.

Er komen mogelijke grote financieringsvraagstukken op ons af. Denk hierbij aan aanvullende middelen om isolatiemaatregelen in spoor 1 te realiseren, omdat de rijksmiddelen ontoereikend zijn. In dit project brengen we in kaart welke middelen voor welk doel voor wie beschikbaar zijn. We kijken ook naar de behoefte van inwoners en ondernemers en we ontwikkelen waar mogelijk en nodig passende subsidieregelingen.

Ontwikkeling richting 2030

Naarmate de wijkuitvoeringsplannen zich verder ontwikkelen en de warmtetransitie op gang komt, verwachten we hier steeds meer vragen over. Simpelweg omdat oplossingen steeds concreter worden en steeds meer mensen ermee bezig zijn.
Op dit moment beschikken we nog over onvoldoende inzicht en kennis om zicht te hebben op wat er richting 2030 nodig is.

Partners

- Provincie
- Nader te bepalen

Mijlpalen

- 2024: Start subsidieregeling Lokale Isolatieaanpak (vanuit NIP/SpUk Lokale Isolatieaanpak)
- 2025: Onderzoek financieringsbehoeften in wijkaanpakken
- 2025: Analyse financieringsmogelijkheden
- 2025: Vaststellen subsidieregeling indien gewenst

Programma-ondersteunende projecten

Deze projecten laten zien wat nodig is voor de voortgang, en dus wat we tijdens de looptijd van het programma breed oppakken.

- **Bemensing en ontwikkeling**
  In deze tijd van schaarste en onzekerheid in financiering, is het belangrijk om voortdurend bezig te zijn met het binnenhalen en (tijdelijk) behouden van kennis en ervaring. Dat doen we door vooruit te denken, zodat we op tijd starten met het zoeken van de juiste persoon. Daar waar nodig, zetten we in op formatie-uitbreiding. Vanuit onze doelen willen we mensen boeien en binden. We besteden dus veel aandacht aan ontwikkeling van het team en de individuen. Zowel vakinhoudelijk als persoonlijk.

- **Jaarcyclus en monitoring**
  We hebben aan het jaarlijkse P&C-proces een inhoudelijk proces gekoppeld, zodat we op basis van monitoring inhoudelijk en financieel kunnen bijsturen. Dit proces geeft richting en levert naast input voor de financiële documenten, ook input voor de inhoudelijke voortgangsrapportage. Daarnaast zijn momenten voor afstemming in de organisatie en met externe partners logisch te organiseren.

- **Databeheer**
  Zoals beschreven in de Koers wordt databeheer een steeds groter onderdeel van ons dagelijks werk. Het programma is hierbij het startpunt, zodat we ons goed kunnen voorbereiden en stap voor stap verder kunnen ontwikkelen. Het datafundament is een interne geo-dataomgeving die is ingedeeld in de thema's warmtetransitie, bedrijven en grootschalige energieopwekking.

- **Deelname aan RES-proces**
  Het landelijke RES-proces heeft zijn eigen ritme. De RES-Regio Amersfoort heeft het voornemen tweejaarlijks een nieuwe RES op te leveren. Er is een plan van aanpak voor de RES 3.0. Die is tegelijk vastgesteld met de RES 2.0. Deze RES was een voortgangsmonitor. Op dit moment wordt de RES ambtelijk voorbereid vanuit de Warmtetafel, de Elektriciteitstafel en het kernteam. Voor netcongestie is dit nog in ontwikkeling. Bestuurlijk heeft de RES een eigen stuurgroep. Netcongestie is bestuurlijk geborgd bij Wonen en Ruimte.

Dit programma is in het voorjaar van 2024 geschreven. Het is een teamprestatie van Iris, Jennifer, Johan, Joris, José, Leonie, Lize, Rob en Rijk met ondersteuning van Gijs, Ilya, Esther, Eva en Florian.
De drijfveren van inwoners en ondernemers waren daarbij onze belangrijkste inspiratiebron. Onze dank gaat daarom uit naar Ad, Bas, Evert, Jan Maarten en Jessica en alle andere mensen die zich inzetten voor de energietransitie in Soest via initiatieven in de wijken, EAS, SOEN, de woningcorporaties en de bedrijven. Dank!

Meer informatie is terug te vinden op www.soest.nl/duurzamer

